ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2566

วารสาร การพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต

เครือข่ายบริหารการวิจัย
Research Administrative Network

ISSN (Print): 2630-0443 ISSN (Online): 2630-0451 Journal of Community Development and Life Quality

1. การสำรวจทัศนคติต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
เจนิสา สกุลเลิศวิรัตน์ วริษา เลิศเมือง และ ภาวิณี กาญจนาภา..... 89
2. อุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในทุ่งราบภาคกลางของประเทศไทย: ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ
พรพรรณ เหมะพันธุ์..... 103
3. การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองตามสมรรถนะครูของประเทศไทย ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน
พีรฉัตร อินทชัยศรี..... 115
4. กลยุทธ์การตลาดสำหรับการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนสินค้าเกษตรอินทรีย์: กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตร (ตลาดเกษตรกร) จังหวัดเชียงราย
ศิรินาฏ จันทนะเปลิน อนุสรา ใจเฉลียว และ กนกทิพย์ อโนราช..... 123
5. ความพึงพอใจช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าพืชผักเกษตรอินทรีย์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจ กรณีศึกษา ไร่เกษตรอินทรีย์เอบีซี
ทมนี สุขใส..... 135
6. การพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของสินค้าเกษตรบัวแดงในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
วราภรณ์ วิมุกตะลพ วีรเชษฐ์ มั่งแว่น และ อนัญญา บรรยงพิศุทธิ์..... 143
7. การประเมินการเลี้ยงแพะเนื้อแบบหวะตามมาตรฐานฟาร์ม GFM และ GAP ภายใต้แนวคิดการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของเกษตรกรอำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง
อุไรวรรณ ทองแกมแก้ว ปริศนา วงค์ล้อม สุภาพร สมรูป และ อาภรณ์ ส่งแสง..... 152
8. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในภาคเหนือตอนบน
อรณิชาณ์ ปารมี จุฑาทิพย์ เฉลิมผล อภิรัฐ บัณฑิต และ รุจ ศิริสัญลักษณ์..... 167

TCI กลุ่มที่ 2 Impact Factor 2561 = 0.663

คำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับ

เรื่องที่ตีพิมพ์

บทความวิจัย บทความปริทัศน์ หรือบทความวิชาการ

การเตรียมต้นฉบับ

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ

2. การพิมพ์ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษขนาด A4 ด้วย คอมพิวเตอร์โปรแกรมไมโครซอฟเวิร์ด ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 ตัวอักษรต่อนิ้ว **ความยาวไม่ควรเกิน 8 - 10 หน้า** (รวมบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

3. การเรียงลำดับเนื้อหา

3.1 ชื่อเรื่อง (Title) ควรสั้น ชัดเจน และต้องสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 หนา

3.2 ชื่อผู้เขียน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 หนา เอียง สำหรับ ที่อยู่ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ให้พิมพ์บรรทัดถัดไป ข้างล่างชื่อผู้เขียน ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 12

3.3 บทคัดย่อ (Abstract) ควรเป็นเนื้อหาที่สั้น ชัดเจนและเข้าใจง่าย โดยรวมเหตุผลในการศึกษาวิจัย อุปกรณ์ วิธีการ ตลอดจนผลการศึกษาและสรุปด้วย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ **ไม่ควรเกิน 200 คำ** และให้ระบุคำสำคัญ (keywords) ไว้ท้ายบทคัดย่อแต่ละภาษาด้วย **จำนวนคำไม่เกิน 5 คำ** (บทความปริทัศน์อาจไม่ต้องมีบทคัดย่อ)

3.4 คำนำ (Introduction) แสดง**ความเป็นมาและเหตุผล**ที่นำไปสู่การศึกษาวิจัย รวมการตรวจเอกสารอย่างน้อย 5 แหล่ง (Review of Literature) และ**วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย**ไว้ด้วย

3.5 อุปกรณ์และวิธีการ (Materials and Methods) ให้บอกรายละเอียด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประชากรต้องระบุขอบเขต จำนวนและคุณลักษณะของประชากรให้ชัดเจน กลุ่มตัวอย่าง คือ ส่วนหนึ่งของประชากรที่จะนำมาศึกษา ต้องระบุขนาด ของกลุ่มตัวอย่าง วิธีการและขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างละเอียด

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นการให้รายละเอียดเครื่องมือที่จะใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการอธิบายว่าจะเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการอธิบายถึงวิธีการจัดกระทำกับข้อมูลที่ได้มา เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.6 ผลการศึกษาหรือผลการทดลอง (Results) ให้บรรยายผลการศึกษาวิจัย พร้อมเสนอข้อมูลในรูปแบบ ตารางหรือภาพประกอบได้ โดยตารางหรือภาพ ให้จัดทำเป็น**ภาษาอังกฤษ**ทั้งหมด และไม่ควรมีการอ้างอิงในผลการศึกษา

3.7 วิจารณ์ (Discussion) หรืออภิปรายผล ควรเชื่อมโยงกับผลการศึกษาว่า**สอดคล้อง**กับสมมุติฐาน **หรือแตกต่างไปจากผลงานวิจัยที่มีผู้รายงานไว้ก่อน**หรือไม่อย่างไรและด้วยเหตุใด โดยมีพื้นฐานการอ้างอิงที่เชื่อถือได้ วิจารณ์อาจนำไปรวมกับผลการศึกษาเป็นผลการศึกษาและวิจารณ์ (Results and Discussion)

3.8 สรุป (Conclusion) ควรสรุปผลที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยอย่างกระชับว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่

4. กิตติกรรมประกาศ หรือ คำขอบคุณ (Acknowledgement)

อาจมีหรือไม่มีก็ได้ เป็นการแสดงความขอบคุณแก่ผู้ที่ช่วยเหลือในงานวิจัย แต่ไม่ได้เป็น ผู้ร่วมงานวิจัย

5. เอกสารอ้างอิง (References)

5.1 ในเนื้อเรื่อง

หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
TH: Jaisuk (2018) รายงานว่า	TH: (Jaisuk, 2018)
EN: Johny (2018)	EN: (Johny, 2018)
หากมีผู้เขียน 2 คน ให้ใช้เป็น	
Jaisuk and Jaingam (2018) รายงานว่า	(Jaisuk and Jaingam, 2018)
Johnnie and Walker (2018)	(Johnnie and Walker, 2018)
ถ้ามีผู้เขียนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ให้ใช้ชื่อคนแรกแล้วตามด้วยคำว่า และคณะ	
Jaisuk *et al.* (2018) รายงานว่า	(Jaisuk *et al*., 2018)
Johny *et al.* (2018)	(Johny *et al*., 2018)
*** หมายเหตุในเนื้อเรื่องของบทความให้ใส่ชื่อผู้เขียนทุกคน ห้ามใช้คำว่า และคณะ หรือ *et al.***	

5.2 เอกสารอ้างอิง ต้องเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมดโดยเรียงตามลำดับอักษร ตามรูปแบบการเขียน มีดังนี้

1) วารสาร (Journals) **(อ้างอิงวารสารที่มีความทันสมัย/เป็นปัจจุบันมากที่สุด)**

ชื่อผู้เขียน./ปีที่พิมพ์./ชื่อเรื่อง./ชื่อวารสาร/(เขียนเต็ม)/ปีที่(ฉบับที่):/เลขหน้าเริ่มต้น-เลขหน้าที่สิ้นสุด ตัวอย่างเช่น (เว้นวรรค Spacebar 1 ครั้ง)

> Chutrakul, S. 2022. Development Approach for Community-based Tourismin Travel TV Shows Content in Support of Community-based Tourism. Journal of Community Development and Life Quality. 10(1): 35-44. (in Thai)
>
> Wong, W. and G. Tang. 2017. Social movement and youth participation in Hong Kong: importance of co-evolution between government and youth. Journal of Youth Studies 20(1): 96-112.

2) หนังสือ และตำรา (Books & Textbooks) **(อ้างอิงให้น้อยที่สุด ในกรณีที่ไม่สามารถสืบค้นจากวารสารได้)**

ชื่อผู้เขียน./ปีที่พิมพ์./ชื่อหนังสือ./สำนักพิมพ์,/เมืองที่พิมพ์./จำนวนหน้าทั้งหมด. ตัวอย่างเช่น

> Jaturasitha, S. 2012. Meat Technology Mingmuang. Chiangmai. 367p. (in Thai)
>
> Gullan, P. J. and P. S. Cranston. 2005. The Insects: An Outline of Entomology. 3rd ed. Blackwell Publishing, Malden. 505p.

3) เรื่องย่อยในตำราหรือหนังสือที่มีผู้เขียนแยกเรื่องกันเขียน และมีบรรณาธิการ **(อ้างอิงให้น้อยที่สุด ในกรณีที่ไม่สามารถสืบค้นจากวารสารได้)**

ชื่อผู้เขียน./ปีที่พิมพ์./ชื่อเรื่องย่อย./หน้า/เลขหน้าเริ่มต้น-เลขหน้าที่สิ้นสุด./*ใน:*/ชื่อบรรณาธิการ,/(บก.)/ชื่อหนังสือ. สำนักพิมพ์,/เมืองที่พิมพ์.

ตัวอย่างเช่น

> Wechakit, D. and S. Tongsakul. 2017. Technical Use of Pesticides. pp. 22-42. *In:* S. Ruiaree (eds.) Insects and Animals, Major Enemies of Economic Plants and Management. Idea Square, Bangkok. (in Thai)
>
> Bourdeau, P. J. Corneloup and P. Mao. 2004. Adventure sports and tourism in the French mountains: Dynamics of change and challenges for sustainable development. PP. 101-116. *In:* B.W. Ritchie and D. Adair. (eds). Sport Tourism: Interrelationships, Impacts and Issues Channel View Publications, Clevedon.

4) สื่ออิเล็คทรอนิคส์ **(อ้างอิงเฉพาะข้อมูลที่ทันสมัย/เป็นปัจจุบัน เช่น สถิติจำนวนประชากร เป็นต้น)**

ชื่อผู้เขียน./ปีที่พิมพ์./ชื่อเรื่อง./(ระบบออนไลน์)./แหล่งข้อมูล:/ชื่อ Website/(วันเดือนปีที่สืบค้นข้อมูล).

> Department of Local Administration. 2018. Community Management Plan (Online). Available: http://www.dla.go.th/upload/document/type2/2018/1/19390_2_1516003578311.pdf?time=1516143862616 (May 9, 2018). (in Thai)
>
> National Statistical Office. 2016. The 2016 Household Survey on the Use of Information and Communication Technology. (Online). Available: https://goo.gl/rv6nbc (October 05, 2017)

รูปแบบในการใช้ภาษาอังกฤษในเนื้อเรื่องภาษาไทย

ชื่อวิทยาศาสตร์ คำขึ้นต้นให้ใช้อักษรตัวใหญ่ และใช้อักษรตัวเอน

Meloidogyne incognita

ชื่อเฉพาะ ให้ขึ้นต้นด้วยอักษรตัวใหญ่ทุกคำ

Berdmann, Marschner

ภาษาอังกฤษทั้งในวงเล็บและนอกวงเล็บ ให้ใช้ตัวเล็ก

completely randomized design, (transition period)

ตัวย่อ ให้ใช้อักษรตัวใหญ่ทั้งหมด และควรมีคำเต็มบอกไว้ในการใช้ครั้งแรก

(randomized complete block design, RCBD)

หัวข้อเรื่อง ให้ขึ้นด้วยอักษรตัวใหญ่

Abstract, Introduction

คำแรกที่ตามหลัง คำสำคัญ ให้ขึ้นต้นด้วยอักษรตัวใหญ่

Keywords: Mango, chlorophyll

การส่งเรื่องเพื่อตีพิมพ์ ให้ส่งต้นฉบับ หรือ Online Submission

การตอบรับบทความ บทความที่ตีพิมพ์ในวารสาร ต้องได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต
Journal of Community Development and Life Quality
ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2566)
Volume 11, Issue 2 (May – August 2023)
ISSN: 2630-0443 (Print)
ISSN: 2630-0451 (Online)

ผู้จัดพิมพ์ **Publisher**	เครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน	Upper Northern Research Administrative Network
กำหนดการพิมพ์ **Publication**	วารสารราย 4 เดือน (3 ฉบับ/ปี) ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม	Tri-annually Issue 1 January-April Issue 2 May-August Issue 3 September-December
วัตถุประสงค์ **Objective**	เป็นวารสารสาขามนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ที่ตีพิมพ์ผลงานวิจัยของนักวิชาการและบุคคลทั่วไปที่มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะเพื่อการพัฒนาชุมชนและเพิ่มคุณภาพชีวิต โดยการสนับสนุนจากสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.)	To be Humanities and Social Sciences journal published the results of research scholars and the general quality and can be used, especially for community development and enhance the quality of life. The journal was supported by the Office of the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation
ที่ปรึกษา **Consulting**	ศ.นพ.สิริฤกษ์ ทรงศิวิไล Sirirurg Songsivilai, M.D., Ph.D., Prof.	ปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation
	ศ.ดร.ศุภชัย ปทุมนากุล Supachai Pathumnakul, Ph.D. Prof.	รองปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม Deputy Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation
	รศ.ดร.ก้าน จันทร์พรหมมา Kan Chantrapromma, Ph.D., Assoc. Prof.	มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ Hatyai University
บรรณาธิการ **Editor**	ศ.เกียรติคุณ ดร. สัญชัย จตุรสิทธา Sanchai Jaturasitha, Ph.D., Prof. Emeritus	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University
ผู้ช่วย **บรรณาธิการ** **Asst. Editor**	นางสาว กีรติ แก้วสัมฤทธิ์ Geerati Kaewsumrit, M.A.	สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม Office of the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation
	รศ.ดร.ไสว บูรณพานิชพันธุ์ Sawai Buranapanichpan, Ph.D., Assoc. Prof.	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University
กองบรรณาธิการ **(ฝ่ายวิชาการ)**	ศ.ดร.มนต์ชัย ดวงจินดา Monchai Duangjinda, Ph.D. Prof.	มหาวิทยาลัยขอนแก่น Khon Kaen University
Editorial Board **(Academic)**	รศ.ดร.กรกนก อิงคนินันท์ Kornkanok Ingkaninan, Ph.D., Assoc. Prof.	มหาวิทยาลัยนเรศวร Naresuan University

วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต
Journal of Community Development and Life Quality
ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2566)
Volume 11, Issue 2 (May – August 2023)
ISSN: 2630-0443 (Print)
ISSN: 2630-0451 (Online)

กองบรรณาธิการ (ฝ่ายวิชาการ) Editorial Board (Academic)

รศ.ดร.ศุภศิลป์ มณีรัตน์ Suppasil Maneerat, Ph.D., Assoc. Prof.	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ Prince of Songkla University
ศ.ดร.วรรณา ชูฤทธิ์ Wanna Choorit, Ph.D. Prof.	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ Walailak University
รศ.ดร.ระพี อูทเคอ Rapee Utke, Ph.D., Assoc. Prof.	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี Suranaree University of Technology
รศ.ดร.จิตติมา เจริญพานิช Jittima Charoenpanich, Ph.D., Assoc. Prof.	มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University
รศ.ดร.รัมภา บุญสินสุข Rumpa Boonsinsukh, Ph.D., Assoc. Prof.	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ Srinakharinwirot University
รศ.ดร.นันทนิตย์ วานิชาชีวะ Nantanit Wanichacheva, Ph.D., Assoc. Prof.	มหาวิทยาลัยศิลปากร Silpakorn University
ผศ.ดร.สุพัฒน์ กู้เกียรติกูล Supath Kookiattikoon, Ph.D., Asst. Prof.	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี Ubon Ratchathani University

กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจและแก้ไขบทความที่เสนอเพื่อการตีพิมพ์ในวารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต
The Editorial Board claims a right to review and correct all articles submitted for publishing

บทความหรือข้อความคิดเห็นใด ๆ ที่ปรากฏในวารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต เป็นวรรณกรรมของผู้เขียนโดยเฉพาะ คณะผู้จัดทำไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย และไม่ใช่ความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยและคณะผู้จัดทำ / บรรณาธิการ

ติดต่อกองบรรณาธิการ
นางสาวอริชาภัสร์ มหาธนธีรโรจน์
กองบรรณาธิการวารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต
เครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน สถาบันวิจัยพหุศาตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
239 ถ.ห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200 E-mail: journals.unrn@gmail.com
โทรศัพท์ 053-942-476 โทรศัพท์ (มือถือ) 087-656-0160

พิมพ์ที่: เครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน
สถาบันวิจัยพหุศาตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
239 ถ.ห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200

บทบรรณาธิการ

สวัสดีครับ ท่านผู้อ่าน

วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต ซึ่งฉบับนี้เป็น ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 มีบทความวิจัย จำนวน 8 เรื่องด้วยกัน ทั้งทัศนคติต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน น่าจะอยู่ใน Trend ของการเลือกตั้งทั่วประเทศของเราเอง คงจะได้นายกรัฐมนตรี คนที่ 30 ภายในพฤษภาคมนี้ ลองอ่านดูว่า ผลสำรวจทัศนคติจะเป็นอย่างไร นอกจากนี้ ก็มีเรื่องของการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ซึ่งเหมาะมาก เพราะปีนี้เป็นปีที่แล้งที่สุดของเราอีกด้วย ส่วนเรื่องอื่น ๆ ก็มีทั้งการศึกษา ด้านการเกษตร การพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์ การตลาด ตลอดจน ระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร นับว่าเป็นบทความวิจัยที่อยู่ในความสนใจของผู้อ่านอย่างมาก ซึ่งทางกองบรรณาธิการขอขอบคุณ ผู้วิจัย และทีมงาน ที่ได้มานำเสนอแบ่งปันองค์ความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้อ่านทุกท่าน หวังว่าคงได้รับการอนุเคราะห์ต่อไป สำหรับฉบับหน้าด้วยครับ

พบกันใหม่ฉบับหน้าครับ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. สัญชัย จตุรสิทธา
บรรณาธิการวารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต

การสำรวจทัศนคติต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

A Survey of Attitude Towards Decision Making in Choosing the Country Leaders for Sustainable Development

*เจนิสา สกุลเลิศวิรัตน์, วริษา เลิศเมือง และ ภาวิณี กาญจนาภา**

*Jenisa Sakullertwirat, Warisa Leardmuang and Bhawini Kanchanabha**

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี จ. เพชรบุรี 76120

Faculty of Management Science, Silpakorn University Petchaburi IT Campus, Petchaburi 76120, Thailand

*Corresponding author: E-mail: bhawini@ms.su.ac.th

(Received: January 3, 2023; Revised: February 13, 2023; Accepted: March 9, 2023)

Abstract: The objective of this research was to study attitude towards decision making in choosing the country leaders. This research used accidental sampling. Data collection was done by doing the electronic data collection survey (online) with 402 people. The research result showed the highest level of agreement in the leaders' analytical thinking, leaders' characteristics and behaviors, leader's strategic planning and demographics and personality qualifications of the leaders. The respondents expected the leaders with analytical thinking must be good listeners, knowledgeable, visionary, virtuous and disciplined. They believed that leaders' characteristics and behaviors that the leaders should be a good listener, responsible, able to use discretion in making decisions, not abusing power. When it comes to leader's strategic planning they expected the leaders be ready to learn, make the right decision, being foresighted and having team management skills. The respondents also believed that the level of education of the leaders could affect their administrative abilities. The respondents showed a moderate level of agreement that the older leader could be a better leader. The sample group showed a low level of agreement that males were better leaders than females. The results of the research are expected to contribute to effective leadership for sustainable development in society.

Keywords: Leader, attitude towards decision making, choosing the leaders

บทคัดย่อ: การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำประเทศโดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามออนไลน์ ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 402 คน ผลการศึกษาพบกลุ่มตัวอย่างแสดงความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้นำ ด้านคุณสมบัติและพฤติกรรมของผู้นำ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ของผู้นำ และด้านประชากรศาสตร์และบุคลิกภาพของผู้นำตามลำดับ โดยแสดงระดับความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด (1) ด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้นำว่าต้องเป็นผู้ฟังที่ดี ใฝ่รู้ มีวิสัยทัศน์ คุณธรรม วินัย (2) ด้านคุณสมบัติและพฤติกรรมของผู้นำว่า ควรมีความรับผิดชอบ สามารถใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ เป็นผู้ฟังที่ดี ไม่ใช้อำนาจในทางที่ผิด (3) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ของผู้นำว่าควรมีความพร้อมในการเรียนรู้การตัดสินใจอย่างเหมาะสม มีทักษะการคาดการณ์และการบริหารจัดการทีมงาน (4) ด้านประชากรศาสตร์และบุคลิกภาพของผู้นำ ระดับการศึกษามีผลต่อความสามารถในการบริหาร กลุ่มตัวอย่างแสดงระดับความเห็นด้วยในระดับปานกลางว่า อายุของผู้นำที่มากกว่าจะทำหน้าที่เป็นผู้นำได้ดีกว่า และแสดงระดับความเห็นด้วยในระดับน้อย

ต่อเพศชายเป็นผู้นำได้ดีกว่าเพศหญิง ผลการศึกษาวิจัยคาดหวังว่าจะให้แนวทางการพัฒนาผู้นำที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมสืบไป

คำสำคัญ: ผู้นำ ทัศนคติต่อการตัดสินใจ การเลือกผู้นำ

คำนำ

ผู้นำเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญที่สุดในกระบวนการบริหารจัดการทั่วไป เนื่องจากการบรรลุผลขององค์กรขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้นำเป็นกุญแจหลักในการขับเคลื่อนชุมชน ธุรกิจ และองค์กร (Muna, 2022) Phayoonpun (2021) พบว่าภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่เป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นที่เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ทัศนคติมีความสำคัญทั้งในด้านผู้นำและผู้ตัดสินใจเลือกผู้นำ เนื่องจาก ทัศนคติเป็นการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งและการรับรู้นี้เป็นตัวกำหนดการยอมรับหรือการปฏิเสธสิ่งดังกล่าว ทัศนคติได้ถูกพัฒนาขึ้นจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวกระตุ้นและเป็นเครื่องกำหนดชนิดของพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กัน ทัศนคติมีความสำคัญกับพฤติกรรมและสามารถถูกใช้ในการคาดการณ์หรือทำนายพฤติกรรม (Ibiapina *et al.,* 2020) ทัศนคติของบุคคลและการตัดสินใจถูกนำทางโดยความเชื่อที่มีมาก่อนล่วงหน้าและความโน้มเอียง ความชื่นชอบในบุคลิกภาพของผู้สมัครของผู้ลงคะแนนเสียงจะขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับโลกทางสังคมที่มีมาก่อนล่วงหน้าเมื่อบุคคลไม่ได้รับข้อมูลเชิงบริบทโดยตรง (Laustsen, 2017) การเลือกผู้นำอย่างถูกต้องมีความสำคัญยิ่ง ความรับผิดชอบพื้นฐานคือ การระบุผู้นำที่มีศักยภาพ ในทางกลับกัน บุคคลที่ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำคนใหม่ก็มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเติบโต ผู้นำที่ดีทุกคนควรเป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างและเครื่องมือที่ดีที่สุดของผู้นำในการแสดงออกถึงผลการดำเนินงานสูง คือ ทัศนคติ (Alawode, 2022) Moura *et al.* (2010) กล่าวว่า พฤติกรรมและทัศนคติเป็นสิ่งเปิดเผยว่าบุคคลอยู่ในตำแหน่งภาวะผู้นำ

Kalyanamitra (2015) กล่าวถึง สามมิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืน (sustainability) เป็นหลักการหนึ่งที่บุคคลของยุคถัดไปในอนาคตจะสามารถเข้าถึงทรัพยากรโดยปราศจากการดำเนินการปัจจุบันที่ก่อให้เกิดข้อจำกัดด้านภาวะเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และผู้นำก็เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญของความสำเร็จเพื่อบรรลุความยั่งยืนดังกล่าว ผู้นำยังเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นและเป็นผู้ขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การตระหนักถึงความยั่งยืนทางสังคมและวิสัยทัศน์ระยะยาว (Pantouvakis and Vlachos, 2020)

Manmee and Kunungkaro (2021) กล่าวถึง ปัญหาผู้นำที่ใช้ระบอบการปกครองหรือใช้อำนาจทางการบริหารแสวงหาผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับตนและพวกพ้องและประชาชนก็เป็นผู้แบกรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบริหารของผู้นำดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจทัศนคติต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยผลของการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นของผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจเลือกผู้นำประเทศเกี่ยวกับปัจจัยหรือคุณลักษณะของผู้นำประเทศที่ผู้ตัดสินใจเลือกผู้นำเล็งเห็นว่ามีคุณลักษณะที่น่าพึงปรารถนาหรือมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการเป็นผู้นำ โดยคาดหวังว่าผู้ที่จะก้าวขึ้นมาทำหน้าที่ผู้นำของประเทศจะสามารถนำผลจากการศึกษาและความคิดเห็นดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพเพื่อก่อให้เกิดทั้งสามมิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศในท้ายที่สุด

อุปกรณ์และวิธีการ

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มประชากรในสื่อสังคมออนไลน์ทั้งผู้ที่เคยใช้สิทธิในการเลือกตั้งผู้นำประเทศและผู้ที่ไม่เคยใช้สิทธิเลือกตั้งผู้นำประเทศ ด้วยสถานการณ์ของโรคระบาดโควิด 19 ที่ยังคงมีการแพร่ระบาดหลงเหลืออยู่ ในช่วงระยะเวลาที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทำให้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยใช้แพลตฟอร์มเฟสบุ๊คผ่านลิงค์ https://forms.gle/3LaSCPKmXCiSh1Lb6 ขนาดตัวอย่างใช้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรและค่าสัดส่วนของประชากรที่ศึกษาตามแนวทางของ Cochran (1953) ทำให้ได้จำนวนประชากรที่ต้องการเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวนมากกว่าหรือเท่ากับ 385 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 400 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีบังเอิญ (Accidental sampling) เมื่อสิ้นสุดช่วงเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามออนไลน์ที่สามารถรวบรวมได้ทั้งสิ้น คือ 402 คน ผู้วิจัยจึงใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 402 คนที่เก็บรวบรวมได้เพื่อหลีกเลี่ยงความลำเอียง (bias) อันอาจจะเกิดขึ้นจากการเลือกตัดจำนวนช่วงตัวอย่างที่เกิน 400 คนทิ้งไป ระยะเวลาของการทำวิจัย คือ กุมภาพันธ์ 2565 - เมษายน 2565

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามออนไลน์ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นประเภทมาตราส่วนการประมาณค่า (rating scale) ในรูปแบบของ ลิเคิร์ท (Likert scale) ที่มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ โดยมีหลักการประมาณค่าให้คะแนน ดังนี้

ระดับความเห็นด้วย	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
น้อย	3
น้อยที่สุด	2
ไม่เห็นด้วย	1

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการเลือกผู้นำประเทศ

ส่วนที่ 3 ทัศนคติต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำประเทศ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา การทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (reliability test) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคเท่ากับ 0.880 หมายความว่า อยู่ในระดับดีมาก แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้ (Hair et al., 2003) การอภิปรายผลของการวิจัยใช้เกณฑ์ ค่าเฉลี่ยโดยใช้สูตรการคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น (Bunnag, 2012) สามารถแปลความหมาย ของระดับคะแนน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง ทัศนคติต่อปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำเห็นด้วยระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง ทัศนคติต่อปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำเห็นด้วยระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง ทัศนคติต่อปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำเห็นด้วยระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง ทัศนคติต่อปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำเห็นด้วยระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 0.00-1.80 หมายถึง ทัศนคติต่อปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำเห็นด้วยระดับน้อยที่สุด

เมื่อทำการสำรวจเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมแบบสอบถามออนไลน์มาหาข้อสรุปโดยการแจกแจงค่าความถี่ การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาข้อสรุปของกลุ่ม

ตัวอย่างประชากรเกี่ยวกับการสำรวจทัศนคติต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาทัศนคติต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์ (ดังแสดงใน Table 1) พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายจำนวน 132 คน (ร้อยละ 32.84) เพศหญิงจำนวน 270 คน (ร้อยละ 67.16) ช่วงอายุตั้งแต่ 12-20 ปี มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 167 คน (ร้อยละ 41.54) รองลงมาคือ ช่วงอายุ 21-30 ปี มีจำนวน 125 คน (ร้อยละ 31.09) ช่วงอายุ 31-39 ปี มีจำนวน 44 คน (ร้อยละ 10.95) ช่วงอายุ 40-49 ปี มีจำนวน 42 คน (ร้อยละ 10.45) ช่วงอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป มีจำนวน 24 คน (ร้อยละ 5.97) ตามลำดับ

ด้านระดับการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 255 คน (ร้อยละ 63,43) รองลงมาคือ ตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไปจำนวน 64 คน (ร้อยละ 15.92) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 44 คน (ร้อยละ 10.95) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 34 คน (ร้อยละ 8.46) ระดับการศึกษาอื่น ๆ (ปวช., ปวส., อนุปริญญา) จำนวน 5 คน (ร้อยละ 1.24)

ด้านรายได้ต่อเดือนพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับรายได้มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป จำนวน 143 คน (ร้อยละ 35.17) รองลงมาคือ ระดับรายได้ตั้งแต่ 5,001-10,000 บาทจำนวน 106 คน (ร้อยละ 26.37) ระดับรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท จำนวน 77 คน (ร้อยละ 19.15) และระดับรายได้ตั้งแต่ 3,000-5,000 บาทจำนวน 76 คน (ร้อยละ 18.91) ตามลำดับ

ด้านอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 231 คน (ร้อยละ 57.46) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 63 คน (ร้อยละ 15.67) ข้าราชการ จำนวน 58 คน (ร้อยละ 14.43) รับจ้างทั่วไปจำนวน 49 คน (ร้อยละ 12.19) และอื่น ๆ (แม่บ้าน) จำนวน 1 คน (ร้อยละ 0.25) ตามลำดับ

Table 1. Demographic data

Demographic data	Frequency	Percentage
Gender		
Male	132	32.84
Female	270	67.16
	402	100.00
Age		
12-20 years old	167	41.54
21-30 years old	125	31.09
31-39 years old	44	10.95
40-49 years old	42	10.45
More than 49 years old	24	5.97
	402	100.00
Educational level		
Junior high school	34	8.46
High school	44	10.95
Bachelor’s degree	255	63.43

Master's degree or higher	64	15.92
Others	5	1.24
	402	100.00
Revenue per month		
Less than 3,000 baht	77	19.15
3,000-5,000 baht	76	18.91
5,001-10,000 baht	106	26.37
More than 10,000 baht	143	35.57
	402	100.00
Occupation		
Student	231	57.46
Public servant	58	14.43
Self-employed	63	15.67
Employee	49	12.19
Others	1	0.25
	402	100.00

Table 2 แสดงพฤติกรรมการเลือกผู้นำประเทศ ผลการวิจัย พบว่า ด้านประวัติการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 คน (ร้อยละ 62.19) เคยใช้สิทธิ์เลือกตั้ง

ด้านช่องทางการศึกษาข้อมูลการเลือกตั้งผู้นำประเทศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ศึกษาข้อมูลการเลือกตั้งผู้นำผ่านสื่อสังคมออนไลน์จำนวน 183 คน (ร้อยละ 45.52) รองลงมาคือ ศึกษาข้อมูลการเลือกตั้งผู้นำผ่านครอบครัวจำนวน 98 คน (ร้อยละ 24.38) ศึกษาข้อมูลการเลือกตั้งผู้นำผ่านโทรทัศน์จำนวน 46 คน (ร้อยละ 11.44) ศึกษาข้อมูลการเลือกตั้งผู้นำผ่านสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจำนวน 53 คน (ร้อยละ 13.18) และศึกษาข้อมูลการเลือกตั้งผู้นำผ่านเพื่อนจำนวน 22 คน (ร้อยละ 5.47) ตามลำดับ

ด้านวุฒิการศึกษาของผู้นำประเทศที่ต้องการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นวุฒิการศึกษาของผู้นำที่ต้องการระดับปริญญาเอกจำนวน 223 คน (ร้อยละ 55.47) รองลงมาแสดงความคิดเห็นวุฒิการศึกษาของผู้นำที่ต้องการระดับปริญญาโทจำนวน 101 คน (ร้อยละ 25.12) วุฒิการศึกษาของผู้นำที่ต้องการระดับปริญญาตรีจำนวน 57 คน (ร้อยละ 14.18) และจบการศึกษาระดับใดก็ได้ จำนวน 21 คน (ร้อยละ 5.22) ตามลำดับ

ด้านความคาดหวังจากการเลือกผู้นำประเทศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คาดหวังว่าผู้นำต้องฟื้นฟูเศรษฐกิจโดยเร็วจำนวน 249 คน (ร้อยละ 34.30) รองลงมา คือ ผู้นำต้องบริหารอย่างจริงจังและปราบปรามการทุจริตจำนวน 219 คน (ร้อยละ 30.10) ผู้นำต้องปฏิรูปทางการเมืองโดยเร็วจำนวน 141 คน (ร้อยละ 19.40) ผู้นำต้องสร้างความปรองดองสมานฉันท์จำนวน 116 คน (ร้อยละ 16.00) และอื่น ๆ (เช่น ผู้นำต้องฟังเสียงประชาชนและมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะดีหรือไม่ดี, ลดราคาน้ำมัน เป็นต้น) จำนวน 2 คน (ร้อยละ 0.30)

Table 2. Behaviors in choosing the country leaders

Behaviors	Frequency	Percentage
Voting History		
Used the right to vote	250	62.19
Never exercise the right to vote	152	37.81
	402	100.00
Channel used to study information about the election of the leaders		
Family	98	24.38
Friend	22	5.47
Television	46	11.44
Social media	183	45.52
Office of the election commission	53	13.18
	402	100.00
Aspiring Leadership academic qualifications		
Bachelor's degree	57	14.18
Master's degree	101	25.12
Doctor's degree	223	55.47
Any level	21	5.22
	402	100.00
Expectation after the election of the country leaders		
The leaders must bring reconciliation	116	16.00
The leaders must bring in new political reform as soon as possible	141	19.40
The leaders must be able to quickly restore the economy	249	34.30
The leaders must seriously manage country and suppress corruption	219	30.10
Others	2	0.30

Table 3 แสดงทัศนคติต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำประเทศ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้นำ กลุ่มตัวอย่างแสดงระดับความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดต่อผู้นำต้องเป็นผู้ฟังที่ดีเพื่อเข้าถึงจิตใจคน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.69 ผู้นำต้องใฝ่รู้ ต้องไม่ล้าหลัง ติดตามเรียนรู้ให้ทันการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ย 4.68 ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ ต้องมองไปถึงอนาคตและเห็นจุดมุ่งหมาย

อย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ย 4.67 ผู้นำต้องมีความวิสัยทัศน์แจ่มชัดในทุกด้าน มีค่าเฉลี่ย 4.65 ผู้นำต้องมีคุณธรรม เชื่อมั่นในหลักคุณธรรม มีค่าเฉลี่ย 4.63 ผู้นำต้องมีวินัยในตนเองเพื่อเป็นตัวอย่างในการสร้างวินัยให้กับองค์กร มีค่าเฉลี่ย 4.63

ด้านการวางแผนกลยุทธ์ของผู้นำ กลุ่มตัวอย่างแสดงระดับความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดต่อความพร้อมของผู้นำในการเรียนรู้และปรับปรุงแก้ไขอยู่ตลอดเวลา โดยมีค่าเฉลี่ย 4.68 ผู้นำมีความสามารถในการตัดสินใจที่เหมาะสมกับเงื่อนไขต่างๆ มีค่าเฉลี่ย 4.67 ผู้นำมีทักษะในการแปลหรือตีความสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.64 ผู้นำมีทักษะในการบริหารจัดการทีมงานให้บรรลุเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ย 4.63 ผู้นำมีความสามารถในการคาดการณ์และมีส่วนร่วมในทุกสถานการณ์ มีค่าเฉลี่ย 4.58

ด้านประชากรศาสตร์และบุคลิกภาพของผู้นำ กลุ่มตัวอย่างแสดงระดับความเห็นด้วยในระดับมากต่อผู้นำควรเป็นบุคคลที่เป็นนักสื่อสารที่ดีสื่อสารได้ตรงประเด็นเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ย 4.32 ผู้นำควรเป็นบุคคลที่มีระบบและระเบียบจะช่วยทำให้ประเทศได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.17 ระดับการศึกษามีผลต่อความสามารถของผู้นำในการบริหาร มีค่าเฉลี่ย 3.89 กลุ่มตัวอย่างแสดงระดับความเห็นด้วยในระดับปานกลางต่อบุคคลที่มีอายุมากกว่าจะทำหน้าที่เป็นผู้นำได้ดีกว่าบุคคลที่มีอายุน้อยกว่า มีค่าเฉลี่ย 2.57 กลุ่มตัวอย่างแสดงระดับความเห็นด้วยในระดับน้อยต่อเพศชายมีคุณสมบัติเป็นผู้นำได้ดีกว่าเพศหญิง มีค่าเฉลี่ย 2.46

ด้านคุณสมบัติและพฤติกรรมของผู้นำ กลุ่มตัวอย่างแสดงระดับความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดต่อผู้นำควรมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม โดยมีค่าเฉลี่ย 4.69 ผู้นำควรขวนขวายเรียนรู้และมองหาโอกาสใหม่ ๆ เสมอ มีค่าเฉลี่ย 4.69 ผู้นำควรมีความสามารถในการใช้วิจารณญาณข้อมูลในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ย 4.68 ผู้นำควรมีวิสัยทัศน์สำหรับอนาคต มีค่าเฉลี่ย 4.68 ผู้นำควรสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.65 ผู้นำควรเป็นผู้ฟังที่ดี ค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.65 ผู้นำควรแสดงความถ่อมตัวและไม่ใช้อำนาจในทางที่ผิด มีค่าเฉลี่ย 4.64 และผู้นำควรกล้าหาญและตรงไปตรงมา มีค่าเฉลี่ย 4.62

Table 3. Attitudes in choosing the country leaders

Attitudes in choosing the leaders	Level of agreement					$\bar{x}$	S.D.	Level of agreement
	Most agree	Much agree	Little agree	Least agree	Not agree			
Analytical thinking of the leaders								
Leaders must be visionary, looked to the future and have a clear purpose	287 (71.39)	103 (25.62)	9 (2.24)	1 (0.25)	2 (0.50)	4.67	0.58	มากที่สุด
Leaders must have self-discipline in order to be a role model in creating discipline for the organization	280 (69.65)	102 (25.37)	17 (4.23)	1 (0.25)	2 (0.50)	4.63	0.63	มากที่สุด
Leaders must be virtuous and believe in moral	282 (70.15)	99 (24.63)	17 (4.23)	2 (0.50)	2 (0.50)	4.63	0.64	มากที่สุด

Leaders must be curious and life long learning to keeping up with changes	297 (73.88)	87 (21.64)	14 (3.48)	2 (0.50)	2 (0.50)	4.68	0.62	มากที่สุด
Leaders must be good listeners and sympathetics	296 (73.63)	91 (22.64)	13 (3.23)		2 (0.50)	4.69	0.58	มากที่สุด
Leaders must have a clear visionary in all aspects	289 (71.89)	92 (22.89)	16 (3.98)	3 (0.75)	2 (0.50)	4.65	0.64	มากที่สุด
						4.66	0.62	มากที่สุด
Strategic planning of the leaders								
The ability of the leaders to anticipate and participate in the situation	251 (62.44)	135 (33.58)	13 (3.23)	2 (0.50)	1 (0.25))	4.58	0.61	มากที่สุด
The skill of the leaders in translating or anticipating the situations as they arise	277 (68.91)	110 (27.36)	12 (2.99)	2 (0.50)	1 (0.25)	4.64	0.59	มากที่สุด
The team management skills of the leaders to achieve the goals	276 (68.66)	108 (26.87)	14 (3.48)	3 (0.75)	1 (0.25)	4.63	0.62	มากที่สุด
Ready to learn and improve all the time of the leaders	293 (72.89)	92 (22.89)	14 (3.48)	2 (0.50)	1 (0.25)	4.68	0.59	มากที่สุด
The ability of the leaders in making decisions that fit the conditions	291 (72.39)	93 (23.13)	15 (3.73)	2 (0.50)	1 (0.25)	4.67	0.60	มากที่สุด
						4.64	0.60	มากที่สุด
Demographic and personality qualifications of the leaders								
Males are better qualified to be the leader than females	16 (3.98)	70 (17.41)	116 (28.86)	79 (19.65)	121 (30.10)	2.46	1.20	น้อย
Older people are better at leading than younger people	20 (4.98)	82 (20.40)	106 (26.37)	93 (23.13)	101 (25.12)	2.57	1.21	ปานกลาง
Educational level of the leaders affects the	131 (32.59)	148 (36.82)	87 (21.64)	21 (5.22)	15 (3.73)	3.89	1.04	มาก

leadership's ability in management								
A kind of systematic and organized people will bring the country to better development	167 (41.54)	153 (38.06)	68 (16.92)	11 (2.74)	3 (0.75)	4.17	0.86	มาก
A person who is a good communicator and can communicate directly to the point suitable to be a leader	197 (49.00)	149 (37.06)	45 (11.19)	8 (1.99)	3 (0.75)	4.32	0.81	มาก
						3.48	1.02	มาก
Characteristics and behaviors of the leaders								
The leaders should communicate effectively	278 (69.15)	108 (26.87)	16 (3.98)			4.65	0.55	มากที่สุด
The leaders should be a good listener	281 (69.90)	102 (25.37)	19 (4.73)			4.65	0.57	มากที่สุด
The leaders should be brave and straightforward	267 (66.42)	117 (29.10)	17 (4.23)	1 (0.25)		4.62	0.58	มากที่สุด
The leaders should show humility and not abuse the power	275 (68.41)	110 (27.36)	17 (4.23)			4.64	0.56	มากที่สุด
The leaders should be responsible to himself/herself and the society	294 (73.13)	92 (22.89)	16 (3.98)			4.69	0.54	มากที่สุด
The leaders should have the ability to use discretion in making decision	290 (72.14)	96 (23.88)	16 (3.98)			4.68	0.55	มากที่สุด
The leaders should always eager to learn and look for new opportunities	292 (72.64)	94 (23.38)	16 (3.98)			4.69	0.54	มากที่สุด
The leaders should have a vision for the future	288 (71.64)	100 (24.88)	14 (3.48)			4.68	0.54	มากที่สุด
						4.66	0.55	มากที่สุด

อภิปรายผล

หลากหลายงานวิจัยที่ได้เคยศึกษาในอดีตแสดงหลักฐานเกี่ยวกับผลกระทบของรูปแบบภาวะผู้นำแบบต่าง ๆ ที่มีผลกระทบทางตรงต่อสามมิติของความยั่งยืน (ด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) เช่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (transformational leadership) สร้างแรงบันดาลใจให้บุคคลอื่นในการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่สูงยิ่งขึ้นไปกว่าความคาดหวังในเบื้องต้นและมีศูนย์รวมที่การบรรลุเป้าหมายร่วมกันขององค์กร ผู้นำการเปลี่ยนแปลงขับเคลื่อนความสำเร็จของบุคคลและมาตรฐานร่วมกันของความเป็นเลิศโดยผ่านการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจร่วมกัน (Martinez-Leon *et al.,* 2020; Teerasantikul *et al.,* 2022) ภาวะผู้นำทางจริยธรรม (ethical leadership) ที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมโดยผ่านการกระทำของแต่ละบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นต้น ภาวะผู้นำแบบรับผิดชอบ (responsible leadership) ที่มีจุดศูนย์รวมอยู่ที่การสร้างความสัมพันธ์และการกำกับดูแลความสัมพันธ์ การแบ่งปัน และกระบวนการที่ผู้นำค้นหาหนทางในการแก้ไขปัญหาที่ได้รับความเห็นชอบร่วมกันโดยผ่านการตัดสินใจแบบวาทกรรม ภาวะผู้นำแบบรับผิดชอบนี้มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อแต่ละมิติของความยั่งยืน ผู้นำที่มีความรับผิดชอบทางสังคมและผู้นำแบบผู้ประกอบการได้รับการยืนยันจากงานวิจัยในอดีตว่ามีผลกระทบทางบวกต่อมิติด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสังคมแต่ไม่รวมถึงมิติด้านเศรษฐกิจ ในทางตรงกันข้าม พบว่าภาวะผู้นำแบบจริยธรรมและภาวะผู้นำแบบรับผิดชอบมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อมิติด้านสังคมแต่ไม่รวมถึงมิติด้านสิ่งแวดล้อม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผลกระทบอย่างสำคัญต่อมิติด้านสิ่งแวดล้อม (Piwowar-Sulej and Iqbal, 2023) งานวิจัยของ Kafetzopoulos and Gotzamani (2022) พบว่า ผู้นำแบบผู้ประกอบการมีอิทธิพลสูงสุดต่อมิติด้านเศรษฐกิจและถัดมาคือมิติด้านสิ่งแวดล้อม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนแสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยยะสำคัญต่อมิติด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ทฤษฎี the upper echelon theory ยังได้กล่าวถึงคุณลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างของผู้บริหารระดับสูง เช่น เพศ อายุ การศึกษา จำนวนปีที่ทำงาน ประสบการณ์ด้านอาชีพมีผลกระทบต่อความยั่งยืน การตัดสินใจด้านกลยุทธ์ขององค์กรและผลการดำเนินการขององค์กรโดยตรงและกระทบต่อผลการดำเนินการด้านการเงิน (Arslan *et al.,* 2023; Tinga *et al.,* 2015)

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำประเทศ โดยคาดหวังว่า ผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยหรือคุณลักษณะของผู้นำประเทศที่ผู้ตัดสินใจเลือกผู้นำเล็งเห็นว่ามีคุณลักษณะที่น่าพึงปรารถนาหรือมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการเป็นผู้นำจะสามารถเป็นแนวทางให้ผู้นำในการพัฒนาความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพและนำมาซึ่งสามมิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ในที่สุด ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างแสดงระดับความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้นำ ด้านคุณสมบัติและพฤติกรรมของผู้นำ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ของผู้นำ และด้านประชากรศาสตร์และบุคลิกภาพของผู้นำตามลำดับ ด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้นำว่า ผู้นำต้องเป็นผู้ฟังที่ดีเพื่อเข้าถึงจิตใจคน ใฝ่รู้ ไม่ล้าหลัง ติดตามเรียนรู้ให้ทันการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มีวิสัยทัศน์ มองไปถึงอนาคตและเห็นจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน มีความวิสัยทัศน์แจ่มชัดในทุกด้าน เป็นผู้มีคุณธรรม เชื่อมั่นในหลักคุณธรรม มีวินัยในตนเอง เพื่อเป็นตัวอย่างในการสร้างวินัยให้กับองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ Toleikiene *et al.* (2022) ที่กล่าวว่าผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรสู่วัฒนธรรมด้านจริยธรรม และลักษณะด้านศีลธรรมของบุคคลคือการที่บุคคลมีการตัดสินใจอย่างถูกต้อง พยายามที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้อง และคำนึงถึงบุคคลอื่น ลักษณะด้านศีลธรรมของบุคคล

ดังกล่าวเป็นพื้นฐานของภาวะผู้นำทางจริยธรรม บุคคลที่มีศีลธรรมได้รับการมองว่ามีความน่าเชื่อถือ ยุติธรรมและซื่อสัตย์ในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรม (Khokhar *et al.* 2020) และสอดคล้องกับ Muna (2022) ที่กล่าวถึงทักษะของผู้นำที่ชาญฉลาดว่าจะต้องเป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างและปกป้องตนเองจากสิ่งต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ตนเองเนื่องจากผู้นำเป็นทั้งความเชื่อและเป็นความหวังสูงสุด

กลุ่มตัวอย่างแสดงระดับความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดด้านคุณสมบัติและพฤติกรรมของผู้นำว่า ผู้นำควรมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ควรขวนขวายเรียนรู้และมองหาโอกาสใหม่ ๆ เสมอ มีความสามารถในการใช้วิจารณญาณข้อมูลในการตัดสินใจ มีวิสัยทัศน์สำหรับอนาคต ควรสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ควรเป็นผู้ฟังที่ดี ควรแสดงความถ่อมตัวและไม่ใช้อำนาจในทางที่ผิด ควรกล้าหาญและตรงไปตรงมา ซึ่งสอดคล้องกับ Decuypere and Verdorfer (2022) ที่กล่าวว่า ความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพเป็นทักษะพื้นฐานของผู้นำ Muna (2022) กล่าวว่า ผู้นำจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์และความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์นวัตกรรม ความสามารถ การสื่อสาร ความสามารถในการให้แรงจูงใจ ความสามารถในการนำ และความสามารถในการตัดสินใจ ความสามารถในการให้การอุปถัมภ์หรือสนับสนุน และทักษะ 3 ประการของผู้นำ ได้แก่ ความชาญฉลาด บุคลิกภาพ และความสามารถ และ Lewis (1999) กล่าวถึงคุณลักษณะ 4 ประการที่สำคัญของภาวะผู้นำคือ มีเชื่อมโยงกับภาพรวมที่ใหญ่กว่า มีวิสัยทัศน์ วิสัยทัศน์ที่ดีที่สุดมีลักษณะ 2 ประการคือ มีความเรียบง่ายและเข้าใจได้ง่ายโดยบุคคลอื่นและสามารถบรรลุได้ ถ้าแต่ละบุคคลมีการทำงานร่วมกัน เปิดกว้างให้กับความคิดใหม่ๆ และเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงเมื่อมีข้อมูลข่าวสารใหม่มาสนับสนุน และคิดในระยะยาว และเช่นเดียวกับ Moura *et al*. (2010) ที่กล่าวว่าผู้นำจำเป็นต้องรู้จักที่จะทำงานร่วมกับบุคคลอื่น การกระตุ้นบุคคล ไม่เพียงแค่การกำหนดภาระหน้าที่ สามารถเข้าถึงได้ มีความผ่อนปรนและวิสัยทัศน์กว้างเกี่ยวกับภาพรวมของหน่วยทั้งหมด ไม่เอนเอียงและรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น

กลุ่มตัวอย่างแสดงระดับความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดด้านการวางแผนกลยุทธ์ของผู้นำว่า ผู้นำควรมีความพร้อมของผู้นำในการเรียนรู้และปรับปรุงแก้ไขอยู่ตลอดเวลา มีความสามารถในการตัดสินใจที่เหมาะสมกับเงื่อนไขต่าง ๆ มีทักษะในการแปลหรือตีความสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มีทักษะในการบริหารจัดการทีมงานให้บรรลุเป้าหมาย มีความสามารถในการคาดการณ์และมีส่วนร่วมในทุกสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ Yamim *et al.* (2019) ที่กล่าวว่า ผู้นำต้องสามารถรู้ว่าปัญหาที่มีจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างไรบ้าง กิจกรรมบางอย่างผู้นำที่ช่วยบริหารจัดการเพื่อให้ควบคุมบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียช่วยดูแลผลประโยชน์รวมให้กับคนทุกคน และสอดคล้องกับ Yousfi *et al.* (2021) ที่กล่าวถึงภาวะผู้นำว่าเป็นการบรรลุเป้าหมายโดยวิถีทางที่ดีที่สุด ด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด และภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากรที่มี ความสามารถในการบรรลุการกระทำได้นั้นจำเป็นต้องมีจุดศูนย์รวมที่วิสัยทัศน์ในเชิงกลยุทธ์ของผู้นำโดยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ได้เข้ามาแทนที่ภาวะผู้นำแบบดั้งเดิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสถานการณ์รายรอบองค์กรที่จำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์สำหรับอนาคตเพื่อเพิ่มแรงจูงใจและส่งเสริมให้เกิดความสร้างสรรค์และนวัตกรรม บุคคลที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จะมีวิสัยทัศน์ในอนาคตที่กระจ่างชัดและพยายามที่จะบรรลุประสิทธิภาพและประสิทธิผลท่ามกลางเป้าหมาย โอกาส และความสามารถที่ได้รับจากประสบการณ์และความรู้ซึ่งสร้างความแตกต่างในบุคลิกภาพของภาวะผู้นำ

กลุ่มตัวอย่างแสดงระดับความเห็นด้วยในระดับมากด้านประชากรศาสตร์และบุคลิกภาพของผู้นำว่า ผู้นำควรเป็นบุคคลที่เป็นนักสื่อสารที่ดี สื่อสารได้ตรงประเด็นเหมาะสม เป็นบุคคลที่มีระบบ

และระเบียบ ระดับการศึกษามีผลต่อความสามารถของผู้นำในการบริหาร กลุ่มตัวอย่างแสดงระดับความเห็นด้วยในระดับปานกลางต่อบุคคลที่มีอายุมากกว่าจะทำหน้าที่เป็นผู้นำได้ดีกว่าบุคคลที่มีอายุน้อยกว่า และกลุ่มตัวอย่างแสดงระดับความเห็นด้วยในระดับน้อยต่อเพศชายมีคุณสมบัติเป็นผู้นำได้ดีกว่าเพศหญิง ซึ่งไม่สอดคล้องกับ Denise (2020) ที่กล่าวว่า ทัศนคติการเหมารวมทางเพศเป็นหนึ่งในกลไกที่อธิบายความแตกต่างประเมินผู้นำเพศชายและผู้นำเพศหญิง และ Kulich *et al.* (2007) กล่าวว่า ผู้นำและบุคลิกภาพส่วนบุคคลของผู้นำได้รับการมองว่ามีส่วนรับผิดชอบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลว ผู้นำเพศหญิงได้รับการประเมินในทางชื่นชอบน้อยกว่าผู้นำเพศชาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้คนเล็งเห็นเพศชายทั่วไปในฐานะที่เป็นผู้นำซึ่งทำให้เพศหญิงมีแนวโน้มน้อยกว่าที่จะได้รับการพิจารณาในฐานะผู้นำเพราะไม่ได้มีความเหมาะสมในเรื่องบทบาททางเพศของเพศหญิง Famakinwa *et al.* (2019) กล่าวว่า เกณฑ์ที่มักถูกใช้มากในการพิจารณาการปรากฏของผู้นำในชุมชนได้แก่ ความซื่อสัตย์และมีหลักศีลธรรม ผลงานที่ผ่านมาในการพัฒนาชนบท สถานะทางการศึกษา ความขยันในงานอาชีพ จำนวนปีของการอาศัยในชุมชน ความสามารถของบุคคลในชุมชน การเป็นบุคคลในพื้นที่หรือท้องถิ่น สถานภาพสมรส ประวัติครอบครัว อายุ เพศ และสถานภาพด้านการเงิน โดยอายุมักได้รับการมองว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มักจะถูกใช้ในการวัดระดับทางชีววิทยา การบรรลุภาวะด้านวุฒิปัญญาและประสบการณ์ อายุเป็นเกณฑ์ที่สำคัญประการหนึ่งในการแต่งตั้งผู้นำเนื่องจากความลุ่มลึกในประสบการณ์และความสามารถด้านกายภาพของผู้นำสามารถเพิ่มผลการดำเนินงานการเมื่อแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวกับชุมชน รวมถึงความสามารถจัดการหน้าที่ความรับผิดชอบในชุมชนไปพร้อม ๆ กับกิจกรรมด้านเศรษฐกิจเพื่อขับเคลื่อนชุมชนไปข้างหน้า

สรุป

การสำรวจทัศนคติต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทำให้ทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ใช้ในการพิจารณาตัดสินใจเลือกผู้นำประเทศ 4 ด้าน คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้นำ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ของผู้นำ ด้านคุณสมบัติและพฤติกรรมของผู้นำ และด้านประชากรศาสตร์และบุคลิกภาพของผู้นำ ผลของการสำรวจความคิดเห็นที่ได้รับเป็นไปทั้งในลักษณะสอดคล้องและบางประการไม่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ได้มีการกล่าวถึงและ/หรือกระทำไว้ก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตาม ผลของการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ใช้ในการพิจารณาตัดสินใจเลือกผู้นำประเทศดังกล่าวน่าจะสามารถถูกนำมาใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพและมีคุณลักษณะที่น่าพึงปรารถนาในอันที่จะสามารถนำมาซึ่งประสิทธิภาพของผลการดำเนินงานอันเกิดจากการกระทำตามบทบาทหน้าที่และสร้างความยั่งยืนและการพัฒนาให้เกิดขึ้นกับทั้งตัวผู้นำเอง ชุมชน และสังคมสืบไป

เอกสารอ้างอิง

Alawode, A. O. 2022. Leadership development: Effective tool for urban Christian missions in the 21st century in Nigeria. HTS: Theological Studies 78(4): a6937, doi:10.4102/hts.v78i4.6937.

Arslan, H. M., Y. Chengang, B. Komal and S. Chen. 2023. Nexus between environmental disclosures and top management team characteristics: a systematic review. Environmental Science and Pollution Research 30:9763–9781, doi.org/10.1007/s11356-022-22615-7.

Bunnag, M. 2012. Statistics for Research and Decision Making. Chulalongkorn

University Press, Bangkok. 585 p. (in Thai)

Cochran, W.G. 1953. Sampling Techniques. John Wiley & Sons, New York. 330 p.

Decuypere, A. and A. P. Verdorfer. 2022. Leader attentive communication: A new communication concept, validation and scale development. Journal of Leadership and Organizational Studies 29(4): 424-442.

Denise, S. 2020. Competent or considerate? The persistence of gender bias in evaluation of leaders. Nordic Journal of Working Life Studies 10(1): 59-79.

Famakinwa, M., B. O. Adisa and D. L. Alabi. 2019. Factors influencing role performance of community leaders in rural development activities in Southwestern Nigeria. Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis 67(2): 473-483.

Ibiapina, I., M. H. Cunha, M. B. M. Paiva and C. B. Romero. 2020. Consumer myopia: A cross-cultural study about the attitude and sustainable behavior of the university students. Brazilian Journal of Management 13(5): 959-976.

Hair, J., M. Page and N. Brunsveld. 2019. Essentials of Business Research Methods. Routledge, New York. 520 p.

Kalyanamitra, P. 2015. The sustainable development of Nordic countries group. Governance Journal 4(2): 17-37. (in Thai)

Kafetzopoulos, D. and K. Gotzamani. 2022. The effect of talent management and leadership styles on firms' sustainable performance. European Business Review 34(6): 837-857.

Khokhar, A. M., Z. Nas and M. Zia-ur-Rehman. 2020. Role of ethical leaders in creating ethical climate in public sector. Abasyn Journal of Social Sciences 13(2): 472-484.

Kulich, C., M. K. Ryan and S. A. Haslam. 2007. Where is the romance for women leaders? The effects of gender on leadership attributions and performance-based pay. Applied Psychology: An International Review 56(4): 582-601.

Laustsen, L. 2017. Choosing the right candidate: Observational and experimental evidence that conservatives and liberals prefer powerful and warm candidate personalities, respectively. Political Behavior 39(4) 883-908.

Lewis, B. J. 1999. Do you have these four critical leadership characteristics. Journal of Management in Engineering 15(3): 10.

Manmee, T. and K. Kunungkaro. 2021. Thailand Democratic: Problems and Solutions (Reverse Float the Coup to Power to Administration the Country). Journal of Legal Entity Management and Local Innovation 7(11): 411-424. (in Thai)

Martinez-Leon, I. M., I. Olmedo-Cifuentes, M. C. Martinez-Victoria and N. Arcas-

Lario. 2020. Leadership style and gender: A study of Spanish cooperatives. Sustainability 12(12): 5107, doi:10.3390/su12125107.

Moura, G. M. S. S., A. M. M. Magalhaes, C. M. Dall'agnol, B. C. Juchem and D. S. Marona. 2010. Leadership in nursing: Analysis of the process of choosing the heads. Revista Latino-Americana de Enfermagem 18(6): 1099-1106.

Muna, A. N. 2022. Examining the importance of leadership skills in todays life. International Journal of Social Service and Research 2(10): 977-982.

Pantouvakis, A. and I. Vlachos. 2020. Talent and leadership effects on sustainable performance in the maritime industry. Transportation Research Part D: Transport and Environment 86: 102440, doi:10.1016/j.trd.2020.102440.

Phayoonpun, T., N. Kosiyaporn and S. Suttiyapiwat. 2021. Product development, marketing channel development and community enterprise management of container from betel husk producer group: A case study of Chaw Phron's lifestyle women power group. Journal of Community Development and Life Quality 9(3): 452-464.

Piwowar-Sulej, K. and Q. Iqbal. 2023. Leadership styles and sustainable performance: A systematic literature review. Journal of Cleaner Production 382: 134600, doi.org/10.1016/j.jclepro .2022.134600.

Teerasantikul, P., K. Rithmun, Y. Kim, N. Chaiyai, A. Arrahimee and K. Janyam. 2022. Training of people with disabilities: New presentation through innovation leadership. Journal of Community Development and Life Quality 10(1): 106-116.

Tinga, I. W. K., N. A. B. Azizanb and Q. L. Kweh. 2015. Upper echelon theory revisited: The relationship between CEO personal characteristics and financial leverage decision. Procedia-Social and Behavioral Sciences 195, 686-694.

Toleikiene, R., D. Saparniene, W. Sroka and V. Jukneviciene. 2022. The role of the leader in the integral system of ethics management in municipalities. Transylvanian Review of Administrative Sciences 65E: 129-148.

Yamim, S., C. Phuakkhong and P. Nilaake. 2019. People's attitude in local elections Case study of Khun Thale subdistrict, Mueang district, Surat Thani province. Journal of MCU Haripunchai Review 3(3): 10-19. (in Thai)

Yousfi, H. M. M., B. H. Din and R. B. Omar. 2021. The role of strategic leaders, in building smart sustainable cities in the United Arab Emirates. International Journal of Entrepreneurship 25(Special issue 1): 1-14.

อุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในทุ่งราบภาคกลางของประเทศไทย: ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ

Obstacles of Participatory Irrigation Management in the Central Plain of Thailand: Stakeholders and Interorganizational Relationships

พรพรรณ เหมะพันธุ์

Pornphan Hemaphan

ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10900

Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand

Corresponding author: E-mail: pornphan.h@ku.th

(Received: February 21, 2023; Revised: March 27, 2023; Accepted: April 5, 2023)

Abstract: This research has 3 objectives: 1. To explore the obstacles of participatory irrigation management (PIM) in irrigation water users (IWU) organizations. 2. To determine the primary stakeholders and factors influencing interorganizational relationships between the IWU organization and its stakeholders, and 3. To recommend a practical approach for strengthening IWU organization performance. The research was underpinned by theory of stakeholder identification and interorganizational relationships, and the data collection was based on in-depth interviews and focus group discussion of 18 key informants from 3 low-performing IWU organizations of an irrigation project in the Central Plain of Thailand. The results indicated that the most important obstacle was the internal management, which involved lack of regulatory enforcement and group communication. Meanwhile, there were 3 primary stakeholders involved: definitive (government officials at regional and local levels), influencing (IWU committee members), and dependent (non-participating IWU members) groups. The most significant factor determining interorganizational relationships between the IWU organization and definitive stakeholders was the efficiency of irrigation management itself. In achieving participatory irrigation management, it is recommended that collaborative network among stakeholders be created through developing social capital both inside and outside the group of water users.

Keywords: Participatory irrigation management, stakeholder identification, interorganizational relationships

บทคัดย่อ: การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. เพื่อค้นหาอุปสรรคในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอย่างมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำ 2. เพื่อระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก และปัจจัยกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรผู้ใช้น้ำกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำให้มีความเข้มแข็ง วิเคราะห์บนพื้นฐานของการบูรณาการทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 คนจากองค์กรผู้ใช้น้ำ 3 กลุ่มในโครงการชลประทานในทุ่งราบภาคกลางของประเทศไทย ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า อุปสรรคสำคัญที่สุด คือ การบริหารงานภายในกลุ่ม เช่น การขาดกฎระเบียบของกลุ่มในการร่วมรับผลประโยชน์หรือลงโทษร่วมกัน การติดต่อสื่อสารภายในและภายนอกกลุ่มมีอย่างจำกัด เป็นต้น

ในขณะที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักมี 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มผู้ถึงพร้อมด้วยคุณลักษณะ (เจ้าหน้าที่รัฐจากส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น) 2. กลุ่มอิทธิพล (คณะทำงานบริหารการใช้น้ำ) และ 3. กลุ่มผู้พึ่งพิงผู้อื่น (สมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุม) โดยประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำนับเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรผู้ใช้น้ำและกลุ่มผู้ถึงพร้อมด้วยคุณลักษณะ ดังนั้น ในการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำชลประทานอย่างมีส่วนร่วม องค์กรผู้ใช้น้ำควรสร้างความสัมพันธ์แบบเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักผ่านการพัฒนาทุนทางสังคมทั้งภายในและภายนอกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ

คำนำ

ภาคเกษตรกรรมนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยอย่างมาก เพราะมีการสร้างงานสูงกว่าร้อยละ 30 ของกำลังแรงงานของทั้งประเทศ ครอบคลุมประชากรถึง 13.8 ล้านคนจากจำนวนผู้มีงานทำทั่วประเทศทั้งหมด 38.8 ล้านคน (Office of Permanent Secretary for Ministry of Labour, 2021) และครอบคลุมพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรถึง 149,251,941 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 46.54 ของพื้นที่ทั้งหมด (Office of Agricultural Economics, 2021) แต่ภาคการเกษตรกลับมีอัตราการเติบโตช้าและมีความเปราะบางสูงกว่าเศรษฐกิจภาคอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540 ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในแนวทางการพัฒนาประเทศทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นและจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งนี้ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมที่เกิดจากแรงผลักดันดังกล่าวประการหนึ่ง คือการสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันเกษตรกรไทย ด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ตามรูปแบบคณะกรรมการจัดการชลประทานร่วม (joint management committee) ของกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งต่อยอดมาจากความสำเร็จของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว อ. ด่านช้าง จ. สุพรรณบุรี ซึ่งได้รับรางวัลรองชนะเลิศ รางวัลคุณภาพการให้บริการประชาชนจากองค์การสหประชาชาติ ประเภทการสร้างนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจเชิงนโยบาย ระดับภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกในปี พ.ศ. 2554

จากความสำเร็จดังกล่าว กรมชลประทานได้กำหนดนโยบายและดำเนินการขยายผลไปยังองค์กรผู้ใช้น้ำในโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่ทั่วประเทศ โดยในปีงบประมาณ 2563 มีองค์กรผู้ใช้น้ำซึ่งประกอบด้วย กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน 2,615 กลุ่ม และกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) จำนวน 40,358 กลุ่ม ครอบคลุมพื้นที่ชลประทานทั้งสิ้น 16.52 ล้านไร่ และกรมชลประทานได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่า ในปีงบประมาณ 2566 จะเพิ่มกลุ่มพื้นฐานให้ได้เป็น 63,802 กลุ่ม ครอบคลุมพื้นที่ชลประทาน 24.95 ล้านไร่ แต่กระนั้น การประเมินความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำฯ ของกรมชลประทานทั่วประเทศในปีงบประมาณ 2565 พบว่าองค์กรผู้ใช้น้ำที่มีความเข้มแข็งตามเกณฑ์ของกรมชลประทานมีเพียงร้อยละ 50 ขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานทั้งหมด (Royal Irrigation Department, 2022) ซึ่งสะท้อนถึงอุปสรรคในการพัฒนาขยายผลการบริหารการใช้น้ำชลประทานอย่างมีส่วนร่วม ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจกับอุปสรรคในการสร้างเสริมความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในการเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนา จึงมีความสำคัญต่อการเลือกแนวทางในการดำเนินการเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรผู้ใช้น้ำและโครงการชลประทานให้เข้มแข็งและยั่งยืน ทั้งนี้

งานวิจัยจำนวนมากสะท้อนให้เห็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่ม เช่น ผู้นำ เงินทุน ข้อมูลข่าวสารของกลุ่ม ฯลฯ (Adom and Simatele, 2022; Jiumpanyarach, 2022; Kirk and Shutte, 2004; Martiskainen, 2017)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. เพื่อค้นหาอุปสรรคในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอย่างมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานในโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่ของกรมชลประทาน 2. เพื่อระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก และปัจจัยกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรผู้ใช้น้ำและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอย่างมีส่วนร่วม และ 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำให้มีความเข้มแข็ง และเป็นแบบอย่างให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการชลประทานอื่น ๆ ทั่วประเทศ โดยการบูรณาการทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ เพื่อสะท้อนถึงประเด็นด้านการบริหารองค์การบนพื้นฐานของทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่มีรากฐานความคิดของมุมมองเชิงปทัสถาน (Donaldson and Preston, 1995; Mitchell *et al.,* 1997) และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรผู้ใช้น้ำกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักทั้งในมิติของปัจจัยกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์การตามแนวคิดของ Oliver (1990) และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์การของกลุ่มผู้ใช้น้ำกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักเหล่านั้น แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปิดข้อจำกัดของทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผ่านทางความครอบคลุมในมุมมองเชิงประจักษ์และมุมมองเชิงเครื่องมือของทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอีกด้วย เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษานี้ประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาเฉพาะกรณีเชิงอธิบาย (explanatory case study) เพื่อค้นหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล (cause-and-effect relationships) ของปรากฏการณ์ที่เป็นกรณีศึกษา นั่นคือ อุปสรรคในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน จากกรณีศึกษาหลายกรณีด้วยหน่วยวิเคราะห์ที่ฝังตรึง (multiple case study with embedded units) กล่าวคือ เป็นองค์กรผู้ใช้น้ำประเภทกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน (integrated water user group) ของโครงการชลประทานในทุ่งราบภาคกลางของประเทศไทย ซึ่งได้รับการประเมินในปีงบประมาณ 2565 จากกรมชลประทานให้อยู่ในระดับอ่อนแอ โดยดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานในทุ่งราบภาคกลางของประเทศไทย ที่มีผลการประเมินความเข้มแข็งในปีงบประมาณ 2565 จากกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้อยู่ในระดับอ่อนแอ จำนวนทั้งสิ้น 8 กลุ่ม ซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานชลประทานที่ 10-12

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักของกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน (ซึ่งต่อไปเรียกว่า “กลุ่มผู้ใช้น้ำ”) ซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโพธิ์พระยา จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 3 กลุ่ม โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่วิจัยที่สำคัญ คือ 1. มีการจำกัดขอบเขตอย่างจำเพาะ กล่าวคือ กลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 3 กลุ่ม มีที่ตั้งอยู่ในลุ่มน้ำเดียวกัน คือ ลุ่มน้ำท่าจีน มีผลการประเมินความเข้มแข็งจากกรมชลประทานให้อยู่ในระดับอ่อนแอ และอยู่ในพื้นที่ภายใต้ความรับผิดชอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโพธิ์พระยา สำนักงานชลประทานที่ 12 ทั้งหมด 2. มีความ

หลากหลายและความเข้มข้นในประเด็นที่ศึกษาอย่างเชื่อมโยงกัน กล่าวคือ มุ่งเน้นการค้นหาอุปสรรคในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแบบมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำ และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก และ 3. มีความเข้มข้นของกรณีศึกษา กล่าวคือ ในการศึกษากลุ่มผู้ใช้น้ำ ทั้ง 3 กลุ่ม ผู้วิจัยลงไปเก็บข้อมูลภาคสนามในประเด็นเดียวกันในแต่ละพื้นที่ของกรณีศึกษานั้น เพื่อให้เห็นความเหมือนหรือความแตกต่างในประเด็นที่ศึกษา โดยมีรายละเอียด ดัง Table 1

หน่วยวิเคราะห์

ในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ มีหน่วยวิเคราะห์ ดังนี้

1) หน่วยวิเคราะห์หลัก คือ องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานประเภทกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน (ประธานหรือผู้บริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำ)

2) หน่วยวิเคราะห์ย่อย คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำและเจ้าหน้าที่ชลประทาน)

Table 1. Key informants and size

Irrigation water users (IWU) groups	Number of persons		
	IWU committee members	IWU members	Irrigation officers
Group A	2	2	5 (shared responsibility)
Group B	2	2	
Group C	3	2	
Total	**7**	**6**	5

จาก Table 1 พบว่า มีจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งสิ้น 18 คน โดยในแต่ละกลุ่มผู้ใช้น้ำ (กรณีศึกษา) แบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็น 3 กลุ่ม คือ ประธานหรือผู้บริหารกลุ่มบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 1) สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 2) และเจ้าหน้าที่ชลประทาน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 3) โดยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (purposive sampling) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 1 และ 3 เนื่องจากต้องการความคิดเห็นเกี่ยวกับอุปสรรคในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแบบมีส่วนร่วม และความสัมพันธ์ระหว่างองค์การของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ในขณะที่การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มแบบลูกโซ่ (snowball sampling) โดยได้รับคำแนะนำจากประธานหรือผู้บริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน หรือจากสมาชิกกลุ่ม เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้รับข้อมูลมาจากกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และ 3

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1. ข้อมูลทั่วไปของโครงการวิจัย ลักษณะและวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และประเด็นจริยธรรมในการวิจัย 2. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้สัมภาษณ์และสภาพทั่วไปของการสัมภาษณ์ 3. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ เช่น พืชหลักและผลผลิตของพื้นที่ที่ใช้น้ำชลประทาน จำนวนสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ฯลฯ และ 4. ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เช่น บทบาทที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำชลประทานอย่างมีส่วนร่วม ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของกลุ่มผู้ใช้น้ำของท่าน ซึ่งประกอบด้วยด้านการจัดการน้ำชลประทาน

ด้านการดูแลบำรุงรักษา ด้านการบริหารงานภายในองค์กรผู้ใช้น้ำ ด้านการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ชลประทาน ฯลฯ ทั้งนี้จำนวนคำถามของแต่ละส่วนจะมีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยขึ้นอยู่กับผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ เป็นสำคัญ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 1 และ 3 ในขณะที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 2 ใช้การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เป็นสำคัญ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสืบค้นเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิหลายแหล่งที่มีการเผยแพร่ในประเด็นที่เกี่ยวข้องด้วยการตรวจสอบสามเส้าทั้งทางด้านข้อมูล (data triangulation) และวิธีการเก็บข้อมูล (method triangulation) เพื่อความน่าเชื่อถือ (credibility) ของการวิเคราะห์ข้อค้นพบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ประกอบด้วย ช่วงที่ 1 เป็นการรวบรวมข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับโครงการชลประทานและกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 3 กลุ่ม จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เช่น เอกสารเผยแพร่และข้อมูลจากกรมชลประทาน เพื่อทำความเข้าใจกับสภาพเบื้องต้นของโครงการชลประทานและเงื่อนไขทั่วไปของกรณีศึกษา ช่วงที่ 2 เป็นการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิในพื้นที่ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่ชลประทานที่รับผิดชอบ และผู้บริหารของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ได้รับการแนะนำเบื้องต้นจากเจ้าหน้าที่ชลประทาน (กรณีศึกษาที่ 1) และการจัดทำกรณีศึกษาเบื้องต้น (pilot case study) ผ่านทางการถอดเทปที่สัมภาษณ์และใส่รหัสแบบสรุปเพื่อตีความและอนุมานข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ในการนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุงชุดคำถามงานวิจัย (interview protocol) และนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกรณีศึกษาที่ 2 และ 3 ต่อไป และช่วงที่ 3 เป็นการสรุปผลที่ได้จากช่วงที่ 1-2 เพื่อหาความเชื่อมโยงกับทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยและอภิปรายผลการศึกษา ทั้งนี้ การเก็บข้อมูลทำโดยขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการแนะนำตัวและชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและปฏิบัติตามแนวทางจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาแก่นของเรื่อง (theme coding) ซึ่งได้จากการถอดเทปที่สัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อนำไปสู่การค้นหาแบบแผนพฤติกรรม (pattern-matching) ของประเด็นและปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับแก่นของเรื่อง นั่นคือ อุปสรรคในการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำชลประทานแบบมีส่วนร่วม และระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 3 กลุ่ม อย่างเชื่อมโยงกับปัจจัยกำหนดความสัมพันธ์ ที่ส่งผลให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักเหล่านี้มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1. การวิเคราะห์เนื้อหาตามที่ปรากฏ (manifest content) ในเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลการประเมินความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำ ในปีงบประมาณ 2565 ของกรมชลประทาน จำนวน 4 ด้านหลัก คือ ด้านการจัดการน้ำชลประทาน ด้านการดูแลบำรุงรักษาระบบชลประทาน ด้านการบริหารงานภายในองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน และด้านการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ชลประทาน 2. การจำแนกรายละเอียดย่อยที่ซ่อนเร้นอยู่ (latent content) ด้วยการวิเคราะห์ประสิทธิผลในการดำเนินงานรายด้าน โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับเข้มแข็งสูงสุดของการประเมินรายด้านนั้น ๆ เพื่อนำไปใช้เป็นประเด็นในการวิเคราะห์และสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับอุปสรรครายด้านในการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำต่อไป 3. นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่สองมาใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เป็นกรณีศึกษาที่หนึ่ง เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาเป็น

ตัวแบบการวิจัยเชิงกรณีศึกษา (case study protocol) สำหรับกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ อีก 2 กลุ่มที่เป็นกรณีศึกษา และ 4. วิเคราะห์เชื่อมโยงบริบทจากกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 3 กลุ่ม บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลข้ามกรณีศึกษา (cross-case analysis) เพื่อสะท้อนถึงการเน้นย้ำหรือขัดแย้งข้อมูลเดิมของข้อค้นพบที่ได้จากกรณีศึกษาทั้งหมด แล้วจึงนำไปสู่การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (inductive reasoning) ต่อไป

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษา สามารถอธิบายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ค้นหาอุปสรรคในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอย่างมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำในโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่ของกรมชลประทาน จากการศึกษาองค์กรผู้ใช้น้ำ ทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า อุปสรรคสำคัญที่ส่งผลให้ความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำถูกจัดอยู่ในระดับต่ำ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ 1. ด้านการบริหารงานภายในกลุ่ม ประกอบด้วย 1.1) การขาดความชัดเจนของหน้าที่ความรับผิดชอบและระบบที่เป็นมาตรฐานในการบริหารกลุ่ม 1.2) การติดต่อสื่อสารภายในและภายนอกกลุ่มที่มีอย่างจำกัด และ 1.3) การขาดกฎระเบียบแบบแผนของกลุ่มในการร่วมรับผลประโยชน์หรือลงโทษผู้ฝ่าฝืน 2. ด้านการดูแลและบำรุงรักษาระบบชลประทาน ประกอบด้วย 2.1) ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เนื่องจากภูมิประเทศบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ราบลุ่มต่ำทำให้น้ำในคลองส่งน้ำและคลองระบายไหลได้ช้าตื้นเขินง่าย และวัชพืชน้ำสามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว 2.2) แหล่งน้ำต้นทุนไม่เพียงพอ เนื่องจากในพื้นที่รับผิดชอบของโครงการฯ ไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำต้นทุน เช่น เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ฯลฯ จึงต้องรอรับน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นหลัก ดังนั้นจึงอาจได้รับผลกระทบอย่างมากในช่วงฤดูฝน (ปริมาณน้ำมากเกินไป อาจประสบปัญหาน้ำท่วม เพราะเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำ) หรือฤดูแล้ง (ปริมาณน้ำน้อยเกินไป อาจประสบปัญหาการแย่งน้ำของผู้ใช้น้ำ) 3. ด้านการจัดการน้ำชลประทาน ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมโยงกับข้อจำกัดด้านลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และวัตถุประสงค์ตั้งต้นของการก่อสร้างโครงการชลประทานในลุ่มน้ำท่าจีน ที่กำหนดให้เป็นการชลประทานแบบเสริมน้ำฝน (supplementary irrigation) เป็นสำคัญ ส่งผลให้การจัดการน้ำชลประทานในพื้นที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสอดคล้องกับความจำเป็นหลักในการใช้น้ำของเกษตรในพื้นที่ (ความจำเป็นรอง คือ เพื่อการประปา) ซึ่งส่วนใหญ่จะทำนาเป็นหลัก และ 4. ด้านการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ชลประทาน ผลการวิจัยพบว่าไม่ได้เป็นอุปสรรค เนื่องจากสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ชลประทานในด้านการบริหารจัดการน้ำอย่างมีส่วนร่วมในระดับพึงพอใจมาก ซึ่งเจ้าหน้าที่ชลประทานเป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่นอกบริบทขององค์กรผู้ใช้น้ำ ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานราชการภายนอกทั้งในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น

ส่วนที่ 2 ระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักและปัจจัยกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์การในการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำชลประทานอย่างมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำในโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่ของกรมชลประทาน วัตถุประสงค์การวิจัยข้อนี้สะท้อนถึงมุมมองเชิงปทัสถานและเชิงเครื่องมือของทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานมีจำนวน 3 กลุ่ม (ดู Table 1) โดยทุกกลุ่มมีคุณลักษณะพื้นฐานด้านความชอบธรรมเหมือนกัน ในขณะที่คุณลักษณะด้านอื่น ๆ มีอย่างแตกต่างกัน ประกอบด้วย 1. กลุ่มผู้มีอิทธิพล เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีคุณลักษณะด้านความชอบธรรมและอำนาจ ซึ่งคือ “กลุ่มคณะทำงานบริหารการใช้น้ำฯ” ประกอบด้วยผู้บริหารกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน สมาชิก

กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน (ที่เข้ามาประชาคม) อาสาสมัครชลประทาน (อส.ชป.) และเจ้าหน้าที่ชลประทาน 2. กลุ่มผู้พึ่งพิงผู้อื่น เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีคุณลักษณะด้านความชอบธรรมและการเรียกร้อง ซึ่งคือ กลุ่มสมาชิกผู้ใช้น้ำที่ไม่เข้าร่วมประชุมรับทราบข้อตกลงเรื่องการจัดสรรแบ่งปันน้ำหรือเข้าร่วมในกิจกรรมการดูแลบำรุงรักษาระบบชลประทานอย่างสม่ำเสมอ และ 3. กลุ่มผู้ถึงพร้อมด้วยคุณลักษณะ เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีคุณลักษณะครบถ้วนทุกด้านทั้งด้านอำนาจ ความชอบธรรม และการเรียกร้อง ซึ่งคือ “กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐจากส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น” ประกอบด้วย ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในพื้นที่ ในขณะที่มุมมองเชิงเครื่องมือ พบว่า คุณลักษณะด้านความชอบธรรมส่งผลให้การเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มคณะทำงานบริหารการใช้น้ำฯ และกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐจากส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ได้รับการยอมรับว่ามีความจำเป็นและส่งผลต่อเสถียรภาพขององค์กรผู้ใช้น้ำให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น เนื่องจากสามารถให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรแก่องค์กรผู้ใช้น้ำ เช่น การจัดสรรงบประมาณ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเรื่องน้ำระหว่างสมาชิกกลุ่ม ฯลฯ ในขณะที่คุณลักษณะด้านอำนาจของพวกเขาสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการเติมเต็มด้านความไม่สมมาตรด้านทรัพยากรและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งสะท้อนบทบาทของกลุ่มคณะทำงานบริหารการใช้น้ำฯ ในการเป็น ‘ผู้สนับสนุนและประสานงาน’ และกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐจากส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ในการเป็น ‘ผู้ไกล่เกลี่ย’ เพื่อลดอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมการต่าง ๆ ขององค์กรผู้ใช้น้ำให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะด้านการเรียกร้องที่พบในกลุ่มผู้พึ่งพิง สะท้อนถึงความต้องการของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ต้องการได้รับการตอบสนอง แต่ไม่เข้ามาร่วมในกิจกรรมหรือการประชาคมกลุ่ม จึงนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ขาดการจิตสำนึกถึงประโยชน์ส่วนรวม (collective action problem) เช่น การใช้น้ำอย่างฟุ่มเฟือยเกินขอบเขตที่ได้รับจัดสรร การขัดมติที่ประชุม ฯลฯ ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำตกต่ำลงได้

ส่วนที่ 3 เสนอแนะแนวทางในการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำให้มีความเข้มแข็งและเป็นแบบอย่างให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการชลประทานอื่น ๆ ทั่วประเทศไทย ในการพิจารณาถึงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่า มีรูปแบบความสัมพันธ์ 2 รูปแบบ คือ 1. ความสัมพันธ์เชิงเดี่ยว (interaction) ซึ่งเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์การที่หลวมที่สุดที่สะท้อนผ่านทางความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรผู้ใช้น้ำกับกลุ่มผู้พึ่งพิง โดยสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (informing) เท่านั้น เพราะพวกเขาเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ใช้น้ำต่อเมื่อมีเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของตนเอง และสิ้นสุดการมีส่วนร่วมเมื่อความต้องการของตนได้รับการตอบสนอง และ 2. ความสัมพันธ์ของชุดองค์การ (interorganizational set) ซึ่งเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำกับกลุ่มคณะทำงานบริหารการใช้น้ำ และกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐจากส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของชุดองค์การ พบว่า คณะทำงานบริหารการใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วม เพราะเป็นความรับผิดชอบโดยตรง ในขณะที่การมีส่วนร่วมของกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐจากส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นมีเป็นครั้งคราวโดยการประสานงานของเจ้าหน้าที่ชลประทานและ อส.ชป. โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีข้อพิพาทเกี่ยวกับการใช้น้ำระหว่างกลุ่มสมาชิก เพราะเป็นความรับผิดชอบในลำดับรองบนพื้นฐานของนโยบาย กฎระเบียบ หรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมในระดับการเข้าร่วมกิจกรรม (involving) เนื่องจากเงื่อนไขเปิดให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการหรือแก้ไข

ปัญหาเกี่ยวกับการใช้น้ำ เช่น การจัดรอบเวร การขุดลอกคูคลอง ฯลฯ ตามความจำเป็นและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ด้วยเหตุนี้ เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางการยกระดับความเข้มแข็งในการบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างยั่งยืนด้วย 'การพัฒนาทุนทางสังคม' ซึ่งเป็นทุนที่ไม่สามารถจับต้องได้ทางกายภาพ (intangible capital) แต่เป็นระบบความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างปัจเจกบุคคลและเครือข่ายของกลุ่มสังคมนั้น ๆ บนพื้นฐานของความไว้เนื้อเชื่อใจ (trustworthiness) บรรทัดฐานของการปฏิบัติแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (norms of reciprocity) และเครือข่ายทางสังคม (social network) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ กลุ่มผู้ใช้น้ำจัดเป็นองค์กรภาคประชาสังคม (civil society organization) ที่เปิดโอกาสให้เกษตรกรหรือผู้ใช้น้ำชลประทานซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการบริหารจัดการน้ำชลประทานรวมตัวกันอย่างสมัครใจ และเข้ามามีส่วนร่วมกับกรมชลประทาน ในกระบวนการตัดสินใจบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมชลประทาน ทั้งในด้านการวางแผนจัดสรรการใช้น้ำ การควบคุมดูแลให้ผู้ใช้น้ำได้รับการแบ่งปันอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และร่วมกันดูแลบำรุงรักษาระบบชลประทานตามที่ได้เห็นชอบร่วมกันหรือที่ได้กำหนดขึ้น ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า การเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักมีทั้งกลุ่มที่อยู่ภายในและภายนอกขอบเขตความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ซึ่งสะท้อนผ่านความรับผิดชอบโดยตรงและในลำดับรอง ดังนั้น ในการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ จึงควรให้ความสำคัญกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทุนทางสังคมผ่านการดำเนินงานของหลายภาคส่วน ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า การไม่มีโครงสร้างและแบบแผนการทำงานรวมทั้งกฎระเบียบที่พึงยึดถือปฏิบัติที่ชัดเจนของกลุ่มตลอดจนการสื่อสารที่ยังอยู่ในวงจำกัด เป็นอุปสรรคสำคัญของการบริหารงานของกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ศึกษา สมาชิกให้ความไว้เนื้อเชื่อใจผู้บริหารกลุ่มอย่างกว้างขวางอยู่แล้ว ดังนั้นจึงควรเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานของผู้บริหารให้สามารถดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ด้วยการกำหนดกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติ รวมทั้งบทลงโทษที่เหมาะสม (graduated sanction) ที่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม เช่น การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและบทลงโทษที่สมาชิกที่ใช้น้ำร่วมกันต้องยึดถือและปฏิบัติตาม การระดมทุนและการเข้าร่วมในกิจกรรมบำรุงรักษาระบบชลประทาน เป็นต้น มีการติดต่อและกระจายข่าวสารในกลุ่มผู้ใช้น้ำด้วยช่องทางที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ ฯลฯ เพื่อสร้างบรรทัดฐานและความรับผิดชอบในการบริหารจัดการการใช้น้ำร่วมกัน

2. บทบาทของเจ้าหน้าที่ชลประทานด้านการปลูกฝังจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มผู้พึ่งพิงเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มว่ามักมีพฤติกรรมที่ขาดการจิตสำนึกถึงประโยชน์ส่วนรวม เช่น การใช้น้ำมากเกินความจำเป็น เป็นต้น ดังนั้น เพื่อผลประโยชน์ที่เป็นธรรมของสมาชิกเอง สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำต้องร่วมกันพิจารณากำหนดวิธีการจัดการตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน (collective choice arrangements) และกำหนดให้เป็นพันธะผูกพัน (commitment) อันจะนำไปสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพในการใช้น้ำร่วมกันได้ ซึ่งเจ้าหน้าที่ชลประทานสามารถสื่อสารผ่านทาง อส.ชป. และให้ความรู้เพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่น เช่น หน่วยงานฝ่ายปกครองในพื้นที่ หน่วยงานส่งเสริมการเกษตร สถาบันการศึกษา ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย

3. บทบาทของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า การเข้ามามีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่รัฐจากหน่วยงานส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น เช่น

ปลัดอำเภอ กำนัน ฯลฯ ในการบริหารจัดการน้ำมีค่อนข้างจำกัดและไม่ต่อเนื่อง แต่นับเป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ทรงอิทธิพลอย่างยิ่ง เพราะมีคุณลักษณะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างครบถ้วน ดังนั้น จึงควรยกระดับการมีส่วนร่วมและสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมากขึ้น ด้วยการทำงานเชิงหุ้นส่วนกับกลุ่มผู้ใช้น้ำในทุกขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจ ตั้งแต่การระบุปัญหา แสวงหาทางเลือก และกำหนดแนวทางแก้ไขร่วมกัน โดยมีเจ้าหน้าที่ชลประทานเป็นผู้ประสานงานกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อยู่ภายนอกขอบเขตโครงสร้างองค์การของกลุ่มผู้ใช้น้ำเหล่านี้ เพื่อลดความไม่แน่นอนของเงื่อนไขสภาพแวดล้อม ความไม่สมมาตรของข้อมูล และเพิ่มความชอบธรรม เสถียรภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

การดำเนินงานทั้ง 3 ประเด็นที่กล่าวข้างต้นสามารถสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทุนทางสังคมทั้งภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ (bonding social capital) และนอกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (bridging social capital) ในรูปแบบเครือข่าย (network) ที่จะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่จำเป็นซึ่งกันและกันของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยทุกฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์จากการระดมทรัพยากรรวมไว้ด้วยกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายในการได้รับประโยชน์จากการใช้น้ำอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ดังปรากฏใน Figure 1

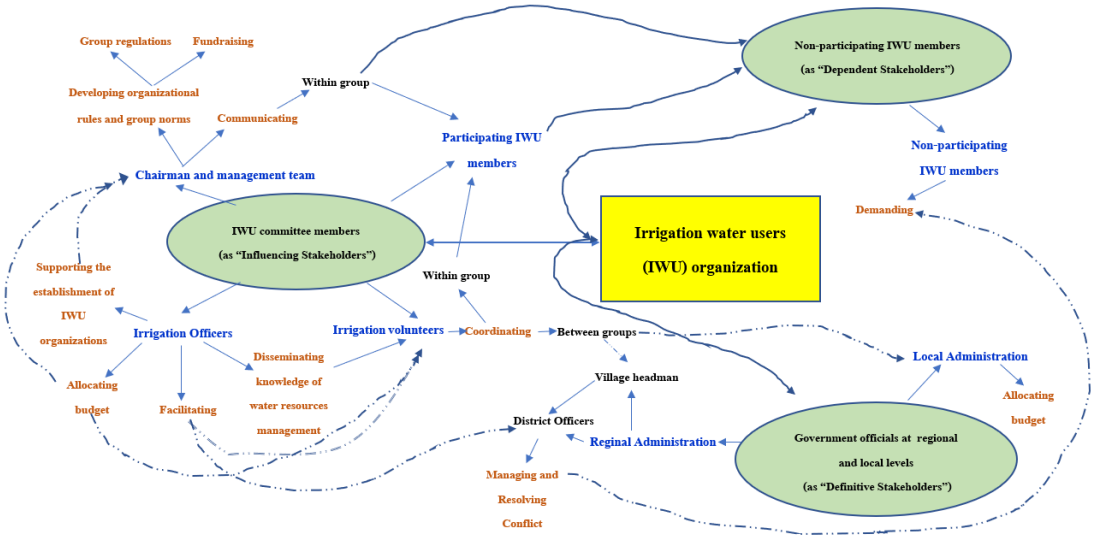

Figure 1. Proposed model for the development of participatory irrigation management in the Central Plain of Thailand

Note: → Bonding social capital among primary stakeholders

⇢ Bridging social capital between primary stakeholders

วิจารณ์

การบูรณาการทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างองค์การสะท้อนถึงความเกี่ยวข้องและเติมเต็มซึ่งกันและกันในบริบทของการศึกษาองค์การ เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างองค์การไม่มีทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งรองรับ (Galaskiewicz, 1985) แต่มีการนำไปใช้อย่างแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางและมี

ความเชื่อมโยงกับการวิจัยทางธุรกิจ ซึ่งสะท้อนผ่านสาขาวิชาด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์และองค์การศาสตร์ (Koza and Lewin, 1998; Osborn and Hagedoorn, 1997) อย่างไรก็ตาม เมื่อนำแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างองค์การมาเชื่อมโยงกับทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองด้านพฤติกรรมองค์การ ผ่านทางการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และบทบาทของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ กับองค์การ เพื่อตอบสนองความต้องการของทั้งองค์การและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงลดความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมที่องค์การเผชิญอยู่ ถึงแม้ว่า Freeman *et al.* (2021) ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตั้งอยู่บนพื้นฐานของมุมมองเชิงปทัสถาน ซึ่งคือการระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์การ แต่ Donaldson and Preston (1995) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่าการประยุกต์ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถดำเนินการได้ทั้งในมุมมองเชิงประจักษ์ เชิงปทัสถาน และเชิงเครื่องมือ โดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้มีความครอบคลุมทั้ง 3 มุมมองดังกล่าว และถึงแม้ว่า มุมมองเชิงประจักษ์เกี่ยวกับอุปสรรคในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแบบมีส่วนร่วมจะสามารถพิจารณาได้จากผลการประเมินความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำที่กรมชลประทานเก็บข้อมูลเป็นประจำทุกปี แต่ผลการวิจัยชิ้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงรายละเอียดที่เช่นเร้นอยู่ภายใต้ผลการประเมินความเข้มแข็งในแต่ละด้าน เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอย่างมีส่วนร่วมด้วยการลดหรือกำจัดอุปสรรคต่าง ๆ เหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างด้านการบริหารงานภายในองค์กรผู้ใช้น้ำซึ่งเป็นด้านที่กลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 3 กลุ่ม มีประสิทธิผลในการดำเนินงานต่ำที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงการขาดศักยภาพของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการกลุ่มตนเอง ทั้งในด้านการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ การกำหนดแบบแผนและกฎระเบียบในการทำงาน การระดมทุน และการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Adom and Simatele (2022) ที่ระบุว่าการขาดความสามารถของกลุ่มในการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำของภูมิภาคแอฟริกาใต้นับเป็นอุปสรรคพื้นฐานสำคัญที่ขัดขวางการเข้ามามีส่วนร่วม ในทำนองเดียวกัน Jiumpanyarach (2022) ที่พบว่าการขาดเงินทุนของเกษตรกรในชุมชนบ้านไร่-เขาดิน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ในขณะที่งานวิจัยของ Worawongpongsa *et al.* (2021) ยืนยันว่าการรับรู้คุณค่า ความรู้ และการมีแหล่งข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ นอกจากนี้ มุมมองเชิงปทัสถานสะท้อนถึงการพิจารณาคุณลักษณะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามแนวคิดของ Mitchell *et al.* (1997) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก คือ ผู้ที่มีคุณลักษณะด้านความชอบธรรมเป็นพื้นฐานที่สำคัญ แต่เมื่อเปรียบเทียบผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักทุกกลุ่ม ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่ากลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐจากส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญมากที่สุดเพราะมีคุณลักษณะครบถ้วนทุกประการ รวมทั้งเป็นกลุ่มที่มีความสามารถในการควบคุมการต่อต้านของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักกลุ่มอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเชื่อมโยงกับการประยุกต์ใช้แนวคิดของ Oliver (1990) ในการวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์การที่สะท้อนผ่านมุมมองเชิงเครื่องมือในการศึกษาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่พบว่าการมีส่วนร่วมของกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐเหล่านี้สนับสนุนให้การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วยการแสดงบทบาทเป็น ‘ผู้ไกล่เกลี่ย’

อย่างไรก็ตาม ในการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ผลการวิจัยพบว่ายังไม่ได้เป็นความสัมพันธ์แบบเครือข่าย แต่เป็นความสัมพันธ์รูปแบบเชิงเดี่ยวและชุดองค์การที่สะท้อนผ่านการมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสารและระดับการเข้าร่วมกิจกรรม

ตามลำดับ แต่ทั้งนี้งานวิจัยหลายชิ้นที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการทำงานแบบเครือข่าย เช่น งานของ Chanhom (2021) พบว่าการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำสู่ความยั่งยืน และงานของ Meesiripan and Wongwatthanaphong (2021) แสดงให้เห็นว่าการทำงานร่วมกันของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน สามารถรับมือและแก้ไขปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักแต่ละกลุ่มล้วนมีทรัพยากรที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยเหตุนี้งานวิจัยชิ้นนี้จึงเสนอแนะการสร้างความสัมพันธ์แบบเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในการบริหารจัดการน้ำผ่านทางการพัฒนาทุนทางสังคมทั้งภายในและภายนอกกลุ่มผู้ใช้น้ำบนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและข้อมูลข่าวสาร และการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานร่วมกันอย่างสมัครใจ

สรุป

การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในทุ่งราบภาคกลางของประเทศไทย โดยมีกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักจำนวน 3 กลุ่ม และมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสารและการเข้าร่วมกิจกรรมเท่านั้น ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์การที่พบในปัจจุบัน นั่นคือ ความสัมพันธ์เชิงเดี่ยวและความสัมพันธ์ของชุดองค์การ ตามลำดับ ดังนั้น เพื่อยกระดับความเข้มแข็งในการบริหารจัดการน้ำฯ การสร้างความสัมพันธ์แบบเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักบนพื้นฐานของการพัฒนาทุนทางสังคมจึงเป็นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมที่สำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอย่างยั่งยืนของประเทศไทย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณโครงการศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ ภาคพิเศษ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่สนับสนุนทุนวิจัยและให้คำแนะนำในการดำเนินการวิจัยจนกระทั่งสำเร็จด้วยดี ขอขอบคุณโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโพธิ์พระยา จ. สุพรรณบุรี ที่ให้การสนับสนุนในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจาก 3 กลุ่มผู้ใช้น้ำที่เป็นกรณีศึกษา

เอกสารอ้างอิง

Adom, R. K. and M. D. Simatele. 2022. The role of stakeholder engagement in sustainable water resource management in South Africa. Natural Resources Forum 46(4): 410-427.

Chanhom, B. 2021. Guidelines for the development of public participation in water management towards sustainability. Journal of Roi Kaensarn Academi 6(6): 340-356. (in Thai)

Donaldson, T. and L. E. Preston. 1995. The stakeholder theory of the corporation: Concepts, evidence, and implications. Academy of Management Review 20(1): 65-91.

Freeman, R. E., S. D. Dmytriyev and R. A. Phillips. 2021. Stakeholder theory and the resource-based view of the firm. Journal of Management 47(7): 1757–1770.

Galaskiewicz, J. 1985. Interorganizational relations. Annual Review of Sociology 11: 281-304.

Jiumpanyarach, W. 2022. Participatory on agriculture: Ban Rai–Khao Din community, Kaeng Khoi district, Saraburi province. Journal of Community Development and Life Quality 10(2): 159-168. (in Thai)

Kirk, P. and A. M. Shutte. 2004. Community leadership development. Community Development Journal 39(3): 234-251.

Koza, M. P. and A. Y. Lewin. 1998. The co-evolution of strategic alliances. Organization Science 9(3): 255-264.

Martiskainen, M. 2017. The role of community leadership in the development of grassroots innovations. Environmental Innovation and Societal Transitions 22: 78-89.

Meesiripan, S. and K. Wongwatthanaphong. 2021. Participatory management to cope with and solve flooding problems. Journal of Roi Kaensarn Academi 6(11): 317-331. (in Thai)

Mitchell, R. K., B. R. Agle and D. J. Wood. 1997. Toward a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts. Academy of Management Review 22(4): 853-886.

Office of Agricultural Economics. 2021. Land utilization in Thailand. (Online). Available: https://www.oae. go.th/assets/portals/1/files/socio/LandUtilization2564.pdf (July 23, 2022). (in Thai)

Office of Permanent Secretary for Ministry of Labour. 2021. Labour statistics yearbook 2021. (Online). Available: https://www.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/2/2022/08/FinalreportStatictis2564-for16Aug2565.pdf (July 23, 2022). (in Thai)

Oliver, C. 1990. Determinants of interorganizational relationships: Integration and future directions. Academy of Management Review 15(2): 241-265.

Osborn, R. N. and J. Hagedoorn. 1997. The institutionalization and evolutionary dynamics of interorganizational alliances and networks. Academy of Management Journal 40(2): 261-278.

Royal Irrigation Department. 2022. Results of performance evaluation of irrigation water users organizations in Thailand. (Online). Available: http://wug.rid.go.th/listname_rio_result_strength.php (September 30, 2022). (in Thai)

Worawongpongsa, W., T. Wongsheree and W. Manish. 2021. Factors affecting on participation in water resource management of people in Rang Bua subdistrict, Chom Bueng district, Ratchaburi province. Journal of Community Development and Life Quality 9(1): 170-182. (in Thai)

การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองตามสมรรถนะครู ของประเทศไทย ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน

Needs Assessment to Self Development of Teacher's Competencies in Local Administration Schools in Lamphun, Thailand.

พีรฉัตร อินทชัยศรี

Perachat Intachaisri

สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยและประเมินผล คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Department of Research and Evaluation Methodology, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand

Corresponding author: Email: bubbui.confabulate@gmail.com

(Received: November 24, 2022; Revised: January 13, 2023; Accepted: January 24, 2023)

Abstract: This purpose of this study was to assess the needs of self development of teacher's competencies, in local administration schools in Lampoon, Thailand. The respondents used for our data collection included 128 teachers in their sample, which was selected using a multi-stage random sampling approach. The respondents were asked to rate their needs on a 1-5 Likert scale using the questionnaire. The statistic concepts of average ($\overline{X}$), standard deviation (S.D.) and the modified priority needs index (PNIModified) were used in the data analysis. The research findings were as follows: 1) the status quo was at the high level ($\overline{X}$ = 4.052, S.D. = 0.786), 2) the necessary conditions were at the highest level ($\overline{X}$ = 4.572, S.D. = 0.569), and 3) the modified priority needs index ($PNI_{Modified}$ = 0.132) by performance research for the development of teaching and learning was the most important needs followed by performance measurement and evaluation.

Keywords: Need assessment, self development, teacher's competencies, local administration schools

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของครูสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานศึกษา โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นขั้นตอน (multi-stage random sampling) จำนวน 128 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล ($PNI_{Modified}$) ผลงานวิจัยพบว่าผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของครูสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน ระดับสมรรถนะที่เป็นอยู่โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.052, S.D. = 0.786) ส่วนสมรรถนะที่ควรจะเป็นโดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.572, S.D. = 0.569) ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นมีค่าเท่ากับ 0.132 โดยสมรรถนะด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนมีความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นสมรรถนะด้านการวัดผลและการประเมินผล

คำสำคัญ: การประเมินความต้องการจำเป็น การพัฒนาตนเอง สมรรถนะครู สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คำนำ

"การศึกษา" เป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนามนุษย์อย่างยั่งยืนทุก ๆ ด้าน คุณภาพชีวิตของคนในสังคมจะดีหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับการได้รับการศึกษาหรือไม่ การปล่อยให้คนส่วนใหญ่ในโลกขาดการศึกษา ไม่เพียงแต่เรากำลังทำให้โลกด้อยลง แต่เรากำลังทำให้โลกมีความมั่นคงน้อยลงอีกด้วย ดังนั้นการจัดการศึกษาทุกระดับจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ (Intachaisri and Khamkong, 2021) "การศึกษา" ยังเป็นกระบวนการการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความกาวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยไม่มีข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง เพื่อให้การศึกษาเป็นประโยชน์ต่อบุคคลในการพัฒนาตนเองและครอบครัว พัฒนาอาชีพและการงาน พัฒนาชุมชน ประเทศชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดทั้งพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (Techapunratanakul *et al.,* 2019)

สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำพูนมีจำนวน 20 โรงเรียน จากรายงานการจัดการศึกษาท้องถิ่น ของทีมวิชาการสมาคมพนักงานเทศบาลจังหวัดลำพูน พบว่าปัญหาหลักของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำพูน มีดังนี้ 1) ไม่มีการพัฒนาครูให้เป็นครูที่มีความรู้ ความสามารถ อย่างเช่นที่กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการ เพราะท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร 2) ขวัญกำลังใจในการทำหน้าที่ครูของพนักงานครูเทศบาลต่ำกว่าครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นอย่างมาก 3) นักการเมืองท้องถิ่นบางแห่งมองโรงเรียนท้องถิ่นเป็นเพียงเครื่องมือหาเสียงทางการเมือง มิใช่สิ่งที่ต้องส่งเสริมสนับสนุนมากมายตามหลักปรัชญาการศึกษา และมักจะบริหารจัดการกับโรงเรียนตามสบาย 4) ศักดิ์ศรีครูท้องถิ่นเทียบได้เพียงพนักงานคนหนึ่งของ อปท. หรือเป็นเพียงตัวจักรที่ทำงานตามคำสั่งเท่านั้น เปรียบการใช้งานหรือการทำงานเสมือนภารโรงที่ทำงานไม่ซับซ้อน ทำให้ความรู้สึกของครูท้องถิ่นว่าตนมิใช่ข้าราชการครูตามแบบที่กระทรวงอื่นถือเป็นผู้ทรงเกียรติและศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกัน 5) มีโอกาสในการพัฒนาตัวเองน้อย เนื่องจากเวลาที่มีจำกัด และขาดงบประมาณ เพราะโรงเรียนต้องพึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Lamphun Provincial Education Office, 2021)

การจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้นต้องมาจากครูที่มีประสิทธิภาพและมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่ดีต่อตัวผู้เรียนนั้น ต้องเริ่มจากการพัฒนาบุคลากรหรือผู้สอนให้มีทักษะคุณภาพ มีความสามารถ ที่ดีในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งการที่ครูมีขวัญและกำลังใจในการทำงานซึ่งได้รับจากผลตอบแทนและความมั่นคงในอาชีพนั้นก็จะทำให้ครูมีความมั่นใจและมุ่งมั่นที่จะทำงานให้เกิดความสำเร็จสูงสุดได้ (Sawat and Buosonte, 2022) สามารถกล่าวได้ว่าครูและบุคลากรทางการศึกษาล้วนมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาของประเทศ (Kodsiri et al., 2022) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญที่จะศึกษาความต้องการในการพัฒนาตนเองของครูโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำพูน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้ตรงความต้องการของครู รวมถึงเป็นแนวทางในการสนับสนุนการพัฒนาตนเองของครูในทุก ๆ ด้านเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อไป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของครู ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน

อุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษาการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (evaluative research) โดยมุ่งศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยใช้นิยามความต้องการจำเป็นในรูปของความแตกต่างซึ่งที่มีปัญหาอยู่ว่าควรจะอยู่ในระดับใด ระหว่างระดับที่เป็นอยู่ และระดับที่ควรจะเป็น (Discrepancy Model)

การสังเคราะห์สมรรถนะครูของประเทศไทย Vangmeejongmee and Naiyapatana (2017) ได้ดำเนินการวิจัยสมรรถนะของครูไทยในศตวรรษที่ 21: ปรับการเรียน เปลี่ยนสมรรถนะ เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน และเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 Teachers Council of Thailand (2019) ได้ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงและผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการตลอดจนผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาครู จาก 11 ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อพัฒนากรอบสมรรถนะครูเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซี-ทีซีเอฟ) ซึ่งจากการวิจัยทั้งสองทำให้ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดสมรรถนะครูทั้งของไทยและของต่างประเทศซึ่งสอดคล้องกัน 16 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) สมรรถนะด้านความรู้ 2) สมรรถนะด้านการสื่อสารและการใช้ภาษา 3) สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร 4) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ 5) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 6) สมรรถนะด้านบริหารจัดการชั้นเรียน 7) สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมทางการศึกษา 8) สมรรถนะด้านการวัดผลและการประเมินผล 9) สมรรถนะด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 10) สมรรถนะด้านจิตวิทยาสำหรับครู 11) สมรรถนะด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 12) สมรรถนะด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ 13) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม 14) สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ 15) สมรรถนะด้านการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน และ 16) สมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน จำนวน 19 โรงเรียน ทั้งสิ้น 333 คน (Lamphun Provincial Education Office, 2019)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน ใช้การสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเป็นขั้นตอน (multi-stage random sampling) โดยเลือกโรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 50 ของโรงเรียนแต่ละอำเภอ จากนั้นทำการสุ่มจำนวนครูขึ้นมาตามสัดส่วนของจำนวนครูในแต่ละโรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ และครูผู้สอน ทั้งสิ้น 128 คน

Table 1. the population and the sample used in the study

District	Population size (School)	Sample size (school)	Sample Size (Teacher)
Mueang Lamphun	7	3 (Ban Paen, Chamathewi, Umong)	35
Pa Sang	1	1 (Pa Sang)	5
Ban Hong	3	1 (Pa Pae, Ban Hong)	9
Mae Tha	2	1 (Tha Pla Duk)	16
Li	2	1 (Pa Phai)	10
Thung Hua Chang	1	1 (Thung Hua Chang)	11
Ban Thi	2	1 (Ban Thi)	23
Wiang Nong Long	1	1 (Wang Phang)	19
Total	**19**	**10**	**128**

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (questionaire) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของครูสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดและข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของครู โดยศึกษาจากบทความงานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ และใช้รูปแบบการประเมินแบบสอบถามที่ได้จากงานวิจัยสมรรถนะของครูไทยในศตวรรษที่ 21 ปรับการเรียน เปลี่ยนสมรรถนะ และกรอบสมรรถนะครูเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่สังเคราะห์สมรรถนะครูของประเทศไทยได้ 16 ด้าน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) ของลิเคิท (Likert scale) โดยกำหนดเกณฑ์คะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาตนเองของครู อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาตนเองของครู อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาตนเองของครู อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาตนเองของครู อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาตนเองของครู อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการก่อนเก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ครูที่ปฏิบัติการเรียนการสอนเป็นผู้ให้ข้อมูลในการทำวิจัยโดยการตอบแบบสอบถามในการวิจัย พร้อมหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยมีการนัดหมายวันและเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับทางโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 ในการจัดส่งและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง โดยขอความร่วมมือจากครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ (หรือใครก็ตามที่ผู้อำนวยการโรงเรียนเห็นสมควร) เป็นผู้รวบรวมแบบสอบถามให้ผู้วิจัยตามวันเวลาที่ได้นัดหมายกันไว้

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยจะตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้ แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์ผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นจากแบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำพูน วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งมีระดับผลการดำเนินงานโดยยึดเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง ผลการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาตนเองของครูมีระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง ผลการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาตนเองของครูมีระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ผลการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาตนเองของครูมีระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง ผลการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาตนเองของครูมีระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง ผลการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาตนเองของครูมีระดับน้อยที่สุด

จากนั้นนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของครูโดยดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น หรือ modified priority needs index : $PNI_{Modified}$ ซึ่งเป็นวิธีหาความแตกต่างของสภาพที่ควรจะเป็นและสภาพที่เป็นอยู่แล้วหารด้วยสภาพที่เป็นอยู่ ทั้งนี้เพื่อควบคุมขนาดของความต้องการจำเป็นให้อยู่ในช่วงพิสัยที่ไม่มากเกินไป โดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$PNI_{Modified} = \frac{I-D}{D}$$

เมื่อ $PNI_{Modified}$ หมายถึง ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น

I หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพที่ควรจะเป็น

D หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นอยู่

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ตามสมรรถนะครูของประเทศไทย ได้ดัง Table 2

Table 2. Needs assessesment results to self development of teachers in Lamphun Local Administration Schools

Competency	Important level (I)			Degree of success level (D)			PNI	No.
	$\bar{X}$	S.D.	interpret	$\bar{X}$	S.D.	interpret		
knowledge	4.480	0.610	more	3.996	0.642	more	0.121	12
communication and language	4.317	0.704	more	3.665	0.858	more	0.178	5
curriculum development	4.283	0.745	more	3.632	0.827	more	0.1794	3
learning management	4.495	0.600	more	3.902	0.744	more	0.152	6
child center learning	4.528	0.628	most	3.945	0.785	more	0.148	7
class management	4.587	0.558	most	4.028	0.805	more	0.139	9
information technology and educational innovation	4.508	0.591	most	3.825	0.817	more	0.1785	4
measurement and evaluation	4.514	0.617	most	3.817	0.772	more	0.183	2
research for teaching and learning development	4.525	0.607	most	3.769	0.806	more	0.201	1
teachers psychological	4.598	0.541	most	4.067	0.772	more	0.130	11
community relations	4.474	0.652	more	3.917	0.926	more	0.142	8
morality, ethics and professional ethics	4.785	0.444	most	4.485	0.783	more	0.067	15
leadership and teamwork	4.754	0.459	most	4.497	0.733	more	0.057	16
personal and professional development	4.691	0.504	most	4.195	0.780	more	0.118	13
learner characteristics development	4.715	0.495	most	4.378	0.753	more	0.077	14
analytical, thinking and synthesis	4.643	0.540	most	4.100	0.756	more	0.133	10
Total	**4.556**	**0.581**	**most**	**4.014**	**0.785**	**more**	**0.138**	

จาก Table 2 ผลการประเมิน modified priority needs index ในการพัฒนาตนเองของครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน พบว่าสมรรถนะด้านที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีค่า PNIModified เท่ากับ 0.201 รองลงมา คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล มีค่า PNIModified เท่ากับ 0.183 และด้านการพัฒนาหลักสูตร มีค่า PNIModified เท่ากับ 0.179 ตามลำดับ และสมรรถนะที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสำคัญของความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ สมรรถนะด้านภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม มีค่า PNIModified เท่ากับ 0.057

วิจารณ์

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของครูสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน พบว่าครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน สอดคล้องกับบทความเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนหลายเล่ม การเรียนการสอนที่ดีควรมีลักษณะเป็นพลวัต นั่นคือมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งครูและผู้เรียนไปพร้อมกัน และกระบวนการที่สามารถพัฒนาครูและผู้เรียนไปพร้อมกันนั้นคือการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน หรือที่เรียกว่าการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยจากปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของครู โดยครูเป็นผู้วิจัยและเป็นผู้ใช้ผลการวิจัยในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเองซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนด้วย การวิจัยในชั้นเรียนทำให้ครูได้ค้นพบนวัตกรรมใหม่ที่ใช้ในการแก้ปัญหาการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ เนื่องจากการวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการค้นหาความรู้ความจริงด้วยวิธีการที่เป็นระบบและเชื่อถือได้ การวิจัยในชั้นเรียนทำให้ครูได้พัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา แสวงหานวัตกรรมในการแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของตนเองได้ การวิจัยทำให้ครูเป็นครูมืออาชีพที่สามารถพัฒนาตนเองและพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่สำคัญ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ได้ การวิจัยทำให้ครูสามารถสร้างองค์ความรู้และนำไปต่อยอดเป็นความรู้ใหม่ที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนได้ การวิจัยทำให้ครูเกิดทักษะการวิจัย ความสามารถในการประยุกต์ใช้ และความพยายามแสวงหาทางเลือกที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น การวิจัยทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถที่จำเป็นและสำคัญต่อการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต การวิจัยทำให้ผู้เรียนได้รับโอกาสในการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรม กรรมที่มีความหลากหลาย ทันสมัย และมีความเหมาะสม ต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ และการวิจัยในชั้นเรียนทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านพัฒนาการ ความสามารถ จุดเด่นและจุดด้อยที่ควรได้รับการพัฒนาทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม (Palee and Kamol, 2020) Phakakleeb and Atthachakara, 2016; Saengloetuthai and Maneerat, 2019)

สรุป

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน ควรแสวงหาแนวทาง วิธีการ หรือนวัตกรรม ที่ช่วยเพิ่มความรู้และพัฒนาความเข้าใจในระเบียบวิธีวิจัย การสืบค้นข้อมูลงานวิจัย การวิเคราะห์ และศึกษาสภาพปัญหาในชั้นเรียนหรือในการจัดการเรียนการสอน ให้แก่ครูผู้สอนในสังกัด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานวิจัยของครูผู้สอนเอง และเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและการพัฒนา ไม่ว่าครูจะให้ความสำคัญในการพัฒนาในด้านใดก็ตาม แต่ในความเป็นจริงแล้วนั้นครูควรได้รับการพัฒนาตนเองในทุกด้าน เพราะสมรรถนะทุกด้านล้วนเป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดการศึกษา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน ควรมีการสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาเพื่อที่จะได้มีครูที่มีศักยภาพในทุกด้าน และนำความรู้ความสามารถมาใช้ในการพัฒนานักเรียนรวมไปถึงสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น เพราะการศึกษาที่มีคุณภาพก็ต้องมีครูที่มีคุณภาพด้วยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

Intachaisri, P. and M. Khamkong. 2021. An application of the survival analysis to the study of undergraduate students drop-outs in Chiang Mai University. Journal of Education Naresuan University 23(3): 217-228. (in Thai)

Kodsiri, C., U. Hanwong and W. Warotamawit. 2022. Professional Learning

Communities in Primary School Under the Bureau of Special Education Administration, Chiang Mai Province. Journal of Community Development and Life Quality 10(2): 239-249. (in Thai)

Lamphun Provincial Education Office. 2021. Lamphun education information 2021. Policy and Plan Group, Lamphun Provincial Education Office, Lamphun. (in Thai)

Palee, P. and N. Kamol. 2020. A classroom action research for promoting statistical thinking of grade 7 students by using the five practices. Journal of Education Research 15(2): 105-117. (in Thai)

Phakakleeb, J. and S. Atthachakara. 2016. The classroom action research for developing to enhance Prathom Sueksa 5 students' science process skill. Journal of Education Mahasara kham University 10(Special edition): 240-255. (in Thai)

Saengloetuthai, J. and C. Maneerat. 2019. Classroom action research for teaching development. Journal of Research and Curriculum Develop ment 9(2): 1-11. (in Thai)

Sawat, R. and R. Buosonte. 2022. COMPETENCY–BASED EDUCATION: CBE. Journal of Liberal Art of Rajamangala University of Technology Suvarnab humi 4(1): 187-201. (in Thai)

Teachers Council of Thailand. 2019. Southeast Asia Teacher Competency Framework (C-TCF). ONPA Co., Ltd., Bangkok. 38 p. (in Thai)

Techapunratanakul, N., P. Buacharoen and P. Buochareon. 2019. Motivation in selected study in bachelor degree of students at Rajamangala University of Technology Lanna, Chiangmai. RMUTL Journal of Business Administration and Liberal Art 7(2): 59-71. (in Thai)

Vangmeejongmee, C. and O. Naiyapatana. 2017. Competency of Thai teacher in 21st century: Wind of change. Journal of HRintelligence 12(2): 47-63. (in Thai)

กลยุทธ์การตลาดสำหรับการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนสินค้าเกษตรอินทรีย์: กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตร (ตลาดเกษตรกร) จังหวัดเชียงราย

Marketing Strategies for Promoting Organic Community Products: A Case Study of Agricultural Product Management Learning Center (Farmer's Market) in Chiang Rai Province.

ศิรินาฏ จันทนะเปลิน[1] อนุสรา ใจเฉลียว[2] และ กนกทิพย์ อโนราช[3]*

Sirinat Chantanapelin[1], Anutsara Jaisaleaow[2] and Kanoktip Anorat[3]*

[1]คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย จ. เชียงราย 57120

[1]Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Rai, Chiang Rai 57120, Thailand

[2]ศูนย์วิศวกรรมสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย จ. เชียงราย 57120

[2]Center of Creative Engineering for Sustainable Development, Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Rai, Chiang Rai 57120, Thailand

[3]คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย จ. เชียงราย 57120

[3]Faculty of Science and Agricultural Technology, Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Rai, Chiang Rai 57120, Thailand

* Corresponding author: E-mail: sirinat@rmutl.ac.th.

(Received: March 14, 2023; Revised: April 18, 2023; Accepted: April 26, 2023)

Abstract: The objectives of this research were to study the demographic characteristics that affect the purchasing decision of organic agricultural products among consumers and to examine the marketing strategies that affect the purchasing decision of organic agricultural products among consumers in Chiang Rai province. The data was collected from 400 consumers at the Agricultural Product Management Learning Center (Farmers' Market) in Chiang Rai province using a questionnaire. The research found that the demographic factors affecting the purchasing decision of organic agricultural products among consumers include age, education level, occupation, and average monthly income. Moreover, the marketing strategies affecting the purchasing decision of organic agricultural products among consumers consist of five aspects, namely Process (PRC), Product (PRD), Promotion (PSE), Physical evidence (PMT), and People (PEP). The research also developed a predictive equation for the purchasing decision of organic agricultural products among consumers, which is Y = 1.14 + 0.32 (PRC) + 0.15 (PRD) + 0.10 (PMT) + 0.07 (PSE) + 0.04 (PEP). The research findings will befenfitfarmers who produce organic products, providing them with production and development guidelines that are aligned with consumer needs. This will facilitate sustainable income generation for the farmers.

Keywords: Marketing strategy, purchase decision, organic products

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงลักษณะทางประชากรศาสตร์ และกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย และโดยรวบรวมข้อมูลของผู้บริโภคในศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตร (ตลาดเกษตรกร) จังหวัดเชียงราย โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 400 ชุด ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านลักษณะประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคแตกต่างกัน ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และพบว่ากลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภค ประกอบด้วยกลยุทธ์การตลาด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการบริการ (PRC), ด้านผลิตภัณฑ์ (PRD), ด้านการส่งเสริมการตลาด (PSE), ด้านลักษณะทางกายภาพ (PMT) และด้านบุคคล (PEP) โดยสามารถสร้างสมการพยากรณ์การตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภค คือ Y = 1.14 + 0.32 (PRC) + 0.15 (PRD) + 0.10 (PMT) + 0.07 (PSE) + 0.04 (PEP) ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะเกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ให้มีแนวทางในการผลิตและพัฒนาสินค้าให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งจะทำให้เกิดรายได้แก่เกษตรกรในอนาคต

คำสำคัญ: กลยุทธ์การตลาด การตัดสินใจซื้อ สินค้าเกษตรอินทรีย์

คำนำ

ภาคเกษตรกรรมถือว่าเป็นส่วนสำคัญหลักของระบบเศรษฐกิจประเทศไทย เป็นแหล่งกำเนิดรายได้และระบบทางเศรษฐกิจที่สำคัญของสังคมไทย ในปัจจุบันระบบเกษตรกรรมเผชิญกับปัญหาที่เกิดจาก กระบวนการทางการตลาดที่มีการพัฒนามุ่งเน้นความสำคัญให้กับผู้บริโภคและควบคู่ไปกับกระบวนการผลิตและจำหน่ายที่ยังต้องเป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Kuawiriyapan and Napompech, 2019; Office of the National Economic and Social Development Council, 2018; Phakamach *et al.,* 2019; Srivichai, 2016) กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ที่ส่งผลให้ปริมาณน้ำและผลผลิตลดลง จากปัญหาดังกล่าวทำให้อาชีพเกษตรกรที่มีผลต่อภาคเศรษฐกิจของประเทศไทย เผชิญกับวิกฤติการณ์ด้านความยากจนและภาระหนี้สินจากการดำเนินธุรกิจของตน ตั้งแต่กระบวนการผลิตตลอดไปถึงการวางแผนการตลาดช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของตน

ในการแก้ไขปัญหาด้านเกษตรกรของประเทศไทยได้มีการกำหนดนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรื่องการดูแลเกษตรกรให้มีรายได้ที่เหมาะสมด้วยวิธีต่าง ๆ และให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) ว่าด้วยความมั่นคงทางอาหารและการส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน ประกอบกับในปัจจุบันผู้บริโภคนั้นได้มีการหันมาใส่ใจด้านการให้ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมจากผลิตภัณฑ์ที่ได้คัดสรรเลือกซื้อมา (Asakit and Asakit, 2019) แต่อย่างไรก็ตามสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นนั้นล้วนแต่มีคู่แข่งด้านการตลาดอยู่เป็นจำนวนมาก การพัฒนาและศึกษารูปแบบกลยุทธ์ทางการตลาดและควบคู่ไปกับการรักษาสิ่งแวดล้อมถือว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการสร้างความแตกต่างและมูลค่าให้กับสินค้า (Chotivichit and Makeevaraphan, 2017; Poompruk and Erb-im, 2021, Supbunto *et al.,* 2022) ทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของกลยุทธ์ทางการตลาดที่ผสมผสานแนวคิดด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การนำเสนอความโดดเด่นของสินค้าให้เกิดการรับรู้ต่อผู้บริโภคเพื่อให้เกิดการสร้างคุณค่าในตัวสินค้า (Kamnungwut and Klentien, 2019; Rungruangkanokkul *et al.,* 2018; Techanirattisa, 2020; Wetchaninnart, 2017) ดังนั้นผู้ผลิตควรที่จะต้องมีการวางแผนด้านกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย

จากที่กล่าวมา สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงรายจึงมีความประสงค์ให้ผู้วิจัยได้ร่วมหารือกับเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์เกี่ยวกับปัญหาด้านการทำการตลาดและสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์

ซึ่งสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงรายได้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตร (ตลาดเกษตรกร) จังหวัดเชียงรายขึ้น จึงเป็นที่มาในการศึกษาการทำวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การตลาดสำหรับการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนสินค้าเกษตรอินทรีย์ เพื่อศึกษาถึงลักษณะทางประชากรศาสตร์ และศึกษากลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย ซึ่งจะเป็นประโยชน์และแนวทางในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนทางการเกษตรอินทรีย์ เป็นการสร้างการตลาดที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ณ ศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตร (ตลาดเกษตรกร) จังหวัดเชียงราย ที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2562 โดยหน่วยงานหลักคือ สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ บริเวณ แยกดอยทอง ในเขตเทศบาลนครเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัย และสินค้าเกษตรอินทรีย์ ให้กับเกษตรกร ผู้ผลิต และผู้ค้า ให้มีสถานที่จำหน่ายที่แน่นอน ที่ผู้บริโภค/ผู้ซื้อสามารถเข้าถึงได้ง่าย และสะดวก

อุปกรณ์และวิธีการ

วิธีการดำเนินงานการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์: กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตร (ตลาดเกษตรกร) จังหวัดเชียงราย ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการกำหนดขอบเขตการวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัยและการตั้งสมมติฐานการวิจัย ไว้ดังนี้

ขอบเขตการวิจัย

1) ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย ที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณตัวอย่างที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน (Yamane, 1973) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 385 คน เผื่อความสูญเสียไว้อีก 15 คน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จึงมีจำนวน 400 คน วิธีสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น ขั้นที่ 1 แบบเจาะจง และขั้นที่ 2 แบบสะดวกโดยเก็บจากกลุ่มตัวอย่างข้างต้นที่พบใน ศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการเกษตร (ตลาดเกษตรกร) จังหวัดเชียงราย จนครบตามจำนวน

2) กรอบแนวคิดในการวิจัย จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่ผ่านมา ได้มีการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ดัง Figure 1

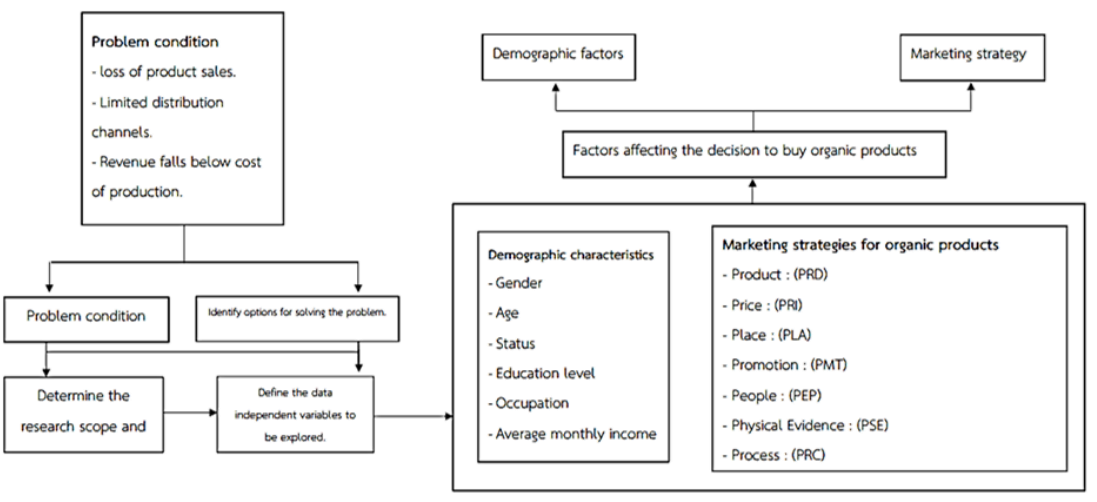

Figure 1. Conceptual framework for research

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ส่วนได้แก่

ส่วนที่ 1 ลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (close-ended response question) โดยจะมีคำตอบให้เลือก 2 ทาง (dichotomous question) จำนวน 1 ข้อ และเป็นคำถามหาคำตอบให้เลือก (multiple choices question) จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ (Figure 2) มีลักษณะคำถามเป็นแบบสเกลวัดความต้องการของผู้ตอบ (Likert scale) ซึ่งแบ่งระดับความต้องการของผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ออกเป็น 5 ระดับ จัดเป็นการวัดข้อมูลอันตรภาคชั้น (interval scale) จำนวน 36 ข้อ ตัวอย่างเช่น ผลิตภัณฑ์ปลอดสารพิษผ่านการตรวจสอบหรือมีเครื่องหมายรับรองมาตรฐาน มีการติดป้ายราคาที่ชัดเจน มีช่องทางการสั่งซื้อทางโทรศัพท์หรืออินเทอร์เน็ต การงดใช้ถุงพลาสติก พนักงานขายสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าได้ สถานที่สะอาด มีระบบการชำระเงินที่หลากหลาย เป็นต้น

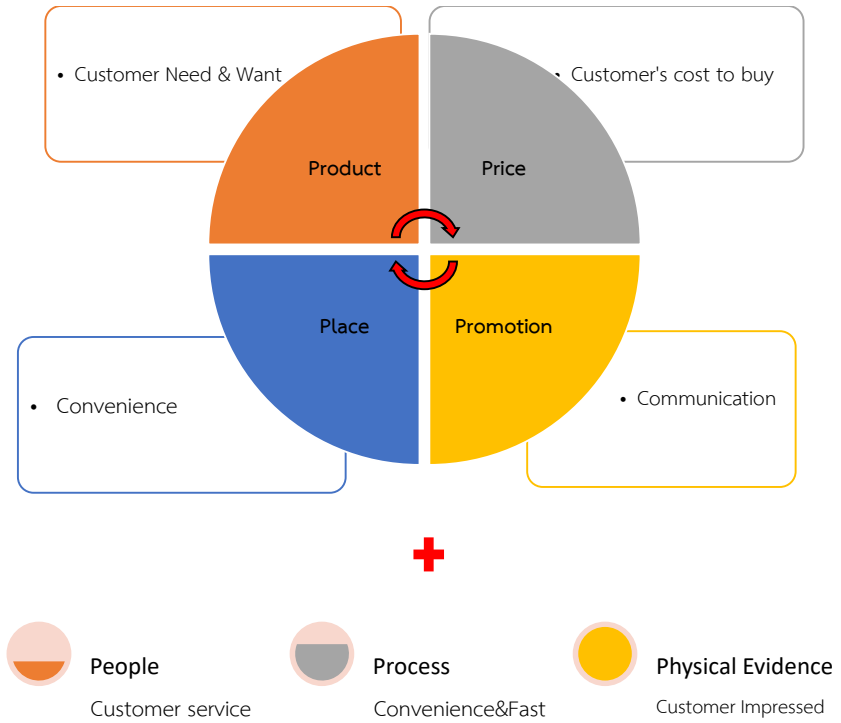

Figure 2. Marketing Mix Strategies

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (open-ended questions) จำนวน 2 ข้อ ซึ่งเป็นมาตราอัตราส่วน (ratios scale) และลักษณะคำถามเป็นแบบสเกลวัดความต้องการของผู้ตอบ ซึ่งแบ่งระดับความต้องการของผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ออกเป็น 5 ระดับ จัดเป็นการวัดข้อมูลอันตภาคชั้น จำนวน 11 ข้อ

ส่วนที่ 4 เป็นข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตร (ตลาดเกษตร) จังหวัดเชียงราย เป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้ตามความต้องการแล้ว ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลชุดแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปประมวลผลทางสถิติ ด้วยโปรแกรม SPSS (statistical package for social sciences) โดยสถิติที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1. สถิติพื้นฐานทั่วไป การคิดค่าร้อยละ (percentage) เพื่อให้ทราบถึงลักษณะพื้นฐานของข้อมูลและใช้แปลความหมายลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย (mean) ใช้ในการแปลความหมายข้อมูลต่าง ๆ ในแบบสอบถาม ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ใช้สำหรับการศึกษาแนวโน้มของข้อมูลส่วนใหญ่ว่าเป็นอย่างไร

2. สถิติสำหรับวิเคราะห์คุณภาพ โดยจะเป็นการใช้การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (a-coefficient) ของครอนบัค

3. สถิติที่ใช้ในการสมมติฐาน โดยจะเป็นการเลือกใช้สถิติ t-test สำหรับทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่เป็นอิสระต่อกันและมีความแปรปรวนไม่เท่ากัน และยังมีการเลือกใช้สถิติ F-test ANOVA เป็นวิธีการทดสอบค่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป ใช้สำหรับการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one way ANOVA) ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มีการใช้สถิติ LDA เข้ามาเกี่ยวข้องในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 หรือที่ในระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 การเลือกใช้สถิติสัมพัทธ์อย่างง่าย pearson correlation (pearson product-moment correlation coefficient) ใช้สำหรับการหาความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 ตัวแปรที่เป็นอิสระต่อกัน เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร และการใช้สถิติการวิเคราะห์เชิงถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis)

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริโภคที่มีลักษณะประชากรศาสตร์แตกต่างกันประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตร (ตลาดเกษตรกร) จังหวัดเชียงราย แตกต่างกัน

2.กลยุทธ์การตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในศูนย์เรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตร (ตลาดเกษตรกร) จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยกลยุทธ์การตลาดสำหรับการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนสินค้าเกษตรอินทรีย์ กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตร (ตลาดเกษตรกร) จังหวัดเชียงราย สามารถสรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ 1) ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย 2) ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย 3)การตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภค โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย

จากข้อมูลผลการสำรวจลักษณะประชากรศาสตร์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเพศชายมีจำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.75 เพศหญิงจำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 59.25 ช่วงอายุที่มีการตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่อายุ 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.00 ของช่วงอายุทั้งหมด ด้านสถานภาพทั้งหมด 3 สถานภาพ พบว่าสถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกันมีมากที่สุดจำนวน 222 คนคิดเป็นร้อยละ 55.50 ของทั้งหมด ระดับการศึกษาพบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่อยู่ในระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 214 คนคิดเป็นร้อยละ 53.50 ด้านการประกอบอาชีพพบว่าผู้บริโภคส่วน

ใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ/ค้าขายจำนวน 108 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 27 ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนอยู่ที่ 20,001-30,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 37.50 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงรายจำนวน 7 ด้าน นำเสนอ ในรูปแบบของการแจกแจงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัง Figure 3

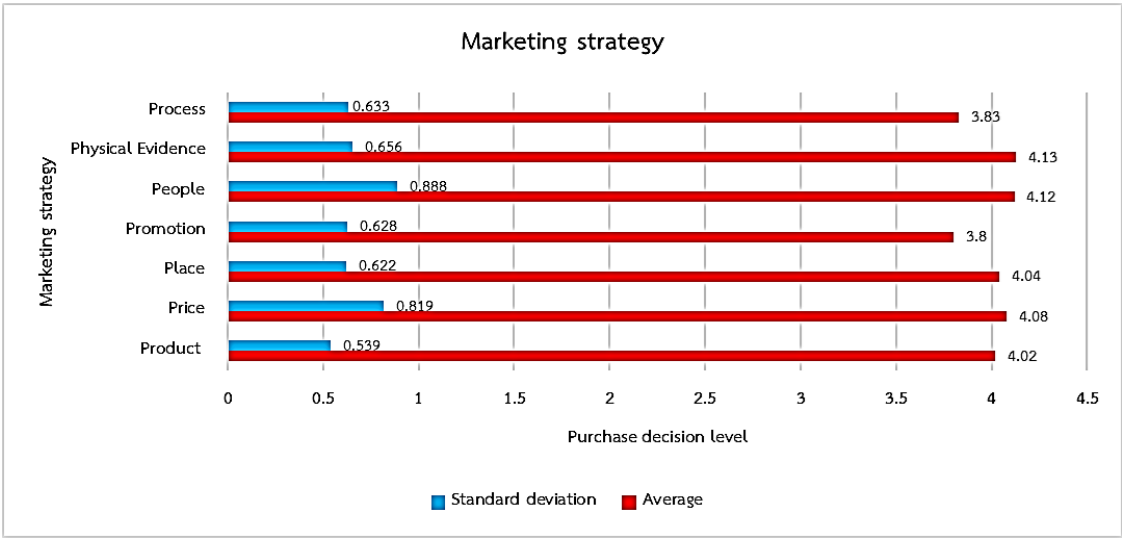

Figure 3. Information on marketing strategies that affect consumers' decision to buy organic products in Chiang Rai province

จาก Figure 3 พบว่า ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงรายมากที่สุด ได้แก่ ด้านลักษณะทางกายภาพ โดยมีค่าเฉลี่ยของระดับการตัดสินใจซื้ออยู่ที่ 4.13 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับการตัดสินใจในการซื้อมาก โดยพบว่าผู้บริโภคมักจะตัดสินใจซื้อสินค้าจากเกษตรอินทรีย์จากลักษณะทางกายภาพด้านสถานที่สะอาดไม่เฉอะแฉะ ไม่มีกลิ่นเหม็นและมีอากาศถ่ายเทสะดวก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริโภคต้องการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในสถานที่ที่สะอาดปลอดภัยเพื่อเพิ่มความมั่นใจในคุณภาพสินค้า รองลงมาคือด้านบุคคล ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านกระบวนการ และด้านการส่งเสริมการตลาด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.12 4.08 4.04 4.02 3.83 และ 3.80 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภค

จากการสำรวจข้อมูลการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์มากที่สุดได้แก่ ตัดสินใจซื้อด้วยประสบการณ์การบริโภคของตนเอง โดยมีค่าเฉลี่ย 4.18 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับการตัดสินใจระดับมาก รองลงมาได้แก่ มีการแบ่งโซนสินค้าเป็นหมวดหมู่ชัดเจน ค้นหาได้สะดวกรวดเร็ว ค่าเฉลี่ย 4.14

ในการสำรวจจำนวนครั้งในการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์โดยเฉลี่ยต่อเดือน พบว่าจำนวนครั้งในการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ต่อเดือน มากที่สุดคือ 30 ครั้ง น้อยที่สุดคือ 1 ครั้ง จำนวนเงินในการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์โดยเฉลี่ย มากที่สุดคือ 3,000 บาทต่อครั้งและน้อยที่สุดคือ 100 บาทต่อครั้ง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการทดสอบสมมติฐาน

ในการดำเนินการวิจัย กลยุทธ์การตลาดสำหรับการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนสินค้าเกษตรอินทรีย์ กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตร (ตลาดเกษตรกร) จังหวัดเชียงราย ได้มีการกำหนดสมมติฐานในการวิจัยไว้คือ ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตร(ตลาดเกษตรกร) จังหวัดเชียงราย แตกต่างกัน และกลยุทธ์การตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตร (ตลาดเกษตรกร) จังหวัดเชียงราย จากผลการศึกษาสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานได้ดังนี้

1) สมมติฐานที่ 1 ผู้บริโภคที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ประกอบไปด้วย เพศ อายุ สถานภาพระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่แตกต่างกัน ได้ผลการทดสอบสมมติฐานดัง Table 1 และ Table 2

Table 1. Showing the results of testing differences in gender demographic characteristics affecting the decision to buy organic products

Decision to buy organic agricultural products	Gender	N	$\overline{X}$	S.D.	t	df	P-value
Gender	Male	163	3.80	0.477	-0.723	398.00	0.470
	Female	237	3.83	0.460			

*Statistically significant at the level 0.05

จาก Table 1 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของลักษณะประชากรศาสตร์ด้านเพศส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ พบว่าค่าระดับได้ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (P-value) เท่ากับ 0.470 ซึ่งมากกว่า 0.05 นั่นคือ เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ไม่แตกต่างกัน

Table 2. Shows the results of the test for differences in demographic characteristics that affect the decision to buy organic products

Decision to buy organic agricultural products	Predictor	SS	df	MS	F-ratio	P-value
Age	Between groups	2.72	4.00	0.679	3.182	0.014*
	Within groups	84.33	395.00	0.213		
Status	Between groups	0.07	2.00	0.035	0.160	0.852
	Within groups	86.98	397.00	0.219		
Education level	Between groups	1.43	2.00	0.718	3.331	0.037*
	Within groups	85.61	397.00	0.216		
Occupation	Between groups	3.72	6.00	0.621	2.928	0.008**
	Within groups	83.32	393.00	0.212		
Average monthly income	Between groups	4.06	4.00	1.017	4.840	0.001**
	Within groups	82.98	395.00	0.210		

*Statistically significant at the level 0.05

**Statistically significant at the level 0.01

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลใน Table 1 และ Table 2 พบว่า ลักษณะด้านประชากรศาสตร์ ด้านเพศ และสถานภาพที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันนั้นส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่แตกต่างกัน จากการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วย LSD พบว่า การตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของคนอายุ 20-29 ปี แตกต่างกับอายุ 60ปี ขึ้นไป, ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีแตกต่างกับสูงกว่าปริญญาตรี, อาชีพนักศึกษาแตกต่างกับข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ และ ผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาทจะมีการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์แตกต่างกับผู้ที่มีรายได้มากกว่า 10,000 บาท เป็นต้น

2) สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ แสดงเป็นข้อมูลสมการพยากรณ์กลยุทธ์การตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้ดัง Table 3 โดยสมการพยากรณ์ที่แสดงค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R) ใน Table 3 นี้ได้มาจากการทดสอบสมมติฐานในขั้นต้นที่แสดงว่าตัวแปรทั้ง 5 ในตารางนี้มีการส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01

Table 3. Shows equations for forecasting marketing strategies that affect consumers' decision to buy products

Number	Predictor	R	R^2	Adjusted R^2	Percentage
1	process	0.64	0.42	0.40	42.00
2	process and product	0.68	0.46	0.46	46.00
3	process, physical and product	0.69	0.47	0.47	47.00
4	process, physical, product and promotion	0.70	0.48	0.48	48.00
5	process, physical, product, marketing, promotion and people	0.70	0.49	0.49	49.00

จาก Table 3 พบว่ามีการกำหนดตัวแปรเพิ่มกลยุทธ์แต่ละด้านเข้ามาในแต่ละลำดับ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise-multiple regression analysis) จะเห็นได้ว่ายิ่งมีตัวแปรกลยุทธ์ทางการตลาดหลาย ๆ ด้านเพิ่มขึ้น ทำให้ความผันแปรของการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคจังหวัดเชียงราย อยู่ที่ร้อยละ 49.00 โดยสามารถสร้างสมการพยากรณ์การตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภค คือ

Y = 1.14 + 0.32 (PRC) + 0.15 (PRD) + 0.10 (PMT) + 0.07 (PSE) + 0.04 (PEP)

โดยผู้วิจัยได้มีการดำเนินการลงพื้นที่สำรวจโดยใช้ชุดข้อมูลการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ณ ศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตร (ตลาดเกษตรกร) จังหวัดเชียงราย มีการลงพื้นที่สำรวจกิจกรรมภายในงานตลาดเกษตรจังหวัดเชียงราย ในวันที่ 5 กันยายน 2562 ผลตอบรับการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในพื้นที่ การสำรวจประเภทสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่นำมาจำหน่าย ประมวลภาพกิจกรรมการลงพื้นที่ดัง Figure 4

Activities within the Chiang Rai agricultural market fair

Feedback on buying organic products of consumers in the

Survey of product categories and products

Figure 4. Chiang Rai organic market activity

วิจารณ์

การศึกษางานวิจัยกลยุทธ์การตลาดสำหรับการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนสินค้าเกษตรอินทรีย์ กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตร (ตลาดเกษตรกร) จังหวัดเชียงราย จากการศึกษาสรุปและอภิปรายผลได้เป็นประเด็นดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภค

ในด้านลักษณะประชากรศาสตร์ที่ไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์คือด้าน เพศ และสถานภาพ ส่วนปัจจัยด้านลักษณะประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรของผู้บริโภค ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chunhapinyokul *et al.* (2020); Kuawiriyapan and Napompech (2019), Thongkong (2019) และ Wetchapitak (2019) มีการศึกษาปัจจัยพฤติกรรมของผู้บริโภคในด้านลักษณะประชากรศาสตร์ ที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค ได้ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การตลาด 5A และการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภค พบว่าผู้บริโภคที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ด้านเพศที่แตกต่างกัน และสถานภาพที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ ส่วนผู้บริโภคที่มีอาชีพและรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสินค้าเกษตรอินทรีย์มักจะเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาค่อนข้างสูงและอาชีพที่มีรายได้ปานกลางค่อนข้างสูงมากกว่าอาชีพที่มีรายได้ปานกลางถึงน้อย

กลยุทธ์การตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าควรทำกลยุทธ์การตลาด 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านกระบวนการบริการ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านบุคคล เนื่องจากมีค่าพยากรณ์การตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์สูงที่สุด คือ ร้อยละ 49.00 และมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงในทิศทางเดียวกัน หากมีการเพิ่มระดับการทำกลยุทธ์ทั้ง 5 ด้านนี้มากขึ้น ก็จะเป็นผลทำให้การตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงรายเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Srivat (2017) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าอินทรีย์ของผู้ประกอบการ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดในด้านการส่งเสริมการตลาดมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อของผู้บริโภค ปัจจัยสินค้าด้านความโดดเด่นของสินค้าส่งผลให้ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นเพราะสินค้าเกษตรอินทรีย์เป็นสินค้าที่มีลักษณะพิเศษ ผู้บริโภคซื้อจากคุณภาพมาตรฐานและความโดดเด่นจากสินค้าเกษตรแบบทั่วไป และเมื่อเป็นสินค้าที่มีลักษณะพิเศษจึงมีความจำเป็นต้องส่งเสริมการตลาดให้เป็นที่รู้จักรับรู้ในกลุ่มผู้บริโภค

แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ ด้านผลิตภัณฑ์ควรมีการกำหนดมาตรฐานสินค้าที่วางจำหน่ายหรือมีกระบวนการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าเพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้บริโภค ด้านราคาควรมีการติดป้ายแสดงราคาให้ชัดเจนและมองเห็นได้ง่ายเพื่อการพิจารณาตัดสินใจซื้อ ด้านช่องทางการจำหน่ายควรบริหารจัดการให้มีสินค้าวางขายทุกวันเพื่อให้ผู้บริโภคไม่เสียโอกาสในการซื้อ ด้านการส่งเสริมการตลาด ควรจัดโปรโมชั่นสำหรับการงดใช้ถุงพลาสติก และรณรงค์การงดใช้ถุงพลาสติก เพราะผู้บริโภคกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ด้านบุคคลควรจัดให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่และผู้ขายเพื่อรองรับการให้บริการแก่ผู้บริโภค ด้านลักษณะทางกายภาพควรจัดให้มีการทำความสะอาด และจัดระเบียบร้านค้า เพื่อให้ผู้บริโภคได้มาซื้อสินค้าอย่างสะดวก สะอาด ไม่เฉอะแฉะ ไม่เหม็น สุดท้ายด้านกระบวนการบริการ ควรสร้างวิธีการและขั้นตอนการให้บริการอย่างรวดเร็วสม่ำเสมอ และเท่าเทียมกัน อีกทั้ง Kanokhong

(2018) เรื่อง แนวทางการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพืชผักอินทรีย์ จ. เชียงใหม่ พบว่า เครือข่ายควรหนุนเสริมให้มีการบันทึกเพื่อจัดเก็บข้อมูลด้านการตลาดแบบง่าย ๆ และควรสนับสนุนให้มีการนำข้อมูลการตลาดที่ได้นำมาใช้ในการวางแผนการตลาดอย่างมีส่วนร่วม การขยายผลการดำเนินงานในระยะต่อไป ควรมีศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้บริโภคในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความพึงพอใจและเพิ่มพฤติกรรมการซื้อและการบริโภคให้เกิดมากขึ้นจะทำให้เกษตรกรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีรายได้ และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

สรุป

จากผลการศึกษา พบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์แตกต่างกัน ด้านปัจจัยกลยุทธ์การตลาด พบว่า ควรทำกลยุทธ์การตลาด 5 ด้าน คือ ด้านกระบวนการบริการ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านบุคคล ดังนั้น เกษตรกร ผู้ประกอบการ หรือผู้ที่มีความสนใจ สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการผลิตหรือปรับปรุง พัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้มีความสอดคล้องกับความต้องการและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งจะทำให้เกษตรกร ผู้ประกอบการได้เพิ่มยอดขาย กำไร ศักยภาพในการผลิตและการแข่งขัน ทางด้านชุมชนจะเกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและการจ้างงานเพิ่มขึ้น อีกทั้งเกิดประโยชน์กับผู้บริโภคในการได้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่หลากหลายและมีคุณภาพ ผลการวิจัยยังสามารถนำไปให้ผู้ที่สนใจได้นำไปศึกษาต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตร (ตลาดเกษตรกร) จังหวัดเชียงราย คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร และศูนย์วิศวกรรมสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ที่สนับสนุนทรัพยากรในการทำวิจัยและให้ความร่วมมือด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

Asakit, P. and H. Asakit. 2019. Green marketing strategy towards sustainable development. RMUTL Journal of Business Administration and Liberal Arts 7(2): 7-17. (in Thai)

Chotivichit, Y. and K. Makeevaraphan. 2017. Marketing strategies for healthy whey protein drink in the central region of Thailand. FEU Academic Review Journal 11(2): 49-61. (in Thai)

Chunhapinyokul, N., J. Konthong, D. Koson and N. Wanthawee. 2020. Service marketing mix influencing consumers' purchasing decision process for five star OTOP products in Ubon Ratchathani province. Journal of Management Science, Ubon Ratchathani University 9(2): 18-37. (in Thai)

Kamnungwut, W. and U. Klentien. 2019. The development of online media and marketing for OTOP products in Thailand: A case study of OTOP in Nakhonnayok province. The Journal of Social Communication Innovation 7(2): 32-45. (in Thai)

Kanokhong, K. 2018. A Guideline for Development and Management of Organic Vegetable Community

Enterprise Network in Chiang Mai Province. Journal of Community Development and Life Quality 6(2): 261-284. (in Thai)

Kuawiriyapan, S. and K. Napompech. 2019. Satisfaction toward clean food consumption of consumers in Bangkok Metropolitan Area. King Mongkut's Agricultural Journal 37(4): 686-692. (in Thai)

Office of the National Economic and Social Development Council. 2018. Industrial Economic Analysis Report 2018 (January-December 2018). (Online). Available: http://old.industry.go.th › 22546-2561-5 › file (February 20, 2023). (in Thai)

Phakamach, P., U. Chaisakulkiet, and S. Sethakhajorn. 2019. The modern holistic marketing concept: Ways of marketing for business in digital economy. Journal of Administrative and Management 7(1): 68- 79.(in Thai)

Poompruk, C. and N. Erb-im. 2021. Marketing automation: The business success tool for digital marketers. Journal of Management Science Review 23(1): 221-230. (in Thai)

Rungruangkanokkul, T., P. Punnakitikashem and S. Rakthin. 2018. Facyors influencing consumer's choices of green shop. Suthiparithat Journal 32(103): 95-106. (in Thai)

Srivat, K. 2017. Factors effecting the purchase of organic products of entrepreneurs in bankok. [Unpublished master thesis]. Thammasat University.

Srivichai, M. 2016. The vulnerability of water resources management as a result of climate change in Chiang Rai province. Rangsit Journal of Arts and Sciences 6(2): 165-171.

Supbunto, N., R. Johnson, N. Techapunratanakul and M. Srivichai. 2022. Marketing mix factors affecting consumer purchasing behavior on natural containers in Chiang Rai. Journal of Management Science, Ubon Ratchathani University 11(2): 33-53. (in Thai)

Techanirattisai, V. 2020. Marketing strategies to support Thailand 4.0 standards. Western University Research Journal of Humanities and social Science 6(2): 232-243. (in Thai)

Thongkong, M. 2019. Marketing 5.0: Marketing decision making for business. Santapol College Academic Journal 5(1): 197-206. (in Thai)

Wetchaninnart, W. 2017. Empowerment marketing performance for supporting Thailand 4.0 policy of Nadee-Sangbong tourist attractions, Udon Thani province. Area Based Development Research Journal 9(5): 327-346. (in Thai)

Wetchapitak, K. 2019. 5A maketing strategy and customers decision to buy organic goods. [Unpublished master thesis]. Silpakorn University.

Yamane, T. 1973. Statistics: An introductory analysis. 3rd ed. Harper cand Row, New York.

ความพึงพอใจช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าพืชผักเกษตรอินทรีย์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจ กรณีศึกษา ไร่เกษตรอินทรีย์เอบีซี

Satisfaction Toward Distribution Channels of Organic Vegetables Through Social Media on Facebook Fan Pages: A Case Study of ABC Organic Farms

ทมนี สุขใส

Tommanee Sooksai

สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพ 10300

Logistics Management, College of Logistics and Supply Chain, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok 10300, Thailand

Corresponding author: E-mail: tommanee.so@ssru.ac.th

(Received: February 23, 2023; Revised: March 28, 2023; Accepted: April 24, 2023)

Abstract: The objectives of this research were to study 1) opinions about the distribution of agricultural products, and 2) the satisfaction towards distribution channels through social media, Facebook fan page of a case study of ABC farms, organic agriculture. The study was mixed - method research. A purposive random sampling was used to collect the data from 160 satisfaction questionnaires. Data were analyzed using descriptive statistics. The results showed that consumers demanded more distribution channels for convenience and enough products to meet their needs. After adding distribution channels through social media, Facebook fan page, distributing satisfaction questionnaires were administered, it was found that consumers who answered the satisfaction questionnaires on distribution through social media had the overall opinions at a high level ($\overline{X}$=3.76, S.D.=0.07), the ordering aspect at a high level ($\overline{X}$=3.74, S.D.=0.26), the delivery aspect at a high level ($\overline{X}$=4.32, S.D. =0.27), and the product quality aspect at a moderate level ($\overline{X}$=3.21, S.D.=0.14).

Keywords: Satisfaction, distribution channel, social media, Facebook fan page

บทคัดย่อ: การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตร และ 2) ศึกษาความพึงพอใจช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจ กรณีศึกษา ไร่เอบีซี เกษตรอินทรีย์ เป็นการวิจัยเชิงผสานวิธี (mixed methods) กลุ่มตัวอย่างสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 160 คน เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคมีความต้องการให้มีช่องทางการจัดจำหน่ายเพิ่มขึ้นเพื่อความสะดวก และมีสินค้าใช้อย่างเพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งหลังจากเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจและดำเนินการแจกแบบสอบถามความพึงพอใจ พบว่า ผู้บริโภคที่ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจการจัดจำหน่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มีระดับความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.76, S.D.=0.07) ด้านการสั่งซื้ออยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.74, S.D.=0.26) ด้านการจัดส่งอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.32, S.D.=0.27) และด้านคุณภาพของสินค้าอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.21, S.D.=0.14)

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ ช่องทางการจัดจำหน่าย สื่อสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊กแฟนเพจ

คำนำ

ในยุคที่โซเชียลมีเดียมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคบนโลกออนไลน์ ทำให้สื่อออนไลน์เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตทุกขณะ อีกทั้งความรวดเร็วและความสะดวกสบายของโลกออนไลน์ยังถูกนำมาใช้ประโยชน์กับกลุ่มคนทุกสาขาอาชีพ โดยเฉพาะการตลาดออนไลน์ (online marketing) ซึ่งเป็นการทำการตลาดในสื่อออนไลน์ เช่น โฆษณาใน Facebook, Google, Youtube, Instagram (Phrapratanporn *et al.,* 2022; Wongtip, 2018) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้สินค้าของผู้จัดจำหน่ายเป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้รวดเร็วและเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้ทั่วโลก (Teerapattanakiat and Kajabnark, 2019) หรือเฉพาะเจาะจงตามความต้องการของลูกค้าที่มีความไม่แน่นอน (Srisawat and Aunyawong, 2021) การตลาดออนไลน์ยังช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายพนักงานขาย การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบสื่อ และยังทำให้ปริมาณการซื้อ-ขายเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ดังนั้นผู้ขายจะต้องศึกษาเรื่องของสินค้าและกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน เพื่อให้การใช้สื่อสังคมออนไลน์มีประสิทธิภาพ เทคนิคที่ช่วยในการทำการตลาดออนไลน์ให้ดียิ่งขึ้นคือการมีคำสำคัญ ในการสร้างการตลาดผ่านเนื้อหา (content marketing) ในสื่อสังคมออนไลน์เป็นการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลสำคัญ ที่น่าสนใจ น่าติดตาม เช่น การตั้งชื่อสินค้าที่แปลกกว่าร้านอื่น การมีเรื่องเล่า เป็นต้น นอกจากนี้การมีรูปภาพของสินค้าประกอบ เพื่อเรียกความสนใจและน่าดึงดูดของสินค้า การเพิ่มวิดีโอและอธิบายสรรพคุณของสินค้านั้นให้ละเอียดและมีการโฆษณาหรือรีวิวสินค้าด้วยบุคคลที่เป็นที่รู้จักในโลกอินเทอร์เน็ตก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้สินค้ามีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น (Rochanametakul and Muthitacharoen, 2021)

กรณีศึกษา ไร่เอบีซี เกษตรอินทรีย์ ปลูกพืชผักสวนครัวเกษตรอินทรีย์ อาทิเช่น ผักบุ้งจีน ผักคะน้า ผักสลัด ผักกูด ถั่วฝักยาว ต้นหอม ผักชีฯลฯ อยู่ในชุมชนทุ่งเผาเต่า จังหวัดนครปฐม (แผนพัฒนาจังหวัดนครปฐม พ.ศ. 2561-2565 ฉบับทบทวน) เป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท เหมาะแก่การปลูกสร้างที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ทำการเกษตรเพราะเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตชลประทานโดยอาศัยแหล่งน้ำในคลองชลประทานที่ไหลผ่านในการทำการเกษตรได้ตลอดปี มีการเพาะปลูกพืชผักและสมุนไพรมากที่สุด ซึ่งปัจจุบันชุมชนทุ่งเผาเต่าอยู่ในสถานภาพของตำแหน่งที่ต้องให้ความสำคัญในเรื่องการปรับปรุงพัฒนาด้านการกระจายสินค้า และด้านการตลาด เร่งดำเนินการแก้ไขหรือลดจุดอ่อน ที่มีผลโดยตรงมาจากภาวะโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID 19) ที่ส่งผลให้เกษตรกร ขาดตลาดจำหน่ายผลผลิตด้านการเกษตร ราคาตกต่ำ ไม่แน่นอน ไม่มีตลาดรองรับ ประสบปัญหาด้านการขนส่ง และขาดการส่งเสริมผลิตภัณฑ์การเกษตรในชุมชน (Aunyawong *et al.,* 2021) ส่งผลกระทบให้เกษตรกรขาดรายได้ ซึ่งการตลาดออนไลน์สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้ากลุ่มใหม่ได้อย่างรวดเร็ว และมีความเฉพาะเจาะจงให้สินค้าเป็นที่รู้จักในกลุ่มผู้ที่มีความสนใจในสิ่งเดียวกัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาความพึงพอใจช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าพืชผักเกษตรอินทรีย์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจ กรณีศึกษา ไร่เกษตรอินทรีย์เอบีซี ในการหาช่องทางใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ลดจุดอ่อนที่เกิดขึ้นให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก (Waiyawuththanapoom *et al.,* 2023)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจ กรณีศึกษา ไร่เอบีซี เกษตรอินทรีย์ และ 2) เพื่อช่วยผลักดันและยกระดับความสามารถในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้า ให้เป็นช่องทางการเข้าถึงข้อมูลของเกษตรกร เพิ่มโอกาสทางการตลาดและสร้างความสามารถในการแข่งขันให้แก่บุคลากรท้องถิ่น

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative method) และเชิงปริมาณ (quantitative method) เข้าด้วยกัน ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2564 - กันยายน 2565 พื้นที่วิจัยได้แก่ ไร่เกษตรอินทรีย์เอบีซี ซึ่งทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์จัดจำหน่ายหน้าร้านค้าในตลาดใกล้เคียงชุมชน และกลุ่มลูกค้าที่รักสุขภาพเดินทางมาจากอำเภอหรือพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อซื้อสินค้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ที่ได้เข้าใช้งานเฟซบุ๊กแฟนเพจของ ไร่เอบีซี เกษตรอินทรีย์ ทั้งผู้ที่เข้ามากดไลค์และเป็นผู้ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมจำนวนทั้งสิ้น 259 คน ในระหว่างเดือนมกราคม 2565 - มิถุนายน 2565 โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณด้วยสูตรของ Yamane (1973) กำหนดความคลาดเคลื่อนที่ระดับร้อยละ 5 ค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มแบบโควตา (quota sampling) อยู่ที่ 259/1+259(0.05)2 มีจำนวนทั้งสิ้น 157.21 คน จึงควรเก็บแบบสอบถามทั้งหมด 160 ชุด (Traiphong and Leelakitpaisarn, 2016)

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนค่า (rating scale) ตามแบบของ ลิเคิร์ท (Likert's scale) ซึ่งกำหนดน้ำหนักในการตอบแต่ละตัวเลือก (Likert, 1961) และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ได้แก่ หนังสือ เอกสาร วารสาร บทความ เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความพึงพอใจตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน หาค่าความเชื่อมั่นด้วยการทดลองใช้ (try out) กับผู้ที่เข้าใช้งานเฟซบุ๊กแฟนเพจจำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้หาค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น (coefficient of reliability) ซึ่งมีค่ายิ่งสูงยิ่งดี (Cronbach, 1951) โดยปกติในการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยปกติในการวิจัยทางสังคมศาสตร์เกณฑยอมรับคุณภาพอยู่ที่ 0.7 ขึ้นไป (Sooksai, 2019)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) เข้าศึกษาข้อมูลของกรณีศึกษา ไร่เอบีซี เกษตรอินทรีย์ 3) ศึกษาความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการก่อนการออกแบบ 4) ดำเนินการออกแบบและจัดทำโครงร่างเฟซบุ๊กแฟนเพจ 5) ดำเนินการเชิญผู้ที่เป็นกลุ่มลูกค้าเข้ากดไลค์และสั่งซื้อสินค้าผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจ 6) สร้างเครื่องมือแบบสอบถามความพึงพอใจช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจของกรณีศึกษา ไร่เอบีซี เกษตรอินทรีย์ 7) ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ ด้วยวิธีการสุ่มแบบโควตาจากเป็นผู้กดถูกใจและมีประสบการณ์การซื้อผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจของกรณีศึกษาที่สร้างขึ้น 8) ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถามความพึงพอใจที่ได้รับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่มีผลต่อความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้าใช้งานเฟซบุ๊กแฟนเพจ

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจ กรณีศึกษา ไร่เอบีซี เกษตรอินทรีย์ พบว่าผู้บริโภคมีความต้องการให้มีการจัดจำหน่ายผ่านหลากหลายช่องทาง เพื่อให้สามารถซื้อหาได้ง่ายและสะดวกมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีผู้บริโภคแสดงความคิดบางรายยังไม่แน่ใจเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าหลัง

การจัดส่งว่าจะได้รับสินค้าเหมือนกับมาซื้อหน้าร้าน เนื่องจากการขนส่งอาจจะได้รับความเสียหาย การบรรจุ และสภาพอากาศก็เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อคุณภาพของสินค้า

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจ กรณีศึกษา ไร่เอบีซี เกษตรอินทรีย์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 73.75 อายุระหว่าง 36-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 85.00 การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 53.75 ประกอบอาชีพข้าราชการคิดเป็นร้อยละ 42.50 และมีรายได้ระหว่าง 20,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.38

ความพึงพอใจช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจ (Table 1) โดยรวมด้านการสั่งซื้อผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจที่สร้างขึ้นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.74, S.D.=0.26) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า การรับรู้ข้อมูลจากหน้าเพจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.67, S.D.=0.47) การตอบคำถามชัดเจนอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.37, S.D.=0.48) การซื้อสินค้าสะดวกกว่าช่องทางปกติอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.68, S.D.=0.47) การตอบคำถามรวดเร็วอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.64, S.D.=0.71) และระดับการซื้อสินค้าบ่อยอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$=2.35, S.D.=1.06) ตามลำดับ

ด้านการจัดส่งสินค้าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.32, S.D.=0.27) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ส่งสินค้าได้อย่างครบถ้วนอยู่ในระดับ ($\overline{X}$=4.99, S.D.=0.11) ได้รับสินค้าทันต่อการใช้งานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.84, S.D.=0.36) ส่งสินค้าอย่างรวดเร็วอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.04, S.D.=0.77) และการหีบห่อสินค้าปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.41, S.D.=0.49) ตามลำดับ

ด้านคุณภาพของสินค้าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.21, S.D.=0.14) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า สินค้ายังคงความสดใหม่อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.12, S.D.=0.32) และสินค้าได้รับความเสียหายจากการขนส่งอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$=2.31, S.D.=0.14) ตามลำดับ

Table 1. Results of users' satisfaction assessment with social media, Facebook fan pages

Satisfaction	$\overline{X}$	S.D.	Level
Satisfaction in order			
Answer clearly	4.37	0.48	Very satisfied
Quick response	3.64	0.71	Very satisfied
Information from a page	4.67	0.47	Extremely satisfied
Level of frequent purchases	2.35	1.06	Slightly satisfied
Convenient than normal channels	3.68	0.47	Very satisfied
Total mean	3.74	0.26	Very satisfied
Satisfaction in delivery			
Fast delivery	4.04	0.77	Very satisfied
Receive complete products	4.99	0.11	Extremely satisfied
Safe product packaging	3.41	0.49	Moderately satisfied
Receive product promptly for use	4.84	0.36	Extremely satisfied
Total mean	4.32	0.27	Very satisfied
Satisfaction in product quality			
Products are fresh	4.12	0.32	Very satisfied
Damaged in transit	2.31	0.53	Slightly satisfied
Total mean	3.21	0.14	Moderately satisfied
Overall mean	3.76	0.07	Very satisfied

Remarks: 4.51-5.00 = Extremely satisfied, 3.51-4.50 = Very satisfied, 2.51-3.50 = Moderately satisfied, 1.51-2.50 = Slightly satisfied, and 1.00-1.51 = The most slightly satisfied

วิจารณ์

1. การศึกษาความคิดเห็นด้านการสั่งซื้อสินค้าเกษตรผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจ กรณีศึกษา ไร่เอบีซี เกษตรอินทรีย์ พบว่า การขายผ่านหน้าร้านค้า หรือการวางขายในตลาดชุมชน เน้นผู้บริโภคที่รักสุขภาพเนื่องจากสินค้าเกษตรอินทรีย์มีราคาที่ค่อนข้างสูงกว่าสินค้าเกษตรทั่วไป (Hiranphaet, 2019) ผู้บริโภคต้องการความมั่นใจว่าเป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยทั่วไปแล้วกลุ่มผู้บริโภคจะเป็นกลุ่มที่ต้องการความปลอดภัยด้านอาหารที่รักสุขภาพ ดังนั้น จึงมีความต้องการช่องทางการสั่งซื้อที่สามารถหาซื้อได้เป็นประจำ การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านสื่อดิจิทัลที่ทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลของเกษตรกรหรือร้านค้า และการให้เกษตรกรหรือร้านค้าสามารถใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับการวิจัย Utiram *et al*. (2019) ซึ่งนำช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊กแฟนเพจ มาใช้เพื่อกระตุ้นการรับรู้และการเข้าถึงของผู้บริโภคให้มากขึ้นได้

2. การศึกษาความพึงพอใจด้านการจัดส่งสินค้าของเฟซบุ๊กแฟนเพจ กรณีศึกษา ไร่เอบีซี เกษตรอินทรีย์ เมื่อสินค้าถึงมือผู้บริโภค พบว่า สินค้า

บางส่วนเกิดความเสียหายระหว่างการจัดส่ง ซึ่งเกิดขึ้นได้จากปัจจัยอุณหภูมิในอากาศระหว่างการจัดส่ง ลักษณะทางกายภาพของรูปแบบการจัดส่งและรูปแบบการหีบห่อสินค้าเพื่อการจัดส่งสินค้าเกษตร สอดคล้องกับการวิจัยของ Samanakup and Choonwijitra (2022) ซึ่งทำการศึกษาและพัฒนาบรรจุภัณฑ์มะม่วงน้ำดอกไม้ และนำไปทดลองกับสินค้าจริงให้ผู้บริโภคเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลด้านความพึงพอใจ แสดงให้เห็นว่าบรรจุภัณฑ์ต้องมีความสามารถช่วยปกป้อง รักษาผลิตภัณฑ์ได้เมื่อได้รับแรงกระแทก มีโครงสร้างทางกายภาพที่เหมาะสมสามารถปกป้องผลิตภัณฑ์จากความเสียหายและการขนส่ง

3. การศึกษาความพึงพอใจช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจ กรณีศึกษา ไร่เอบีซี เกษตรอินทรีย์ พบว่า การซื้อสินค้าอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากการจัดทำเฟซบุ๊กแฟนเพจใหม่ขึ้นมานั้นยังมีผู้บริโภครับทราบข้อมูลและเข้าใช้ค่อนข้างน้อย ซึ่งผู้ดูแลเฟซบุ๊กแฟนเพจไม่ได้มีการทำโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดังกล่าว และผู้บริโภคที่ทำการซื้อสินค้ายังไม่ไว้วางใจต่อคุณภาพของสินค้าที่จะได้รับหลังการขนส่ง ดังนั้นผู้บริโภคส่วนใหญ่จึงเพียงแค่ทดลองซื้อในครั้งแรก หากสินค้าที่ได้รับมีคุณภาพที่สามารถยอมรับได้จึงจะทำการสั่งซื้อซ้ำในครั้งต่อไป ผู้ดูแลเฟซบุ๊กแฟนเพจจึงควรสร้างระบบรีวิวสินค้าจากลูกค้าเก่าสู่ลูกค้าใหม่ให้เกิดความมั่นใจ และไว้วางใจในการซื้อสินค้าประเภทผักสดเกษตรอินทรีย์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สอดคล้องกับการวิจัยของ Meesuwan (2020) แสดงให้เห็นว่าการเขียนรีวิวเป็นส่วนสำคัญในงานเขียนเฟซบุ๊กแฟนเพจ เพราะเป็นส่วนดึงดูดใจของผู้อ่านให้อ่านเรื่องราวที่เขียน นอกจากนั้นแล้วการให้ผู้บริโภคได้รับข้อมูลข่าวสารออนไลน์ ส่งผลต่อยอดการจัดจำหน่ายที่เพิ่มขึ้น ลูกค้าเกิดความสะดวกสบายในการสั่งซื้อสินค้า สามารถติดตามข่าวสารของผลผลิตที่ออกจำหน่ายในแต่ละช่วงเวลาได้ อีกทั้งได้รับองค์ความรู้จากเกษตรกรได้ถ่ายทอดผ่านสื่อ และถือได้ว่าช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์หรือเฟซบุ๊กแฟนเพจเป็นช่องทางที่สามารถช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรอีกช่องทางหนึ่ง สอดคล้องกับการวิจัยของ Pansuwan *et al.* (2019) ซึ่งได้ทำการเปรียบเทียบประสิทธิภาพช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านทางเฟซบุ๊กแฟนเพจทำให้เพิ่มรายได้จากช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าแบบเดิม เนื่องจากเป็นช่องทางที่สะดวกแก่ผู้บริโภคในด้านการใช้งานง่าย เข้าถึงง่าย รวมทั้งการแบ่งปันข้อมูลและการสั่งซื้อจากกลุ่มลูกค้ารายใหม่

สรุป

การศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพนั้น ประกอบด้วยปัจจัย 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้บริโภคที่ซื้อสินค้า ที่ต้องมีความพร้อมในการยอมรับต่อเทคโนโลยีและต้องมีความเชื่อมั่นในการให้บริการ ความซื่อสัตย์และความสื่อตรงของร้านค้าของผู้จัดจำหน่ายสินค้า และ 2) ด้านผู้จัดจำหน่าย ที่ต้องศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาทางการตลาดรวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ที่ต้องการซื้อสินค้า ความสามารถในการรวบรวมสินค้า และการรักษาคุณภาพของสินค้าระหว่างการจัดส่ง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้อย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่สนับสนุนงบประมาณการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

Aunyawong, W., P. Wararatchai, M.R. Shaharudin, A. Hirunpat, and S. Rodpangwan. (2021). The mediating role of transportation practices during the COVID-19 crisis in Thailand. The Open Transportation Journal 15(1): 170-181.

Cronbach, L. J. 1951. Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika 16(3): 297-334.

Hiranphaet, A. 2019. Supply chain management factors affecting tourists' satisfaction towards Thung Bua Daeng Floating Market, Thailand. African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure 8(4): 1-15.

Likert, R. 1961. New Patterns of Management. McGraw-Hill, New York.

Meesuwan, N. 2020. An analysis of writing reviews in TripTH trip Thailand Facebook Fanpage. The Academic Joural: Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Sawan Rajabhat University. 7(1): 30-47. (in Thai)

Pansuwan, P., W. Promsen, and C. Yajaimun. 2019. Distribution channels of “Phulae” pineapple on Facebook in Chiang Rai. Journal of Community Development and Life Quality 8(1): 121-130. (in Thai)

Phrapratanporn, B., C. Thanitnan, C. Thanitnan, D. Rungsawanpho, W. Aunyawong and N. Kochakasettrin. 2022. Online purchase decision on consumer goods in the context of the service value of third-party logistics service provider. Journal of Optoelectronics Laser 41(4): 79-83.

Rochanametakul, S. and P. Muthitacharoen. 2021. The strategy and process of journalistic photograph production on the Standard Facebook Fanpage. Media and Communication Inquiry 3(3): 50-62. (in Thai)

Samanakupt, T. and W. Choonwijitra. 2022. The development of Nam Dok Mai Mango packaging for the Thanyalux mango orchard, Bang chalong sub-district, Bang phli district, Samut prakan province. King Mongkut's Agricultural Journal 40(2): 216-224.

Sooksai, T. 2019. Factors of advantage creation for competitive electrical and electronics industries in central region of Thailand. (Online). Available: https://ieeexplore.ieee.org/document/8612352. Retrieved October 14, 2022.

Srisawat, S. and W. Aunyawong. 2021. Development of business performance under environmental uncertainty: Lesson from Thailand’s Eastern Economic Corridor. International Journal of Entrepreneurship 25(Special issue 5): 1-10.

Teerapattanakiat, N. and C. Kajabnark. 2019. The relationship between behavior in decision making to purchase products via Facebook among of consumers in Muang district Pathumthani province. Journal of Graduate Studies Valaya Alongkron Rajabhat University 13(2): 79-92. (in Thai)

Traiphong, P. and Y. Leelakitpaisarn. 2016. Satisfaction and comment of law undergraduates towards lecturing administrative and administrative procedural laws. Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences), 11(1): 175-184. (in Thai)

Utiram, K., S. Urai and U. Ketsripongsa. 2019. Style of product distribution of plastic woven products group at Baan Khumdin, Namsai sub-district, Jaturapakpiman district, RoiEt province. Academic Journal of Buriam Rajabhat University 11(2): 19-34. (in Thai)

Waiyawuththanapoom, P., W. Aunyawong, K. Poolsawad, V. Thumawongchai, C. Boonrattanakittibhumi and K. Jermsittiparsert. 2023. The relationship between supply chain management activities and firm performance with the mediating and moderating effect. Uncertain Supply Chain Management 11(1): 375-382.

Wongtip, S. 2018. Social Networks: The online marketing communication strategies for attracting customers in the digital age. MUT Journal of Business Administration 15(1): 21-36.

Yamane, T. 1973. Statistics: An Introductory Analysis. 3rd ed. Harper and Row, New York.

การพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของสินค้าเกษตรบัวแดง ในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

The Development and Processing of Local Red Lotus Products in Bang Lan District, Nakhon Pathom Province

*วราภรณ์ วิมุกตะลพ วีรเชษฐ์ มั่งแว่น*และ อนัญญา บรรยงพิศุทธิ์*

Waraporn Wimuktalop, Weerachet Mangwaen and Ananya Banyongpisut*

วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพ 10300

College of Logistics and Supply Chain, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok 10300, Thailand

*Corresponding author: E-mail: weerachet.ma@ssru.ac.th

(Received: January 18, 2023; Revised: February 27, 2023; Accepted: March 22, 2023)

Abstract: The objectives of this research were 1) to develop local Red Lotus products, and 2) to create prototype local products from processing Red Lotus in Bang Len district, Nakhon Pathom province by using qualitative research. The research study consisted of the following three processes: 1) in-depth interview, 2) focus group, and 3) synthesis. The main informants were 17 persons including community leaders, community members, red lotus farmers, university lecturers and specialists in product design and development. The results showed that the red lotus could be developed and processed into red lotus tea and soap by incorporating the local wisdom. The development and processing of red lotus products were made possible by the participation of community members. The members were encouraged to participate in two brainstorming sessions, the first time after getting basic information about the red lotus, and the second time after obtaining a prototype product and gaining knowledge of logistics and supply chain management. The research project resulted in good quality products that took advantage of community resources, and helped increase income for the community.

Keywords: Development and processing, local products, red lotus, Nakhon Pathom

บทคัดย่อ: การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของสินค้าเกษตรบัวแดง และสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นต้นแบบจากการแปรรูปสินค้าเกษตรบัวแดงในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคขั้นตอนการวิจัยแบ่งออกเป็น 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก 2) การสนทนากลุ่ม และ 3) การสังเคราะห์ ซึ่งกำหนดผู้ให้ข้อมูล จำนวน 17 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน เกษตรกรผู้ปลูกบัวแดง อาจารย์มหาวิทยาลัย และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัย พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่สามารถพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์ได้ คือ ผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปมาจากบัวแดง และผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นสื่อให้เห็นถึงผลิตภัณฑ์ที่เกิดมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการคิดการจัดการผลผลิตและทรัพยากร โดยนำวัตถุดิบ ทรัพยากรทุกประเภท ภูมิปัญญาของชุมชนมาร่วมสร้างสรรค์ผลผลิต ซึ่งรูปแบบและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก ส่งเสริมให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพ การดำเนินงานของกลุ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงการแสดงความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นดูมีคุณค่า มีมาตรฐาน และเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชน นำมาสร้างสรรค์ และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ชาบัวแดง และ สบู่บัวแดง ของชุมชนที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนาและแปรรูป ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น บัวแดง นครปฐม

คำนำ

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ตามท้องถิ่นที่มาจากภูมิปัญญา ได้รับความสนใจจากผู้บริโภค จึงทำให้ผู้ประกอบการชุมชนหลายรายเข้ามาแข่งขันกันในตลาดมากขึ้น โดยจะมุ่งเน้นไปในทิศทางของการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ ของแต่ละท้องถิ่นให้มีคุณภาพและสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคในทิศทางที่ดีขึ้น ดังนั้นผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ จึงต้องหันมาให้ความสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สามารถคุ้มครองป้องกันไม่ให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์เสียหายและเพิ่มคุณค่าต่อผู้บริโภค (Community Development Department, 2004) โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลบางเลน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีเกษตรกรที่ยังขาดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสินค้าเกษตรบัวแดง เนื่องจากปัญหาสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐานเชิงการค้ามีน้อย ปริมาณและคุณภาพไม่สม่ำเสมอและไม่ต่อเนื่องตลอดปี การแปรรูปสินค้าเกษตรยังมีน้อยและขาดการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปสินค้าจากผลิตภัณฑ์เกษตรบัวแดง อีกทั้งยังขาดความรู้และให้ความสำคัญกับช่องทางการตลาดน้อย ขาดการรวมกลุ่มในการขายสินค้าทำให้ขาดอำนาจต่อรอง ขาดการเชื่อมโยงสินค้าและการตลาดระหว่างเกษตรกร หรือกลุ่มผู้ผลิตและผู้ซื้ออย่างเป็นระบบ รวมถึงตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ยังมีน้อยส่งผลให้ผู้บริโภคยังไม่ตื่นตัวในการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ (Thammabutr *et al.,* 2021) และในการวิจัยนี้จะเน้นในเรื่องการพัฒนารูปผลิตภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Vadeesirisak *et al.,* 2015) ได้กล่าวว่า การสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนควรมีการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดหรือกำลังเป็นที่นิยมอยู่ในขณะนั้น โดยใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า ความงาม เอกลักษณ์ที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางความรู้สึกและคุณค่าทางจิตใจแก่ผู้บริโภคได้ ผลิตภัณฑ์นั้นนำมาเป็นตัวสร้างแรงกระตุ้นให้กับผู้ซื้อสินค้าได้เป็นอย่างดี ผู้บริโภคจะเลือก สินค้าที่มีความแตกต่างที่ไม่เหมือนใคร ผู้บริโภคจะมีความคิดการรับรู้ความเข้าใจและเข้าถึงผลิตภัณฑ์กันคนละแบบ

อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์ หลายอย่างในปัจจุบันยังคงประสบปัญหาในแบบของ ผลิตภัณฑ์ซึ่งเหตุผลมาจากขาดประสบการณ์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์และความคิดสร้างสรรค์มาพัฒนา ด้านการส่งเสริมการตลาด เนื่องจากกระบวนการผลิตในบางขั้นตอนก็ยังจะต้องใช้วิธีการผลิตแบบดั้งเดิม มาช่วยในการผลิต และมีการผสมผสานกันระหว่างการผลิตในสมัยใหม่ เช่น มีการใช้เครื่องจักร หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อมาช่วยในการผลิต เพื่อให้ได้คุณภาพและมาตรฐานที่มั่นคง เป็นต้น ซึ่งผู้ประกอบการในชุมชนต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญ เพราะการส่งเสริมการตลาดในรูปแบบของผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับตัวผลิตภัณฑ์เป็นที่สนใจ เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการทำธุรกิจ เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างแท้จริง สร้างความน่าสนใจในตัวสินค้าและสามารถสร้างผลสำเร็จได้ในอนาคตเพื่อก้าวไปสู่ตลาด (Naphat *et al.,* 2021) ผลิตภัณฑ์นับเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความแตกต่างของสินค้าด้วยรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เป็นกลยุทธ์ตลาดอย่างหนึ่งที่จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและจูงใจให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าได้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสินค้าเกษตรบัวแดงในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกบัวแดงในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถประกอบกิจการต่อไปได้ในวิกฤตเศรษฐกิจและวิกฤต

โรคระบาดในปัจจุบัน อีกทั้งยังสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนต่อไปในอนาคต

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของสินค้าเกษตรบัวแดง ในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยเลือกชุมชนเกษตรตำบลบางเลน ที่อยู่ในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มาเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีการปลูกบัวแดงเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นต้นทุนชุมชนและทรัพยากรทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ที่สามารถนำไปสร้างมูลค่าเพิ่มในรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สามารถต่อยอดไปถึงการสร้างรายได้รูปแบบอื่นภายในชุมชนต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ซึ่งเป็นแนวคำถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นคำถามปลายเปิด (open-ended) สร้างขึ้นจากวัตถุประสงค์และแนวคิดที่การวิจัยต้องการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของตำบลบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยคำถามสามารถยืดหยุ่นตามสถานการณ์ในการสัมภาษณ์ เพื่อสร้างสัมพันธภาพ อันจะช่วยให้การเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างราบรื่น และที่สำคัญคือ จะทำให้ผู้ให้ข้อมูลถ่ายทอดข้อมูลได้อย่างครบถ้วนและเป็นจริงมากที่สุด แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ขั้นเริ่มสนทนา ขั้นเข้าสู่ประเด็นที่จะศึกษา และขั้นปิดสนทนา (Lincharearn, 2012)

ระยะเวลาในการวิจัย

ดำเนินการวิจัยช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2564 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2565 ขอบเขตของพื้นที่ในการดำเนินการวิจัยคือ เกษตรกรผู้ปลูกบัวแดง ตำบลบางเลน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่ม ผู้นำชุมชน เกษตรกรผู้ปลูกบัวแดง และอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของสินค้าเกษตรบัวแดง เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล เป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ผู้นำชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกบัวแดง และอาจารย์มหาวิทยาลัยวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (Saiwan *et al.,* 2020)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดดังนี้

1. ลักษณะที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยดำเนินการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคลเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้เป็นประเด็นคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structure interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยและใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยที่ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถตอบคำถามได้อย่างเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ถ่ายทอดความรู้ได้อย่างเต็มที่ครบถ้วนและเป็นจริงมากที่สุด (Lincharearn, 2012)

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิจัยดำเนินการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการกำหนดรูปแบบของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ และนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยจากการสังเคราะห์เอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสุดท้ายใช้การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เป็นการหาค่าความเที่ยงตรง นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบ

หาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยเลือกข้อที่มีค่า IOC (index of item objective congruence) มากกว่า 0.5 ส่วนข้อใดที่มีค่าน้อยกว่า 0.5 ซึ่งมีผลการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญมีค่าเท่ากับ 0.92 ผู้วิจัยจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนั้นแล้วข้อคำถามทุกข้อต้องผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ตรวจสอบ และเห็นว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บข้อมูลด้านเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วย 1) การศึกษาข้อมูลด้านเอกสาร เป็นการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ เช่น เอกสารงานวิจัย บทความ หนังสือ แผนที่ เพื่อนำมาสรุปเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของสินค้าเกษตรบัวแดง ในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม และ 2) การเก็บข้อมูลเชิงลึก ผู้วิจัยทำการบันทึกเสียงการสนทนาด้วยเครื่องบันทึกเสียงในการโดยการสัมภาษณ์กับกลุ่มประชากรตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชน เกษตรกรผู้ปลูกบัวแดง ตำบลบางเลน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนาแบบกลุ่ม โดยขออนุญาตบันทึกเสียงจากผู้ให้ข้อมูลทุกครั้ง และให้ความสำคัญเรื่องของคำพูด น้ำเสียง ท่าทางของผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบการสัมภาษณ์ รวมทั้งจดประเด็นสำคัญระหว่างการสัมภาษณ์และบันทึกภาพการผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรกรผู้ปลูกบัวแดง ในชุมชนตำบลบางเลน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจะเริ่มต้นตั้งแต่เริ่มการวิจัยและดำเนินไปเรื่อย ๆ จนสิ้นสุดการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการต่อเนื่องและลับประเด็นการวิจัยให้แหลมคมซึ่งก็คือการถกกันของสามมุมใน “วงล้อแห่งความรู้” คือประเด็นหรือคำถามการวิจัย (research question) แนวคิดทฤษฎี (concept th & eory) และข้อมูลหรือสิ่งที่ค้นพบ (data & finding)

2. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบ และนำไปเชื่อมโยงข้อมูลที่มี และเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะไม่ใช้ข้อมูลตัวเลขแต่จะเป็นข้อมูลเชิงพรรณนา และมีการอ้างถึงโดยตรงเกี่ยวกับที่มาของข้อมูล ดังนั้น ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ (interview research) และข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ (document research) จะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผลโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในประเด็นต่าง ๆ ในรูปแบบการพรรณนานำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยสามารถสรุปดัง Figure 1 Research methodology

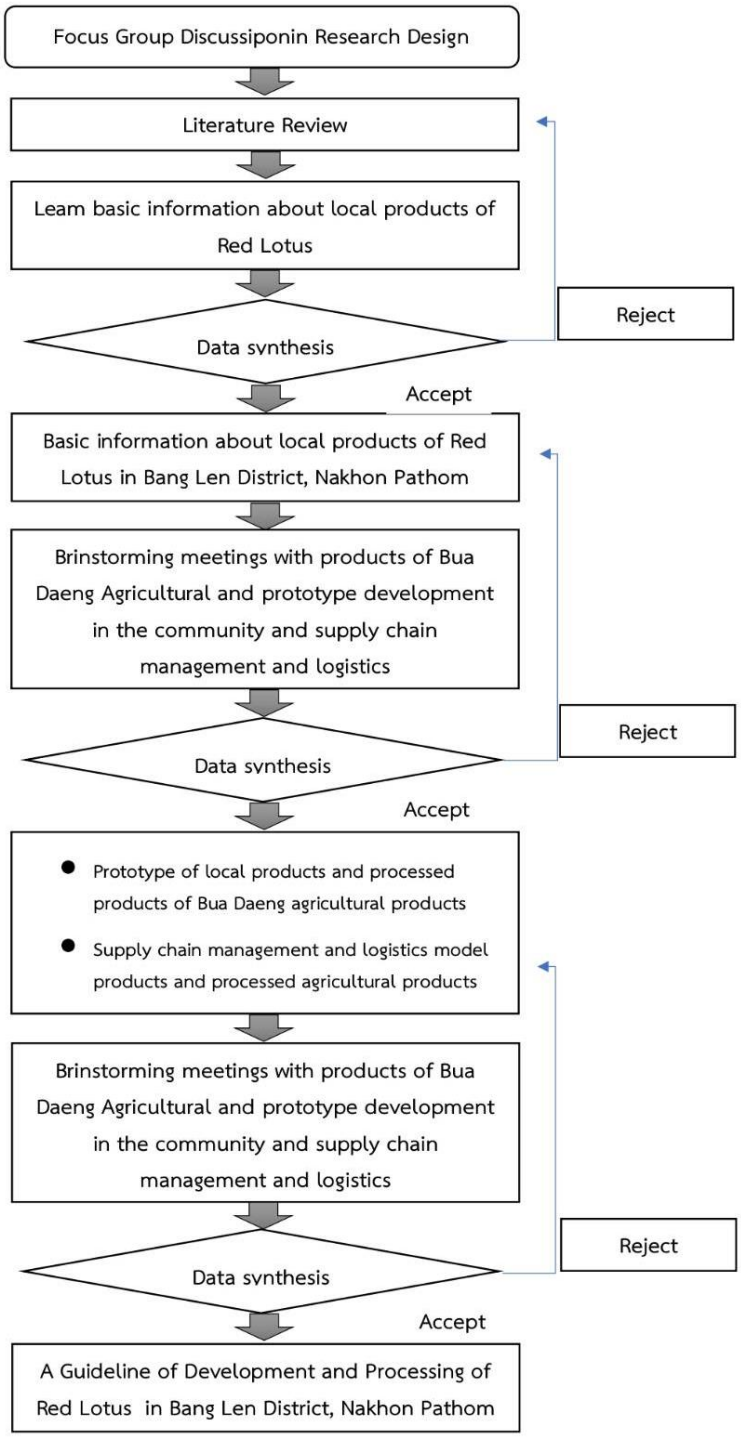

Figure 1 Research methodology

ผลการศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกบัวแดง คลองประปาใต้ ตำบลบางเลน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนา จากสินค้าเกษตรบัวแดง เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในชุมชนนำมาสร้างสรรค์ และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ชาบัวแดง และ สบู่บัวแดง ซึ่งดอกบัวแดงเป็นวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น โดยสามารถสรุปดัง Figure 2

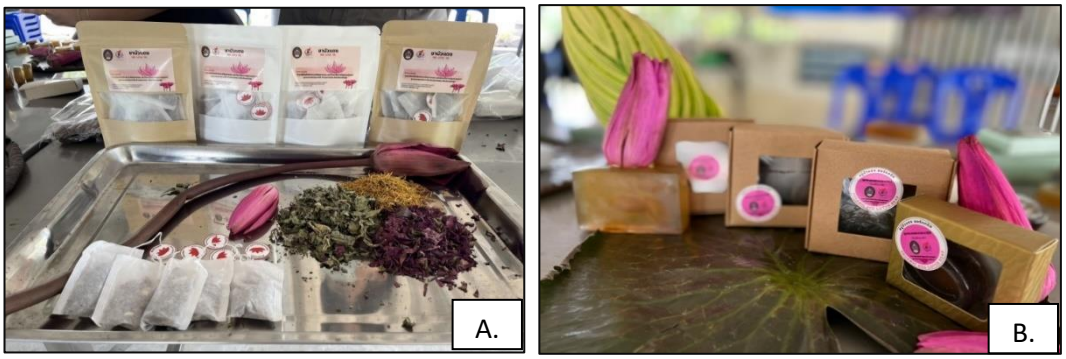

Figure 2. Red lotus tea products (A), red lotus soap (B)

สำหรับช่องทางในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์นั้น สามารถเปิดตลาดนัดหรือร้านค้าชุมชนให้กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ที่มาศึกษาดูงาน นักท่องเที่ยวซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของตลาด เมื่อมีนักท่องเที่ยวหรือกลุ่มที่มาศึกษาดูงาน ก่อนกลับทางชุมชนสามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนทำขึ้นนำมาขาย เป็นของฝากรูปแบบต่าง ๆ ทั้งของกิน ของใช้ให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้อาจใช้กลยุทธ์ส่งเสริมการขายออกนอกพื้นที่ เช่น ตามสถานที่ท่องเที่ยว โรงแรม ซูเปอร์มาร์เก็ต ฯลฯ ในการจัดการทางการตลาด เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ชุมชนและผลิตภัณฑ์ออกสู่ภายนอกในลักษณ์ที่เรียกว่า กลยุทธ์ผลัก (push strategy) การขายผลิตภัณฑ์เพื่อนำรายได้มาสู่ชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงเป็นอย่างมากและสำคัญที่สุดคือ ตัวผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดที่ขาย ต้องมีมูลค่าในตัวเอง มีความโดดเด่นน่าจดจำ เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และมีคุณภาพ ถ้าเป็นอาหารต้องมีคุณภาพสามารถเก็บรักษาได้ มีคุณค่าทางโภชนาการ ถ้าเป็นสิ่งของก็จะต้องมีความคงทน ทนทานต่อการใช้สอย มีการบรรจุหีบห่อ มิดชิด สวยงาม และเป็นเอกลักษณ์ ก็จะทำให้เป็นที่น่าสนใจต่อผู้ที่สนใจ และเมื่อผลิตภัณฑ์ดังที่กล่าวมาเสร็จสมบูรณ์ ในการวางจำหน่ายนั้น นอกจากจำหน่ายโดยตรงแล้ว ตอนนี้ก็มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการจำหน่ายผลผลิตซึ่งส่งผลให้การจำหน่ายผ่านทางสังคมออนไลน์ ได้อีกช่องทางหนึ่ง ในส่วนของการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ควรเป็นการออกแบบที่สื่อให้เห็นถึงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนที่เกิดมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถเพิ่มมูลค่ามูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้ ทำให้สินค้าของชุมชนคลองประปาใต้มีคุณค่า มีมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์โดดเด่น เน้นเรื่องราววิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น โดยสรุปแล้ว ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นโมเดลแนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนคลองประปาใต้ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยสามารถสรุปดัง Figure 3

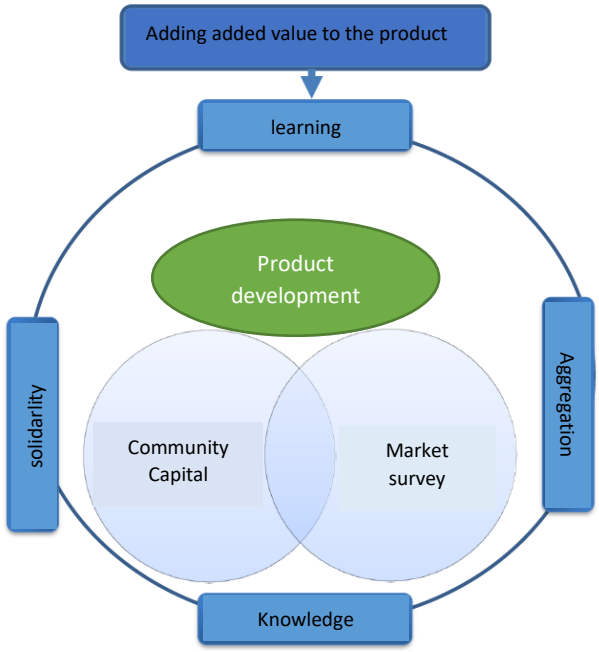

Figure 3. Guidelines for product management from local wisdom of red lotus farmers' communities in Klong Prapa Tai, Bang Len district, Nakhon Pathom province

วิจารณ์

หลากหลายจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ของชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกบัวแดง คลองประปาใต้ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า มีผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มากมายที่เกิดมาจากสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน และมีการต่อยอดโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสิ่งที่ต้องคำนึงเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ คือ มูลค่าในตัวผลิตภัณฑ์ เอกลักษณ์ และคุณภาพ นั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Tinnabutr, 2014) ที่ได้ศึกษาการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าการเกษตรของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดชัยนาท เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการเกษตรในแต่ละอำเภอ รวม 8 อำเภอ อำเภอละ 2 ราย รวมทั้งสิ้น 16 ราย โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ได้ร่วมประเมินประสิทธิภาพและคุณภาพผลงานต้นแบบผลิตภัณฑ์สินค้า เห็นว่าภาพรวมด้านการออกแบบโครงสร้าง ด้านการออกแบบกราฟิกสำหรับผลิตภัณฑ์ และด้านการรับรู้ทางด้านการตลาด เป็นผลงานการออกแบบที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพที่เป็นไปตามตามวัตถุประสงค์ อยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมทุกอำเภออยู่ที่ 4.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (Sinarkorn, 2011) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องบุพปัจจัยของความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ไม้ยางพาราในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ที่พบว่า ตัวแปรระบุปัจจัย ได้แก่ ความชัดเจนขององค์กร การบริหารโครงการ ความเร็วในการเข้าสู่ตลาด คุณภาพของผลิตภัณฑ์

และแนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกบัวแดง คลองประปาใต้ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

สำหรับเป็นแนวทางส่งเสริมเพื่อให้ชุมชนนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย การเรียนรู้ ภูมิปัญญา การรวมกลุ่ม และ 2) กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ประกอบด้วย ทุนของชุมชน และการสำรวจตลาด สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Anunvrapong, 2011) ศึกษารูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบางหัวเสือ จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ผู้เข้าร่วมการประชุมลงมติถึงความเป็นไปได้ในการนำไปผลิตต่อยอดพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ บรรจุภัณฑ์ชาใบขลู่ บรรจุภัณฑ์น้ำอัญชันพร้อมดื่ม และบรรจุภัณฑ์ลูกประคบสมุนไพร และสมาชิกชุมชนมีความต้องการฝึกอบรมผลิตภัณฑ์ยาหม่องนวดสมุนไพร เพื่อนำไปใช้ในกลุ่มวิสาหกิจนวดสุขภาพบางหัวเสือ เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อยาหม่องนวด โดยใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น และสามารถนำไปจำหน่ายให้กับลูกค้าที่มาใช้บริการ อีกทั้งยังสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปเป็นวิทยากรถ่ายทอดให้กับชุมชนอื่นที่สนใจ เป็นการแบ่งปันระหว่างชุมชน และสร้างเครือข่ายเพื่อการความยั่งยืนต่อไป

สรุป

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ผลิตภัณฑ์ชาบัวแดง และ สบู่บัวแดง เนื่องจากชาวชุมชนในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตรปลูกบัวแดง ทำให้ผลผลิตที่ล้นตลาดไม่สามารถทำการส่งออกจำหน่ายได้ดีเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงมีการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นการออกแบบที่สื่อให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเน้นเรื่องราววิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน และเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ มีคุณค่า มีมาตรฐาน มีเอกลักษณ์โดดเด่น และเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เกิดการร่วมมือกันอย่างยั่งยืนของชุมชนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของสินค้าเกษตรบัวแดง ในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ได้รับความช่วยเหลือจากหลายภาคส่วน ทั้งในด้านข้อมูล ข้อเสนอแนะ และคำปรึกษา คณะผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณ ชุมชนคลองประปาใต้ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 และผู้เชี่ยวชาญ ผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านเป็นอย่างสูง คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต ผังนิรันดร์ (รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา) และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฉัตรรัตน์ โหตระไวศยะ (คณบดีวิทยาลัยวิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน) ที่ได้ให้คำชี้แนะต่าง ๆ ทำให้งานวิจัยสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ และสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

Anunvrapong, A. 2014. The product development approach of Banghuosueo community, Samut Prakan province following the sufficiency economy philosophy. Journal of Fine Arts Research and Applied Arts 1(2): 126-157. (in Thai)

Case Study of Fruit Juice. BU ACADEMIC REVIEW 14(1): 153-173. (in Thai)

Dokmai, A. and S. Ampailapsuk. 2022. Designing cultural heritage tourism trail on OTOP Nawatwithi sustainable Noen Kham community, Noen Kham subdistrict, Noen Kham district, Chai Nat province. Journal of Community Development and Life Quality 10(3): 263-272. (in Thai)

Lincharearn, A. 2012. Qualitative Data Analysis Techniques. Journal of Educational Measurement Mahasarakham Universi ty: JEM-MSU 17(1): 17-29. (in Thai)

Naphat, Q., P. Punyawutpreeda and U. Wuthiphornsopon. 2021. Development of product packaging to create value of yal cha community product,sampran district, Nakhon pathom province. Journal of MCU Buddhapanya Review 6(2): 156-166. (in Thai)

Saiwan, B., P. Jaiman and K. Sucharanurak. 2020. Knowledge management for creating value and value for community products for community enterprises. Narkbhutparitat Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat University 11(12): 137-147. (in Thai)

Sinarkorn, P., B. Pungnirund and A. Wongkangwan. 2011. Antecedent of the success in new product development of parawood furniture industry in Bangkok metropolitan area and vicinity. Journal of King Mongkut's University of Technology North Bangkok 21(3): 657-666. (in Thai)

Thammabutr, A., P. Ardharn and T. Nillit. 2008. Marketing Strategy for Local Hand - woven Silk of Surin Province. Academic Journal of Management Technology (AJMT) 2(2): 1-13. (in Thai)

Tinnabutr, P. 2014. Packaging design and development of Chai Nat agricultural community enterprise products to improve competitiveness and efficiency under the concept of the creative economyThe Fine and Applied Arts Journal 9(2): 65-86. (in Thai)

Vadeesirisak, N., S. Jirawatmongkol and W. Wongmontha.2015. Packaging Design for Aesthetic Marketing: A Case Study of Fruit Juice. BU ACADEMIC REVIEW 14(1): 153-173. (in Thai)

การประเมินการเลี้ยงแพะเนื้อแบบหวะตามมาตรฐานฟาร์ม GFM และ GAP ภายใต้แนวคิดการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของเกษตรกรอำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง

Assessment of Meat Goat Shared Farming by GFM and GAP Standard under the Sustainable Self-Reliance Concept of Farmers in Tamot District, Phatthalung Province

อุไรวรรณ ทองแกมแก้ว ปริศนา วงค์ล้อม สุภาพร สมรูป และ อาภรณ์ ส่งแสง*

Uraiwan Tongkaemkaew, Prisana Wongloam, Suparporn Somrup and Aporn Songsang*

คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง จังหวัดพัทลุง 93210

Faculty of Technology and Community Development, Thaksin University, Phatthalung Campus, Phatthalung 93210, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: uraiwan@tsu.ac.th

(Received: January 5, 2023; Revised: February 10, 2023; Accepted: February 27, 2023)

Abstract: This study aimed to assess meat goat shared farming according to GFM and GAP standards regarding self-reliance and sustainability. The study was conducted from March 2021 to February 2022 and the target group was 120 rubber-tapping workers who participated in the goat farming group in the Tamot District, Phatthalung Province. The group were engaged in knowledge transfer and practiced raising meat goats according to GFM and GAP standards. Data were collected by knowledge assessment, farming assessment, group meeting, and interview. Finally, the data was analyzed to assess knowledge and self-reliance capital on sustainability. The study found that the goat farmers could apply the knowledge to their farming practice the most, which was 93.06%, followed by group members 91.67%, and group committees 77.22%. However, the main issues of the self-reliance capital were human capital, such as group management skills, goat health management skills, and skills for participation in expressing opinions; financial capital, such as access to capital and goat markets; and physical capital, such as limited farm space. Financially, the group needed more funding for farm development; they also needed easy access to farm veterinarians; and on the environmental side. The lack of crude feedproduction sources was also one of the goat farming problems.

Keywords: goat herder, self-reliance, good agricultural practice for goat farming: GAP, good farming management: GFM

บทคัดย่อ: การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการเลี้ยงแพะเนื้อแบบหวะตามมาตรฐานฟาร์ม GFM และ GAP ภายใต้แนวคิดการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ดำเนินการในเดือนมีนาคม 2564 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2565 กลุ่มเป้าหมายจำนวน 120 ราย ที่เป็นแรงงานกรีดยางและเป็นสมาชิกกลุ่มเลี้ยงแพะในพื้นที่อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ ฝึกปฏิบัติการเลี้ยงแพะเนื้อตามมาตรฐาน GFM และ GAP เก็บข้อมูลโดยประเมินองค์ความรู้ ประเมินฟาร์ม ประชุมกลุ่ม และสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินองค์ความรู้ ทุนการพึ่งตนเองที่มีต่อ

ความยั่งยืน จากการศึกษาพบว่า คนเลี้ยงแพะแบบหวะสามารถประยุกต์องค์ความรู้ในการปฏิบัติได้มากที่สุดร้อยละ 93.06 รองลงมาคือสมาชิกกลุ่มร้อยละ 91.67 และคณะกรรมการกลุ่มร้อยละ 77.22 แต่มีข้อจำกัดในทุนการพึ่งตนเอง คือทุนทางมนุษย์ เช่น ทักษะบริหารงานกลุ่ม ทักษะการจัดการสุขภาพแพะ ทักษะการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ทุนทางการเงิน เช่น การเข้าถึงแหล่งทุนและตลาดแพะ และทุนทางกายภาพ เช่น พื้นที่ฟาร์มมีจำกัด ขณะที่ความยั่งยืนที่เป็นข้อจำกัดคือ ด้านเศรษฐกิจ การขาดแคลนเงินทุนเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาฟาร์ม ด้านสังคม การขาดการเข้าถึงสัตวแพทย์ประจำฟาร์ม และด้านสิ่งแวดล้อม การขาดแคลนแหล่งผลิตอาหารหยาบ

คำสำคัญ: คนเลี้ยงแพะ การพึ่งตนเอง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มแพะเนื้อ ฟาร์มที่มีระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม

คำนำ

ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ทำให้กลุ่มคนหลายอาชีพได้รับผลกระทบในการทำมาหากินโดยเฉพาะกลุ่มคนเปราะบาง กลุ่มคนเหล่านี้รวมถึงกลุ่มคนรับจ้างกรีดยางที่ไม่มีพื้นที่ดินทำกินเป็นของตนเองและไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นลูกจ้างกรีดยางในพื้นที่อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุงได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก เพราะในช่วงที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักร ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินห้ามบุคคลใดทั่วราชอาณาจักรออกนอกเคหสถานระหว่างเวลา 22.00 น. ถึง 04.00 น. กลุ่มคนรับจ้างกรีดยางไม่สามารถออกไปกรีดยางได้ (Government Gazette, 2020) อย่างไรก็ตามทางกลุ่มเองก็มีความพยายามที่จะช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือเพื่อนบ้านรายอื่นที่มีสถานะเดียวกันโดยการรวมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ “การเลี้ยงแพะหวะ” ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งของกลุ่มที่มีความพยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (“หวะ” เป็นภาษาท้องถิ่นของภาคใต้มีความหมายว่า การแบ่งเป็นชิ้น ๆ หรือแบ่งออกเป็นส่วน ๆ หรือการแบ่งส่วน และคำว่า “แพะหวะ” หมายถึง การเลี้ยงแพะแบบแบ่งปันส่วนของรายได้ระหว่างผู้เลี้ยงและผู้ลงทุน) (Tongkaemkaew *et al.*, 2022) ในปี พ.ศ. 2563 ทางคณะผู้วิจัยได้นำนวัตกรรมสังคมไปใช้กับกลุ่มคนเหล่านี้โดยสร้างระบบธนาคารแพะเนื้อแบบเลี้ยงหวะด้วยระบบการบริหารกลุ่ม พร้อมทั้งพัฒนารูปแบบการเลี้ยงแพะเนื้อแบบธรรมชาติให้เป็นการเลี้ยงแพะเนื้อในรูปแบบมาตรฐานฟาร์ม ต่อมาผู้วิจัยได้ดำเนินโครงการต่อในปี พ.ศ. 2564 เพื่อเพิ่มศักยภาพการเลี้ยงแพะเนื้อแบบหวะให้เป็นไปตามฟาร์มที่มีระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม (Good Farming Management: GFM) และตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มแพะเนื้อ (Good Agricultural Practice: GAP) เพื่อให้ทราบถึงความสามารถในการพึ่งตนเองได้ของกลุ่มเลี้ยงแพะเนื้อแบบหวะอย่างยั่งยืน Godfrey (2008) รายงานความสามารถในการพึ่งพาตนเอง (self-reliance) คือการมีความยืดหยุ่นในการเผชิญกับผลกระทบด้านลบของความยั่งยืน (sustainable) ทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ผู้ที่มีความยืดหยุ่นสูงกว่าจะได้รับความรุนแรงน้อยกว่าหรือระยะเวลาสั้นลง (ฟื้นตัวเร็วขึ้น) ซึ่งทุนในการพึ่งตนเอง ประกอบด้วย ทุนทางสถาบัน (institutional capital) คือทรัพยากรที่จับต้องได้บนพื้นฐานทางสังคม มีสองประเภทได้แก่ ทางกายภาพ เช่น สิ่งก่อสร้าง ระบบเทคโนโลยี และระบบของทรัพยากร เช่น ระบบราชการ กฎระเบียบ ทุนทางสังคม (social capital) มีสองประเภทได้แก่ การมีเครือข่าย เช่น ความสัมพันธ์ของเครือข่าย ความสัมพันธ์ของครอบครัว และการเป็นสมาชิกของทรัพยากร เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ การรวมกลุ่มทางศาสนา ทุนทางเศรษฐกิจ (economic capital) คือสถานการณ์ทางการเงิน และการครอบครองทรัพยากรทางกายภาพ และทุนทางมนุษย์ (human capital) คือส่วนที่จับต้องไม่ได้ของปัจเจกบุคคล เป็นทุนสุดท้ายที่ช่วยให้บุคคลพัฒนาเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง เช่น ทัศนคติ ความสามารถทางปัญญา ทักษะที่ปรับใช้ได้ องค์ความรู้ ของแต่ละคน ดังนั้นใน

การศึกษานี้จึงเป็นการประเมินการเลี้ยงแพะเนื้อแบบหวะตามมาตรฐานฟาร์มบนพื้นฐานของทุนการพึ่งตนเองอันจะส่งผลกระทบต่อการความยั่งยืนในการประกอบอาชีพการเลี้ยงแพะแบบหวะของกลุ่มในอนาคต

อุปกรณ์และวิธีการ

ทำการเลือกพื้นที่ดำเนินการแบบเจาะจง (purposive sampling) คือ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง เพราะเป็นพื้นที่ดำเนินโครงการธนาคารแพะเนื้อแบบเลี้ยงหวะ ในปี พ.ศ. 2563 และเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง จำนวน 120 ราย เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของกลุ่มธนาคารแพะเนื้อแบบเลี้ยงหวะ ในจำนวนนี้จำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ คณะกรรมการกลุ่ม (17 ราย) คนเลี้ยงแพะฟาร์มกลุ่มและฟาร์มเครือข่าย (7 ราย) และสมาชิกกลุ่ม (96 ราย) ดำเนินงานในช่วงเดือนมีนาคม 2564 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2565 โดยพัฒนาฟาร์มแพะเนื้อของกลุ่มตามมาตรฐาน GFM จำนวน 2 ฟาร์ม และตามมาตรฐาน GAP จำนวน 2 ฟาร์ม (ปี พ.ศ. 2563 พัฒนาได้ 2 ฟาร์ม) ทำการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบริหารกลุ่ม การเลี้ยงแพะตามมาตรฐาน GFM และ GAP สำหรับฟาร์มแพะเนื้อ และการฝึกปฏิบัติการดูแลสุขภาพแพะ การตรวจประเมินฟาร์มตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์ม และทำการกำกับติดตามผลการปฏิบัติการเลี้ยงแพะเนื้อของกลุ่มโดยการลงพื้นที่เพื่อตรวจเยี่ยมฟาร์มและตรวจการจดบันทึกฟาร์ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบประเมินองค์ความรู้โดยให้กลุ่มเป้าหมายประเมินความสามารถตนเองในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในบทบาทของการเป็นคณะกรรมการกลุ่ม (กรรมการ 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายบริหารกลุ่ม จำนวน 9 คน ฝ่ายบริหารจัดการฟาร์ม จำนวน 5 คน และฝ่ายตรวจสอบภายใน จำนวน 3 คน) บทบาทของการเป็นคนเลี้ยงแพะ และบทบาทของการเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามประเด็นข้อคำถาม ให้คะแนนประเมินตนเอง 5 ระดับ คือ ระดับ 5 มากสุด และระดับ 1 น้อยสุด ร่วมกับการประชุมกลุ่มเพื่อสะท้อนการให้เหตุผล ใช้แบบประเมินฟาร์มตามข้อกำหนดมาตรฐาน GAP จำนวน 4 ฟาร์ม (รวมฟาร์มของกลุ่มที่ได้พัฒนาในปี พ.ศ. 2563 จำนวน 2 ฟาร์ม) และแบบประเมินฟาร์มตามข้อกำหนดมาตรฐาน GFM จำนวน 2 ฟาร์ม โดยให้ตัวแทนคณะกรรมการกลุ่มเป็นอาสาสมัคร จำนวน 7 ราย และหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 ราย เป็นผู้ประเมินฟาร์ม (กลุ่มนี้ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา แต่เป็นผู้ทรงภายนอกเพื่อมาประเมินฟาร์มและให้ข้อเสนอแนะ) ประชุมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนเกี่ยวกับการบริหารกลุ่ม การปฏิบัติเลี้ยงแพะตามมาตรฐาน GFM และ GAP สำหรับฟาร์มแพะเนื้อ และแบบสัมภาษณ์ผลกระทบของการดำเนินงานของกลุ่ม โดยสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่ม จำนวน 15 ราย ชุมชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 15 ราย และเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการใช้เครื่องมือแบบประเมินองค์ความรู้ แสดงผลเป็นค่าร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการใช้เครื่องมือแบบประเมินฟาร์ม การจัดประชุมกลุ่ม และแบบสัมภาษณ์ ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการกำกับติดตาม โดยวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อให้เห็นภาพของปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างเป็นองค์รวมของทุนการพึ่งตนเอง 4 ด้าน คือ ทุนทางมนุษย์ ทุนทางการเงิน และทุนทางกายภาพ และความยั่งยืน 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม แสดงผลโดยการอธิบายเชิงพรรณนาปรากฏการณ์ที่ค้นพบแบบมีเหตุและผลเพื่อให้ทราบถึงความสามารถและข้อจำกัดในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนในการเลี้ยงแพะเนื้อแบบหวะตามมาตรฐานฟาร์ม

ผลการศึกษา

การประเมินการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ตามบทบาทหน้าที่

จากการประเมินความสามารถในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในบทบาทของตนเองโดยแสดงค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นคำถามที่ประชากรตัวอย่างให้คะแนนมากสุดระดับ 5 และจากการประชุมกลุ่ม พบว่าคณะกรรมการกลุ่มให้คะแนนในภาพรวมร้อยละ 77.22 ประเด็นที่ให้คะแนนมากสุดร้อยละ 93.33 คือความสามารถในการกำกับติดตามการปฏิบัติการเลี้ยงแพะเนื้อของกลุ่มให้เป็นไปตามมาตรฐานฟาร์ม ทั้งนี้คณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงแพะที่ได้สั่งสมกันมาอย่างยาวนาน และการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานบางข้อก็สามารถปฏิบัติได้ไม่ยากนักแต่อาจต้องใช้เวลาสักระยะหนึ่งในการพัฒนา อย่างไรก็ตามยังมีประเด็นที่ได้คะแนนน้อยสุดร้อยละ 68.33 คือการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานภายนอก ทั้งนี้การขอรับรองมาตรฐานฟาร์มจำเป็นต้องมีสัตวแพทย์ประจำฟาร์ม และยังจำเป็นต้องขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยตรวจรับรองมาตรฐานฟาร์มเพราะมีต้นทุนการตรวจรับรอง อีกทั้งกลุ่มยังมีความจำเป็นต้องการพัฒนาเพิ่มอีกหลายด้าน เช่น ด้านการบริหารจัดการทุน ด้านการจัดการความเสี่ยง ด้านการจัดการแหล่งอาหารที่มีคุณภาพให้เพียงพอต่อจำนวนแพะเนื้อของกลุ่ม ด้านการจัดการความขัดแย้งภายในกลุ่ม เป็นต้น สำหรับกลุ่มผู้เลี้ยงแพะ พบว่าให้คะแนนในภาพรวมร้อยละ 93.06 ประเด็นที่ให้คะแนนมากสุดร้อยละ 100.00 คือการพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของฟาร์ม การจดบันทึกฟาร์ม และจัดการระบบนิเวศภายในฟาร์ม โดยให้เหตุผลว่าการปรับปรุงโครงสร้างฟาร์มเป็นเรื่องที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้วเพื่อให้แพะเนื้อที่เลี้ยงมีพื้นที่อยู่อาศัยที่ดี อย่างไรก็ตามยังมีประเด็นที่ได้คะแนนน้อยสุดร้อยละ 80.00 คือปัญหาในการจัดการโรคระบาดที่ไม่สามารถควบคุมได้ อีกทั้งการกันฝูงที่เป็นโรคออกจากคอกรวมต้องเพิ่มงบประมาณในการก่อสร้างโรงเรือนเพื่อใช้สำหรับกันฝูงที่เป็นโรคหรือบาดเจ็บหรือก่อนนำแพะเข้าฟาร์ม ส่วนประเด็นที่คณะกรรมการกลุ่มและผู้เลี้ยงแพะเนื้อของกลุ่มที่มีบทบาทร่วมกัน ให้คะแนนในภาพรวมร้อยละ 71.95 ประเด็นที่ให้คะแนนมากสุดร้อยละ 86.67 โดยให้เหตุผลว่าสมาชิกกลุ่มหลายคนมีทักษะและผ่านการอบรมในการเลี้ยงแพะเนื้อมาแล้วจึงสามารถทดแทนคนที่เลี้ยงแพะเนื้อของกลุ่มได้ในช่วงที่คนเลี้ยงแพะเนื้อประจำติดภารกิจ ส่วนคะแนนที่ได้น้อยร้อยละ 68.33 และ 51.67 คือความสามารถในการจัดการโรคระบาดและการใช้ยาปฏิชีวนะ แม้ว่าจะมีการอบรมให้ความรู้ในเรื่องนี้แต่ยาปฏิชีวนะส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษและยาชนิดใหม่ ๆ จะมีมาเรื่อย ๆ และการใช้ยาบางชนิดจำเป็นต้องให้สัตวแพทย์สั่งถึงจะใช้ได้ ขณะที่สมาชิกกลุ่ม ให้คะแนนในภาพรวมร้อยละ 91.67 และให้คะแนนประเด็นที่ประเมินมากกว่าร้อยละ 80.00 ทั้งนี้ให้เหตุผลว่ากิจกรรมการเลี้ยงแพะเนื้อของกลุ่มดำเนินในพื้นที่ของตนที่อาศัยอยู่จึงสามารถเข้าร่วมและช่วยสอดส่องกิจกรรมของกลุ่มได้ การรวมกลุ่มนี้เป็นการสร้างความรักความสามัคคีในครอบครัว หมู่คณะ เครือญาติ และชุมชน และมีความเชื่อมั่นในการบริหารงานของกลุ่ม ถึงแม้บางครั้งในการประชุมกลุ่มจะไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่เนื่องจากมีความเกรงใจกันของสมาชิกภายในกลุ่ม และหากกลุ่มมีการบริหารจัดการที่ดีก็จะสามารถเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่น ๆ ได้ (Table 1)

Table 1. Percentage of the ability to apply knowledge to the management of shared meat-goat farms by farmer self-assessment.

Self-assessment issues	%
Committee group (n=17)	*77.22*
(1) Monitoring of meat-goat farm operations under standard farm requirements	93.33
(2) Development of the meat-goat farm ecosystem	86.67
(3) Development and improvement of the meat-goat farm continuously	75.00
(4) Group management	70.00
(5) Meat-goat feeds management	70.00
(6) Coordination with external agencies for meat-goat health checks and support requests	68.33
Meat-goat herders group (n=7)	*93.06*
(1) Development of meat-goat farm infrastructure	100.00
(2) Recoding on the meat-goat farm practices	100.00
(3) Meat-goat farm ecosystems management	100.00
(4) Meat-goat health management	91.67
(5) Handle meat-goat food nutrition in a hygienic way	86.67
(6) Herd of meat-goat management	80.00
Committee and meat-goat herders group (n=24)	*71.95*
(1) Personnel in meat-goat farm management	86.67
(2) Handle meat-goat food nutrition management	85.00
(3) The public health of the meat-goat house management	70.00
(4) Selection of breed of meat-goat	70.00
(5) Meat-goat disease management	68.33
(6) Understanding of antibiotic use	51.67
Members group (n=96)	*91.67*
(1) Participant venture with the group	100.00
(2) Acting to assist in monitoring the operations of the group	100.00
(3) Joining a group creates love and unity in the family, group, and community	96.67
(4) Confidence in the management of the group	91.67
(5) Acting in group meetings and expressing opinions	81.67
(6) Group operations can be a model for other communities	80.00

Note: The level 5 scores were taken to calculate the mean.

การประเมินการปฏิบัติการเลี้ยงแพะเนื้อแบบหวะตามมาตรฐานฟาร์มต่อการพัฒนาทุนการพึ่งตนเอง

จากการประเมินฟาร์มตามเกณฑ์มาตรฐาน GFM ทั้งหมด 8 รายการ ประกอบด้วย 1. พื้นที่เลี้ยงและโครงสร้าง (9 ข้อ) 2. การจัดการโรงเรือนหรือเล้าและอุปกรณ์ (1 ข้อ) 3. การจัดการยานพาหนะ (1 ข้อ) 4. การจัดการบุคคล (1 ข้อ) 5. การจัดการด้านสุขภาพ (6 ข้อ) 6. การจัดการอาหารน้ำและยาสัตว์ (5 ข้อ) 7. การจัดการข้อมูล (3 ข้อ) และ 8. การจัดการสิ่งแวดล้อม (1 ข้อ) รวมทั้งหมด 27 ข้อ (Department of Livestock Development, 2017) พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มสามารถปฏิบัติได้ตามเกณฑ์ แต่มีรายการที่ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ 3 รายการ คือรายการที่ 1 การจัดการสุขภาพสัตว์ ในประเด็นการกักฝูงแพะที่จะนำเข้ามาเลี้ยงใหม่แยกจากพื้นที่แพะที่เลี้ยงอยู่เดิมเป็นอย่างน้อย 14 วัน ในประเด็นนี้เป็นข้อจำกัดทุนทางการเงิน ทั้งนี้กลุ่มจำเป็นต้องมีโรงเรือนสำหรับกักฝูงซึ่งจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการพัฒนาโรงเรือนเพิ่ม นอกจากนี้ยังมีการตรวจโรคบรูเซลลา (โรคแท้งติดต่อ) เป็นประจำและเมื่อพบแพะป่วยหรือตายด้วยโรคระบาดหรือสงสัยว่าเป็นโรคระบาดหรือไม่ทราบสาเหตุให้แจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ทันที ในประเด็นนี้เป็นข้อจำกัดทุนทางมนุษย์ ทั้งนี้กลุ่มยังขาดประสบการณ์ในการวินิจฉัยอาการผิดปกติของแพะจึงไม่สามารถแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ได้ทันท่วงที รายการที่ 2 การจัดการอาหาร น้ำ และยาสัตว์ ในประเด็นการใช้ยาวิตามิน และผลิตภัณฑ์สำหรับที่มีทะเบียนถูกต้องและห้ามใช้ยาที่เป็นสารต้องห้ามในการเลี้ยงสัตว์ตามกฎหมาย ในประเด็นนี้เป็นข้อจำกัดทุนทางมนุษย์ ทั้งนี้กลุ่มยังมีความไม่เข้าใจในการอ่านฉลากยา โดยเฉพาะที่เป็นภาษาอังกฤษและทักษะการใช้ยาบางชนิดโดยเฉพาะยาปฏิชีวนะและวิธีการฉีดยายังมีน้อย และรายการที่ 3 การจัดการสิ่งแวดล้อมประกอบด้วยการประเมินมูลสัตว์และการจัดการของเสียจากการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม ในประเด็นนี้เป็นข้อจำกัดทุนทางมนุษย์ ทั้งนี้การประเมินมูลสัตว์เพื่อให้ทราบถึงโรคหรืออาการผิดปกติที่เกิดกับแพะเนื้อเป็นทักษะเฉพาะบุคคลที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์รวมถึงวิธีจัดการของเสียจากฟาร์มเพื่อเพิ่มมูลค่า ซึ่งประเด็นเหล่านี้กลุ่มยังต้องได้รับการพัฒนา (Table 2, Figure 1)

Table 2. Failed compliance list of GFM farm requirements, justification, and self-reliance capital

Failed compliance list	Justification	Self-reliance Capital
Health management		
- There is a quarantine of newly imported goats separately from the existing goat-raising area in the goat-raising area at least 14 days before being brought into the herd	- The meat-goat house, separately from the herd, has a high investment in constructs	- Financial capital
- Have an annual brucellosis disease screening	- Although goat blood is regularly tested, there cannot be an assessment of the disease due to a lack of specific knowledge	- Human capital

Failed compliance list	Justification	Self-reliance Capital
- When a goat is found sick or dying from a plague or suspected of an epidemic, notify the livestock officials immediately if the cause is unknown	- They need more training in goat disease and access to schedule appointments with the district livestock	- Human capital
Management of food, water, and veterinary drugs		
- There are drugs, vitamins, and disinfectant products registered correctly, and do not use drugs that are drugs or prohibited substances in raising animals by law	- They need more training in drugs, drug used and an understanding of English on drug label	- Human capital
Environmental management		
- Animal dung is assessed, and waste from suitable animal husbandry	- They need more training in goat droppings diagnosis and allocate suitable space for waste storage	- Human capital

Figure 1. Meat goat farm of the group in GFM standard

ส่วนผลการประเมินฟาร์มตามเกณฑ์มาตรฐาน GAP ทั้งหมด 7 รายการ ได้แก่ 1. สภาพทั่วไปของฟาร์ม แบ่งเป็น 1.1 ที่ตั้งฟาร์ม (3 ข้อ) 1.2 ลักษณะฟาร์ม (4 ข้อ) 1.3 ลักษณะโรงเรือน (5 ข้อ) 2. จัดการฟาร์ม แบ่งเป็น 2.1 การจัดการโรงเรือนและอุปกรณ์ (3 ข้อ) 2.2 การจัดการฝูงแพะ (3 ข้อ) 2.3 การจัดการอาหารสัตว์ (3 ข้อ) 2.4 การบันทึกข้อมูล (5 ข้อ) 2.5 คู่มือการจัดการฟาร์ม (1 ข้อ) 3. การจัดการบุคลากร (4 ข้อ) 4. การดูแลสุขภาพและอนามัยสัตว์ แบ่งเป็น 4.1 การป้องกันและควบคุม (3 ข้อ) 4.2 การป้องกันและรักษาโรค (1 ข้อ) 4.3 การใช้ยา (1 ข้อ) 5. การจัดการสวัสดิภาพสัตว์ (1 ข้อ) 6. การจัดการระบบน้ำ (3 ข้อ) และ 7. การจัดการสิ่งแวดล้อม (2 ข้อ) รวมทั้งหมด 42 ข้อ (National Bureau of Agricultural Commodity and Food Standards, 2006) พบว่าส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดได้ แต่มีรายการที่ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ 3 รายการ คือ รายการที่ 1 สภาพทั่วไปของฟาร์ม ในประเด็นลักษณะฟาร์ม ซึ่งต้องมีการวางผังฟาร์มที่ดีสำหรับอาคาร สำนักงาน และที่พักอาศัย ในประเด็นนี้เป็นข้อจำกัดทุนทางกายภาพ ทั้งนี้กลุ่มมีพื้นที่จำกัดจึงไม่สามารถจัดสรรพื้นที่เป็นไปตามข้อกำหนด รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม ในข้อการจัดการโรงเรือนและอุปกรณ์ โดยจำเป็นต้องมีคอกสำหรับคัดแยกแพะตามขนาด อายุ และเพศ และมีสถานที่เก็บอาหาร เก็บเครื่องมือและอุปกรณ์ และในด้านการจัดการฝูงโดยจำเป็นต้องมีการเลือกและการจัดฝูงแพะเนื้อตามขนาดอายุและเพศ ในประเด็นนี้เป็นข้อจำกัดทุนทางการเงิน ทั้งนี้การคัดแยกสัตว์และการมีโรงเก็บอาหารเลี้ยงสัตว์นั้น จำเป็นต้องมีการก่อสร้างโรงเรือนหรืออาคารขึ้นใหม่ซึ่งต้องใช้ทุนสูง อย่างไรก็ตามแม้ว่าทางกลุ่มจะไม่มีโรงเก็บอาหาร แต่ทางกลุ่มก็มีการจัดการอาหารสำหรับแพะเนื้อโดยทำหญ้าหมักซึ่งเป็นการเก็บรักษาอาหารไว้สำหรับในช่วงที่ขาดแคลน เช่น ช่วงฤดูฝน และรายการที่ 3 การดูแลสุขภาพและอนามัยสัตว์ ในประเด็นการป้องกันและการควบคุมต้องอยู่ในความดูแลของสัตวแพทย์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากสัตวแพทย์ และด้านการใช้ยาโดยจะต้องมีการใช้ยาตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.7001) ในประเด็นนี้เป็นข้อจำกัดทุนทางมนุษย์ ทั้งนี้ยาสำหรับแพะเนื้อที่จำหน่ายโดยทั่วไปส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษมีหลากหลายยี่ห้อและมาใหม่อยู่เสมอ ซึ่งทางกลุ่มไม่เข้าใจภาษาในฉลากแม้ว่าจะมีผู้จำหน่ายยาให้คำแนะนำ และการเข้าถึงตารางการนัดหมายปศุสัตว์ระดับตำบลยังเป็นสิ่งจำเป็น ขณะที่กลุ่มก็ได้มีการนำพืชสมุนไพรมาทำการหมักและนำน้ำหมักสมุนไพรมาผสมกับน้ำให้แพะเนื้อกินเป็นประจำ โดยกลุ่มกล่าวว่าน้ำหมักพืชสมุนไพรมีหลากหลายสูตรและเป็นภูมิปัญญาส่งต่อกันมามีทั้งสูตรที่ป้องกันหวัด ตาแดง ถ่ายพยาธิ ในแพะเนื้อได้ (Table 3, Figure 2)

Table 3. Failed compliance list of GAP farm requirements, justification, and self-reliance capital

Failed compliance list	Justification	Self-reliance capital
Farm general condition		
- Farm general characteristic: develop areas for goat houses and food storage split into proportions	- Limited farm space and farm layout	- Physical capital
Farm management		
- Housing and equipment management: It is	- High investment in goat house building to	- Financial capital

Failed compliance list	Justification	Self-reliance capital
necessary to separate goats according to size, age, and sex, and there is a place to store food, tools, and equipment house - Herd management: It is necessary to select and organize the herd of meat goats according to their size, age, and sex	separate goats according to size, age, and sex, and store food, tools, and equipment house	
Health care and animal hygiene		
- Prevention and treatment of disease and drug use	- The skill in goat disease diagnosis - Access to scheduled appointments with the district livestock - The skill in drug use and reading skill drug labels	- Human capital

Figure 2. Meat goat farm of the group in GAP standard

การประเมินผลสะท้อนกลับต่อการเลี้ยงแพะเนื้อแบบหวะต่อความยั่งยืน

จากการสัมภาษณ์ผลกระทบการดำเนินการเลี้ยงแพะเนื้อแบบหวะของกลุ่มต่อความยั่งยืน ด้านเศรษฐกิจ พบว่า การเลี้ยงแพะของกลุ่มทำให้สมาชิกมีรายได้เสริมจากการลงหุ้นเลี้ยงแพะเนื้อกับกลุ่ม กิจกรรมกลุ่มเป็นการสร้างอาชีพหลักให้กับคนเลี้ยงแพะของกลุ่ม กลุ่มมีการแสวงหาความรู้ด้านการจัดการอาหารสัตว์โดยเน้นการลดต้นทุน อย่างไรก็ตาม สมาชิกต้องมีเงินทุนเพื่อลงหุ้นในการเลี้ยงแพะเนื้อกับกลุ่ม อีกทั้งการเลี้ยงแพะเนื้อต้องใช้ระยะเวลานานถึงจะได้ผลกำไร ซึ่งกลุ่มควรมีการศึกษาตลาดแพะเนื้อเพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่าย ด้านสังคม พบว่าสมาชิกกลุ่มมีเวทีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในการพัฒนาธุรกิจการเลี้ยงแพะเนื้อของกลุ่มผ่านช่องทางการประชุมกลุ่ม เกิดการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในการเลี้ยงแพะเนื้อเพื่อนำเรื่องราวมาพูดคุยกันในครอบครัวและในกลุ่มกิจกรรมการเลี้ยงแพะเนื้อของกลุ่มสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชน อย่างไรก็ตามการเลี้ยงแพะเนื้อของกลุ่มตามมาตรฐาน GAP กลุ่มจำเป็นต้องมีสัตวแพทย์ประจำฟาร์ม รวมถึงการพัฒนาฟาร์มเครือข่ายเป็นแบบมาตรฐานเดียวกันเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค รวมถึงคนเลี้ยงแพะเนื้อของกลุ่มต้องมีการตรวจสุขภาพประจำปี ซึ่งผู้เลี้ยงแพะเนื้อส่วนใหญ่ไม่ค่อยตระหนักถึงเรื่องนี้ และด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า เศษเหลือจากฟาร์มแพะเนื้อสามารถนำมาทำปุ๋ยหมักให้กับแปลงหญ้าสำหรับเลี้ยงแพะของกลุ่มได้ ขณะเดียวกันกลุ่มก็มีการหาหญ้าสำหรับแพะจากธรรมชาติ เช่น การตัดหญ้าในสวนยางพาราทำให้เจ้าของสวนยางพาราลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานในการตัดหญ้าและยังลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชในสวนยางพาราอีกด้วย อย่างไรก็ตามการเลี้ยงแพะเนื้อของกลุ่มหากไม่มีการจัดการระบบของเสียให้ดีอาจส่งผลต่อระบบนิเวศของชุมชน เพราะโรงเรือนเลี้ยงแพะส่วนใหญ่อยู่ใกล้กับแหล่งที่อยู่อาศัยของชุมชน (Table 4, Figure 3)

Table 4. The opinions and feedback on the impact of group meat goat farming on sustainability

Sustainable aspect	Positive feedback	Negative feedback
Economic aspect	- Members earn extra income from investing in goat-raising stocks with the group - The group's goat herders are the main occupation - Members seek knowledge on animal feed and food with an emphasis on cost reduction	- Members must find funds to invest in goat farming - Raising goats takes a long time to be profitable - The group must have a goat market study
Social aspect	- There is a forum to exchange ideas on developing the group's goat-farming business through the group meeting channel - Members are born to seek more knowledge in goat farming to bring	- The veterinarians do not provide enough to support on goat-farming - Developing a network farm as a standard to prevent the spread of disease is costly

Sustainable aspect	Positive feedback	Negative feedback
	stories to discuss in the family and the group - Group goat farming activities can be a source of learning for people in the community	- Goat shepherds lack annual health checks, including group farms, network farms, and community farms
Environment aspect	- Residuals from the group's goat farming applying for composting the grass plots to raise goats for the group - The group's goat farming can be released to raise on the rubber plantation - Using natural grass for raising goats, such as from rubber plantations, reduces the use of herbicides in rubber plantations	- The grass-planted area for the group's goats is limited - If the waste system is not adequately managed will affect the ecosystem of the community

Figure 3. Farm assessment, farm visit, and farm records

วิจารณ์

ผลการประเมินการเลี้ยงแพะเนื้อแบบหวะตามมาตรฐานฟาร์มเพื่อพัฒนาทุนการพึ่งตนเอง พบว่ากลุ่มมีข้อจำกัดทุนทางมนุษย์ ทุนทางการเงิน และทุนทางกายภาพ โดยทุนทางมนุษย์พบว่าคณะกรรมการกลุ่มมีประสบการณ์ในการบริหารงานน้อย (2 ปี) และยังมีความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารงานเพิ่มขึ้น ซึ่ง Sawangjit (2021) กล่าวว่าการบริหารงานที่มุ่งเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงตามบริบทจะช่วยให้กลุ่มเกิดการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และยิ่งถ้ากลุ่มมีเป้าหมายในการพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร ยิ่งช่วยส่งเสริมให้คณะกรรมการกลุ่มมีความปราดเปรื่องในธุรกิจมากยิ่งขึ้น (Phithuk and Rungkhunakorn, 2021) ขณะที่คนเลี้ยงแพะของกลุ่มยังต้องมีการพัฒนาทักษะการใช้ยาปฏิชีวนะ ทักษะการควบคุมโรคระบาด ทักษะการสังเกตอาการผิดปกติและการวินิจฉัยโรคของแพะ เป็นต้น Eje *et al.* (2017) กล่าวว่า ทักษะของผู้ที่ทำอาชีพเลี้ยงแพะมีความสำคัญต่อผลผลิตของแพะเนื้อที่ได้และการแผนการตลาด โดยทักษะเชิงเทคนิคที่จำเป็นประกอบด้วย ทักษะด้านการวางแผนการผลิต เช่น การหาแหล่งทุนในการผลิตแพะ การจัดหาพื้นที่ดินที่เหมาะสมในการเลี้ยงแพะ การจัดหาแรงงานที่มีทักษะในการเลี้ยงแพะ ทักษะด้านการเตรียมสถานที่และโรงเรือน เช่น การเตรียมพื้นที่เพื่อสร้างโรงเรือนเลี้ยงแพะ การสร้างโรงเรือนตามแบบแปลน การล้อมรั้วเพื่อกันสิ่งไม่พึงประสงค์เข้าไปภายในฟาร์ม ทักษะด้านการปรับปรุงพันธุ์และการจัดการ เช่น การใช้วิธีการผสมพันธุ์ที่เหมาะสม การควบคุมอุณหภูมิภายในโรงเรือนไม่ให้สูง การควบคุมโรคและปรสิตที่เหมาะสม และทักษะด้านการตลาดของแพะที่ผลิตได้ เช่น การคัดแยกแพะขนาดโตเต็มวัยเพื่อจำหน่ายหลังจาก 24-28 เดือน การติดต่อผู้ซื้อ การโฆษณาเพื่อการรับรู้ที่ดีของฟาร์ม เป็นต้น ขณะที่สมาชิกกลุ่มยังต้องมีการพัฒนาทักษะการกล้าแสดงความคิดเห็นและทักษะการลงทุนเพิ่มเติมเช่นกัน ซึ่งจะมีสมาชิกบางคนยังมีความเกรงใจและการเขินอายในการแสดงความคิดเห็น รวมถึงทักษะการลงหุ้นการเลี้ยงแพะเนื้อร่วมกับกลุ่มซึ่งเป็นการเพิ่มช่องทางการหารายได้ครัวเรือน ทั้งนี้แพะเนื้อมีความต้องการของตลาดท้องถิ่นค่อนข้างสูงโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีประชาชนชาวมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน เนื่องจากชาวมุสลิมนิยมแพะเนื้อนำไปใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและมีความนิยมบริโภคมากขึ้น (Tongkaemkaew *et al.,* 2022) ส่วนทุนทางเศรษฐกิจ พบว่ามีความสัมพันธ์กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของฟาร์ม เช่น การมีโรงเรือนคัดแยกแพะหรือการกันฝูง การมีโรงเก็บอาหาร โรงเก็บเครื่องมือและอุปกรณ์ อาคารต่าง ๆ ซึ่งฟาร์มของกลุ่มยังอยู่ในขั้นเริ่มต้น และมีทุนอยู่อย่างจำกัด อีกทั้งขนาดของฟาร์มมีขนาดเล็ก ดังนั้นหากจะมีการพัฒนาฟาร์มให้เป็นตามข้อกำหนด ทางกลุ่มจำเป็นต้องแสวงหาแหล่งทุนเพิ่ม ซึ่งบริบทการเลี้ยงแพะเนื้อของกลุ่มสอดคล้องกับ Limcharoen *et al.* (2021) กล่าวว่าการเลี้ยงแพะเนื้อในสามจังหวัดชายแดนใต้ ส่วนใหญ่ขาดแคลนด้านการจัดการสุขาภิบาลและการตรวจสุขภาพแพะ ขาดความรู้ในการเลี้ยงแพะ และขาดแคลนพืชอาหารสัตว์ แม้ว่ากลุ่มจำเป็นต้องมีสร้างความได้เปรียบการเลี้ยงแพะเนื้อ เช่น การสร้างกลยุทธ์ต้นทุนต่ำ กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง (Duangsi *et al.,* 2018) แต่บริบทของกลุ่มยั้งต้องได้รับการพัฒนาหรือการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอีกสักระยะหนึ่ง สำหรับทุนทางกายภาพ พบว่ากลุ่มมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการจัดสรรพื้นที่ ซึ่งโดยพื้นฐานของกลุ่มเป็นกลุ่มคนเปราะบางเรื่องการมีที่ดินทำกินน้อยและที่ดินทำกินไม่มีเอกสารสิทธิ์ จึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการจัดสรรพื้นที่ให้มีผังฟาร์มที่เหมาะสม แต่ทางกลุ่มก็มีการพัฒนาพื้นที่ตามรายการสภาพทั่วไปของฟาร์มได้ตามเกณฑ์เป็นส่วนใหญ่ (Tongkaemkaew *et al.,* 2022) อย่างไรก็ แม้ว่ากลุ่มยังต้องมีการพัฒนาหลายด้านเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน แต่

การเลี้ยงแพะเนื้อแบบหวะของกลุ่มถือว่าเป็นกิจกรรมอาชีพที่มีความสามารถในการพึ่งตนเองระดับหนึ่ง เพราะเป็นกิจกรรมที่มีสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ มีการเรียนรู้ร่วมกัน กิจกรรมของกลุ่มเกิดผู้นำใหม่ และเกิดมีเครือข่ายในการเลี้ยงแพะ ถือว่าเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Wongsrikaew *et al*. (2017) กล่าวว่าความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 5 ประการ คือ ความสัมพันธ์เชิงสังคมแบบเครือญาติ ลักษณะการเรียนรู้เพื่อชีวิตของคนในชุมชน เครือข่ายของชุมชน ผู้นำตามธรรมชาติ และลักษณะเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองของชุมชน

สำหรับผลการประเมินการเลี้ยงแพะเนื้อแบบหวะตามมาตรฐานฟาร์มเพื่อความยั่งยืน พบว่าการเลี้ยงแพะเนื้อของกลุ่มมีผลสะท้อนต่อความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ กล่าวคือทางด้านเศรษฐกิจ พบว่าการเลี้ยงแพะเนื้อแบบหวะสามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มและสมาชิก แต่กลุ่มต้องแสวงหาแหล่งทุนเพิ่มและยังต้องหาช่องทางการตลาด ตามที่ Khwanmanee and Lahteh (2020) กล่าวว่าโครงสร้างของช่องทางการจัดจำหน่ายแพะประกอบด้วย 3 ช่องทาง ได้แก่ การจัดจำหน่ายระหว่างฟาร์มแพะ การจัดจำหน่ายระหว่างฟาร์มแพะกับร้านอาหาร และการจัดจำหน่ายระหว่างฟาร์มแพะกับลูกค้าทั่วไป ซึ่งทางกลุ่มยังไม่มีการดำเนินการด้านการแสวงหาตลาดแพะเนื้อดังกล่าว ทางด้านสังคม พบว่าการเลี้ยงแพะเนื้อแบบหวะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมในศาสนาอิสลามและครอบครัว กิจกรรมการเลี้ยงแพะเนื้อแบบหวะเป็นประเด็นที่ใช้แลกเปลี่ยนแนวคิดในวงน้ำชากาแฟ และวงประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ Thungwa *et al*. (2018) กล่าวว่าบางชุมชนได้มีนำการเลี้ยงแพะมาเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งทางสังคม เช่น การทำกิจกรรมรวมกลุ่มให้เยาวชนเห็นความสำคัญและมีการสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงแพะจนกระทั่งเยาวชนหลายคนนำไปใช้ประกอบอาชีพเสริมสามารถลดปัญหาทางสังคมได้ อย่างไรก็การเลี้ยงแพะเนื้อของกลุ่มตามมาตรฐานฟาร์มจำเป็นต้องมีสัตวแพทย์ประจำฟาร์มซึ่งในพื้นที่จังหวัดพัทลุงยังขาดแคลนสัตวแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านมาตรฐาน GAP สำหรับฟาร์มแพะเนื้อ สำหรับทางด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าแหล่งอาหารที่ได้จากธรรมชาติ และพื้นที่ปลูกหญ้าสำหรับเลี้ยงแพะเนื้อของกลุ่มมีจำนวนจำกัด หากกลุ่มไม่มีการพัฒนาแหล่งอาหารโดยเฉพาะอาหารหยาบอาจมีผลกระทบต่อการเลี้ยงแพะเนื้อในอนาคต เนื่องจากกลุ่มมีการปรับเปลี่ยนจากสายพันธุ์พื้นเมืองเป็นสายพันธุ์ลูกผสม ดังนั้นความต้องการอาหารหยาบที่มีทั้งคุณภาพและปริมาณจึงมีสูงขึ้นกว่าเดิม ซึ่งกลุ่มอาจต้องมีการพัฒนาพื้นที่เพื่อปลูกพืชท้องถิ่นเป็นอาหารหยาบสำหรับแพะ เช่น ต้นกระถิน หญ้า ดังผลการศึกษาของ Semae and Kraiprom (2018) พบว่าการเสริมพืชกระถินมีผลต่อสมรรถภาพการผลิตแพะ แพะที่ได้รับกระถิน 100% มีน้ำหนักเพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มควบคุมและกลุ่มที่ได้รับกระถิน 50% ร่วมกับหญ้า 50% ส่วนการเจริญเติบโต พบว่า แพะที่ได้รับกระถิน 100% มีการเจริญเติบโตสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ และเมื่อแพะได้รับกระถิน 50% ร่วมกับหญ้า 50% และได้รับกระถิน 100% การย่อยได้ของโปรตีนสูงกว่ากลุ่มควบคุม และพบว่ากำไรจากการจำหน่ายแพะที่ได้รับกระถิน 100% ได้กำไร (431.84 บาท/ตัว) สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ดังนั้นพืชกระถินสดสามารถเป็นแหล่งอาหารหยาบเพื่อทดแทนอาหารหยาบชนิดอื่นที่มีต้นทุนการผลิตสูงกว่า

สรุป

จากการประเมินการเลี้ยงแพะเนื้อแบบหวะตามมาตรฐาน GFM และ GAP ภายใต้แนวคิดการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน พบว่ากลุ่มมีความสามารถในการพึ่งตนเองคือการมีองค์ความรู้ในการเลี้ยงแพะสั่งสมมาอย่างยาวนาน แต่ก็ยังมีข้อจำกัดเช่นองค์ความรู้ในการวินิจฉัยโรคแพะและวิธีการใช้ยา พื้นที่สำหรับ

เลี้ยงแพะที่เป็นของตนเองมีน้อย ขณะที่การจัดการฟาร์มตามมาตรฐาน GFM และ GAP สำหรับแพะเนื้อเพื่อความยั่งยืน พบว่ากลุ่มไม่สามารถปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานฟาร์มที่กำหนดไว้ได้ทุกข้อ เนื่องจากการขาดแคลนเงินทุนในการพัฒนาฟาร์ม ขาดแคลนสัตวแพทย์ประจำฟาร์ม ขาดแคลนแหล่งอาหารหยาบธรรมชาติ ดังนั้นหน่วยงานปศุสัตว์อำเภอและจังหวัดควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและส่งเสริมองค์ความรู้พร้อมทั้งจัดหาสัตวแพทย์เข้ามากำกับดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อให้การเลี้ยงแพะแบบหวะของกลุ่มเกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชน และเกิดความเข้มแข็งในการบริหารจัดการกลุ่มได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืนในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ผู้สนับสนุนทุนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ในโครงการเรื่อง แพะหวะ: ทักษะอาชีพแห่งอนาคต ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้คำแนะนำและให้กำลังใจแก่ทีมผู้วิจัย และขอขอบคุณหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอตะโหมด สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพัทลุง ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์พัทลุง และที่ขาดมิได้คือ วิสาหกิจชุมชนธนาคารแพะเนื้อแบบเลี้ยงหวะที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

Department of Livestock Development. 2017. Obtaining and designing farm certificates with appropriate protection and animal husbandry systems, B.E. 2560. Government Gazette. 134(Special Section 277 D): 1-10.

Duangsi, R., S. Somboon and S. Parisuthikul. 2018. Sustained competitive advantage strategy of meat goat farmers in northeastern Thailand. Journal of MCU Peace Studies (Special Issue) 6: 217-231. (in Thai)

Eje, E.A., G.O. Kalu and A.U. Aja. 2017. Technical skills required by youths for goat production in Ebonyi State. International Journal of Agricultural and Home Economics Education 4(1): 167-181.

Godfrey, P.C. 2008. What is economic self-reliance? (Online). Available: https://scholarsarchive.byu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1152&context=esr (January 4, 2023).

Government Gazette. 2020. Requirements Issued under Article 9 of the Emergency Decree on Administration of Emergency Services (No. 1), B.E. 2005, Announced on 25 March 2020. 137(69D), 25 March 2020, 10-16. (in Thai)

Khwanmanee, N. and K. Lahteh. 2020. Development of marketing strategies for meat goats in Songkhla province. Rajamangala University of Technology Srivijaya Research Journal 12(1): 160-170. (in Thai)

Limcharoen, S., S. Trimanee, N. Thaiburi, J. Jun-iad and S. Kochapakdee. 2021. Guidelines of meat goat production in the three southern border provinces of Thailand. Princess of Naradhiwas University Journal 13(3): 396-420. (in Thai)

National Bureau of Agricultural Commodity and Food Standards. 2006. Establishment of National Agricultural

Standards: Good Agricultural Practices for Beef Goat Farms, B.E. 2006 (TSS 6004-2549). Government Gazette. 123(Section 114 D): 53.

Phithuk, A. and B. Rungkhunakorn. 2021. The guidelines for farmer development towards the smart agripreneurship. ARU Research Journal 8(1): 17-23. (in Thai)

Sawangjit, W. 2021. The farmer competency development towards new generation of farmers. Journal of Agricultural. Research and Extension 38(1): 126-134. (in Thai)

Semae, S. and T. Kraiprom. 2018. Effects of leucaena (*Leucaena leucocephala*) as roughage source on goat performance and economic worthiness. Princess of Naradhiwas University Journal 10(2): 140-149. (in Thai)

Thungwa, S., P. Madting and P. Tarasook. 2018. Goat raising in farming systems and livelihoods of Muslim communities, southern Thailand case study in Tha-pae sub-district, Tha-pae district, Satun province. Journal of Yala Rajabhat University 13(3): 400-409. (in Thai)

Tongkaemkaew, U., P. Wonglom, S. Kochapakdee, S. Somrup, A. Suwannarat, W. Amonwiriyachai and J. Chusong. 2022. Social innovation of goat herders: Meat goat farm management in bank model by group of farmers affected by the COVID-19 pandemic in Tamot district, Phatthalung province. Parichart Journal Thaksin University (35)1: 1-20. (in Thai)

Wongsrikaew, K, J. Ruanggoon and S. Chunprasert. 2017. Development of strong community: A case study of Poonbumphen community, Phasi Charoen district, Bangkok. Journal of Community Development and Life Quality (5)1: 46 -57. (in Thai)

ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในภาคเหนือตอนบน

Factors Affecting the Compliance with Training and Visiting System of Agricultural Extensionist in Upper Northern Thailand

อรณิชาณ์ ปารมี[1] จุฑาทิพย์ เฉลิมผล[1] อภิรัฐ บัณฑิต[2] และ รุจ ศิริสัญลักษณ์[1]*

Onnicha Paramee[1], Juthathip Chalermphol[1], Apirat Bundit[2] and Ruth Sirisunyaluck[1]*

[1]ภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ. เชียงใหม่ 50200

[1]Department of Agricultural Economic and Development, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200, Thailand

[2]ภาควิชาพืชศาสตร์และปฐพีศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ. เชียงใหม่ 50200

[2]Department of Plant and Soil Sciences, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200, Thailand

*Corresponding author: E-mail: ruth.si@cmu.ac.th

(Received: March 14, 2023; Revised: April 4, 2023; Accepted: April 12, 2023)

Abstract: The objective of this research was to study basic conditions of training and visiting system operation and factors affecting training and visiting system operation of agricultural extension officers. The sample for this research consisted of 156 extension officers in upper northern region. This research found that the agricultural extension officers were female, with an average age of 36.6 years, an average 7.87 years agricultural extension experience, covering an average area of 1.40 sub-district. Most of the agricultural extension officers used the method to gain knowledge of training and visiting system by themselves. The overall problems and suggestions of training and visiting system operation of agricultural extension officers were at a moderate level. The training and visiting system operation consisted of 5 aspects: training, visiting, supporting, supervision, and data management. The overall result shows that their job performance was at a high level ($\bar{X}$ = 3.69). This research also shows that factors affecting their job performance were the 3 factors with the statistical significance 0.05 (P<0.05). These 3 factors were the period of work working as agricultural extension officers, the methods of how they obtained knowledge of training and visiting system, and problems in performing the job according to the training and visiting system of agricultural extension officers.

Keywords: Compliance with training and visiting system, agricultural extensionist, factors affecting

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานและปัจจัยที่มีผลต่อระดับการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ประชากรในการศึกษา คือ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในภาคเหนือตอนบน จำนวน 156 ราย ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 36.6 ปี มีประสบการณ์ด้านการส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 7.87 ปี มีพื้นที่รับผิดชอบเฉลี่ย 1.40 ตำบล ส่วนใหญ่ใช้วิธีหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบส่งเสริมการเกษตรแบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนด้วยตัวเอง มีปัญหาและอุปสรรคใน

การปฏิบัติตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนในภาพรวมในระดับปานกลาง การศึกษาการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน พบว่าโดยภาพรวมนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติงานได้ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.69) เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานพบว่ามี 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P<0.05) ได้แก่ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร วิธีการได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบส่งเสริมการเกษตรแบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน และปัญหาในการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน
คำสำคัญ: การปฏิบัติงานระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ปัจจัยที่มีผล

คำนำ

ระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน (T & V system) เป็นระบบวิธีการส่งเสริมการเกษตรที่มุ่งเน้นให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทุกระดับมีทิศทางและเป้าหมายเดียวกัน (Rankantapus *et al.,* 2018) เพื่อขับเคลื่อนนโยบายที่สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และงานตามภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร รวมทั้งเป็นการบูรณาการการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้งานส่งเสริมการเกษตรเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมและตอบสนองนโยบายการพัฒนาบุคลากรภาคการเกษตรให้ไปสู่ยุค Thailand 4.0 ตามที่รัฐบาลประกาศไว้ (Department of Agricultural Extension, 2017a) การส่งเสริมเกษตรของประเทศไทยได้เริ่มนำระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนมาใช้ในปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา ซึ่งมีกระบวนการนำแนวคิดของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรทั้งการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นมาประยุกต์ใช้ในระบบ (Hussain *et al.,* 1994) ทั้งนี้มีการพัฒนาและปรับปรุงระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรได้ทำงานในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ (Department of Agricultural Extension, 2017b) และช่วยส่งเสริมองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร

ในปัจจุบันการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบว่ามีข้อจำกัดด้านอัตรากำลังของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรต่อครอบครัวเกษตรกร ทำให้ไม่สามารถใช้วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลได้ จึงใช้วิธีการส่งเสริมผ่านกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และกลุ่มยุวเกษตรกรในรูปแบบของการประชุมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในทางปฏิบัติการจัดประชุมนาน ๆ ครั้ง ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ไม่สามารถแก้ไขได้ทันท่วงที ไม่ทันเวลา และไม่ตรงความต้องการของเกษตรกร รวมทั้งเกษตรกรให้ความสนใจและความสำคัญน้อยลง การสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ก็มีน้อย ขาดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งยานพาหนะที่จำเป็นในงานส่งเสริมการเกษตร ส่งผลให้วิธีการนำองค์ความรู้หรือเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกรโดยตรงลดน้อยลง มีการใช้เทคโนโลยีสื่อสารเข้ามาช่วยในการถ่ายทอดมากขึ้น ทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกรลดน้อยลง (Department of Agricultural Extension, 2020) อีกทั้งส่วนหนึ่งเกิดจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีภาระงานมาก จึงส่งผลให้ขาดทักษะการสอนและการถ่ายทอดความรู้ เพราะไม่ได้รับการฝึกอบรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จากงานวิจัยของ Konkhayun *et al.* (2021) ที่พบว่ามีปัจจัยทั้ง เพศ อายุ ประสบการในการส่งเสริมการเกษตร และภารกิจหรือหน้าที่ในงานส่งเสริมการเกษตร มีความสัมพันธ์กับความต้องการในการพัฒนาทักษะการส่งเสริมในทุกด้าน อย่างไรก็ตามระบบการส่งเสริมการเกษตรจะมีประสิทธิภาพสูงสุดได้ก็ต่อเมื่อนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบอย่างเต็มกำลังความรู้ความสามารถ และคำนึงถึงเป้าหมายหลักในการพัฒนาคือ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามระบบการส่งเสริมการเกษตรจะมีประสิทธิภาพสูงสุดได้ก็ต่อเมื่อนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรหรือผู้ที่มีส่วน

เกี่ยวข้องทั้งหมดร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบอย่างเต็มกำลังความรู้ความสามารถและสร้างบุคลากรที่เป็นผู้เชี่ยวชาญที่แท้จริง (Specialist Trekker) ให้มีทักษะและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า (Srithong *et al*., 2022) และคำนึงถึงเป้าหมายหลักในการพัฒนาคือ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรที่ดีขึ้น

การปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วยจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน แพร่ พะเยา แม่ฮ่องสอน ลำพูน และลำปาง ดำเนินการตามคู่มือและวิธีการปฏิบัติงานระบบส่งเสริมการเกษตร (training and visiting system) ทั้งด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านการเยี่ยมเยียน ด้านการสนับสนุน ด้านการนิเทศงาน และด้านการจัดการข้อมูล แต่ด้วยพื้นที่ภาคเหนือตอนบนเป็นพื้นที่ที่มีนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ระดับปฏิบัติการ อาจด้วยประสบการณ์ ความรู้ ในการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน รวมทั้งในด้านการวิจัยยังไม่มีการศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติงานอยู่ในระดับตำบลต่าง ๆ มีการปฏิบัติงานเป็นไปตามระบบส่งเสริมการเกษตร จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในภาคเหนือตอนบน ซึ่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นข้าราชการบรรจุใหม่ มีประสบการณ์ทำงานด้านการส่งเสริมการเกษตรน้อย การวิจัยครั้งนี้เพื่อมุ่งหวังนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้ในการพัฒนาทักษะและเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตรให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในเขตพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนในความรับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ (สสก. 6) ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย น่าน แพร่ พะเยา แม่ฮ่องสอน ลำพูน และลำปาง จำนวน 695 ราย (Department of Agricultural Extension, 2021) โดยมีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane (1967) ค่าความคลาดเคลื่อน (e) = 0.07 ซึ่งคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ 156 ราย และใช้สูตรแบบคิดคำนวณการกำหนดสัดส่วนตัวอย่างที่เหมาะสม (Proportional allocation) ของกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในแต่ละจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบน โดยใช้วิธีการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ ซึ่งผลจากคำนวณได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละจังหวัดดังนี้ 1) จังหวัดเชียงใหม่ 31 ราย 2) จังหวัดเชียงราย 28 ราย 3) จังหวัดน่าน 21 ราย 4) จังหวัดแพร่ 17 ราย 5) จังหวัดแม่ฮ่องสอน 9 ราย 6) จังหวัดพะเยา 14 ราย 7) จังหวัดลำพูน 15 ราย และ 8) จังหวัดลำปาง 21 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผ่านการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) จากประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีความคล้ายคลึงกัน จำนวน 20 ราย ตามสูตรของ Cronbach ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาดังนี้ ระดับการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน เท่ากับ 0.903 ระดับปัญหาในการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน เท่ากับ 0.815 แสดงว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง สามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้วิธีวิเคราะห์ถดถอยพหุโดยคัดเลือกเข้าทั้งหมด (enter multiple regression analysis) การจัดระดับการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนรายข้อและโดยรวม ใช้ค่าเฉลี่ยที่มีค่าตั้งแต่ 1.00-5.00 ตาม

มาตราวัดแบบ Likert scale 5 ระดับ (Vanichbuncha, 2012) ดังนี้

1) 1.00-1.80 หมายถึง ปฏิบัติตามน้อยที่สุด
2) 1.81-2.60 หมายถึง ปฏิบัติตามน้อย
3) 2.61-3.40 หมายถึง ปฏิบัติตามปานกลาง
4) 3.41-4.20 หมายถึง ปฏิบัติตามมาก
5) 4.21-5.00 หมายถึง ปฏิบัติตามมากที่สุด

และการจัดระดับปัญหาในการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร โดยรวม ใช้ค่าเฉลี่ยที่มีค่าตั้งแต่ 1.00-5.00 ตามมาตราวัดแบบ Likert scale 5 ระดับ (Vanichbuncha, 2012) ดังนี้

1) 1.00 – 1.80 หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด
2) 1.81 – 2.60 หมายถึง มีปัญหาน้อย
3) 2.61 – 3.40 หมายถึง มีปัญหาปานกลาง
4) 3.41 – 4.20 หมายถึง มีปัญหามาก
5) 4.21 – 5.00 หมายถึง มีปัญหามากที่สุด

ผลการศึกษา

สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมบางประการของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

ผลการศึกษา พบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในภาคเหนือตอนบน ร้อยละ 60.90 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 36.60 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท มีสถานภาพโสด มีตำแหน่งที่ได้รับในปัจจุบันเป็นระดับปฏิบัติการ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 86.50) สังกัดสำนักงานเกษตรอำเภอ มีอายุราชการเฉลี่ย 6.12 ปี มีประสบการณ์ด้านการส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 7.87 ปี ปฏิบัติงานในตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 6.42 ปี มีพื้นที่รับผิดชอบประมาณ 1-2 ตำบล และ 13-14 หมู่บ้านต่อคน ได้รับการอบรมเกี่ยวกับระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนเฉลี่ย 1.42 ครั้ง ส่วนใหญ่มีจำนวนนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรทั้งหมดที่ปฏิบัติงานอยู่ในสังกัดเฉลี่ย 6.52 คน และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีหน้าที่รับผิดชอบในสังกัดส่วนงานทะเบียนเกษตรกร (ร้อยละ 15.2)

สภาพการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในภาคเหนือตอนบน

ผลการศึกษา พบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในภาคเหนือตอนบนรับผิดชอบครัวเรือนเกษตรกร จำนวน 1,001 – 1,500 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 48.10) ใช้รถยนต์ในการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่เป้าหมาย ได้รับการสนับสนุนในการทำงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน (ร้อยละ 77.60) ได้แก่ ค่าบริการโทรศัพท์มือถือ (ร้อยละ 29.30) ค่าอินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 17.90) โทรศัพท์ (ร้อยละ 15.00) เครื่อง GPS (ร้อยละ 6.40) แผนที่ Zoning (ร้อยละ 4.30) แท็บเล็ต (ร้อยละ 3.20) และเบี้ยเลี้ยง (ร้อยละ 1.40) ใช้ระยะทางที่ไกลที่สุดจากสำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอจนถึงพื้นที่เป้าหมายที่รับผิดชอบในระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนเฉลี่ย 46.59 กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาเดินทางไปยังพื้นที่ไกลสุดที่รับผิดชอบเฉลี่ย 72.45 นาที ใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนมากกว่า 4 ชั่วโมง/สัปดาห์ (ร้อยละ 63.5) ช่องทางติดต่อในการให้บริการแก่เกษตรกรติดต่อโดยโทรศัพท์ด้วยตนเอง (ร้อยละ 18.60) ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 96.80) เคยใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารและประสานงานกับเกษตรกร มีวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อติดต่อกับเกษตรกรเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารให้แก่เกษตรกรได้รับทราบ (ร้อยละ 24.60) สำหรับพื้นที่ที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรได้ลงไปปฏิบัติงานเป็นทั้งพื้นที่ราบและพื้นที่สูง (ร้อยละ 69.90) เส้นทางที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรใช้ในการคมนาคมไปยังพื้นที่ที่รับผิดชอบเป็นถนนลาดยาง (ร้อยละ 32.40) บุคคลเป้าหมายในอำเภอที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติงานส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมือง (ร้อยละ 46.40) ในอำเภอที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติงานส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ใน

บ้านพักสวัสดิการของกรมส่งเสริมการเกษตร (ร้อยละ 38.50) มีไฟฟ้าอำนวยความสะดวกในที่พักอาศัย (ร้อยละ 36.30) มีสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ปฏิบัติงานมีครบเกือบทุกหมู่บ้าน ได้แก่ ระบบน้ำประปา (ร้อยละ 59.00) และระบบไฟฟ้า (ร้อยละ 80.80) เป็นต้น สิ่งที่มีไม่ครบทุกหมู่บ้าน ได้แก่ อินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 62.80) โทรศัพท์สาธารณะ (ร้อยละ 45.50) และสัญญาโทรศัพท์ (ร้อยละ 48.10) นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรส่วนใหญ่หาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบส่งเสริมการเกษตรแบบฝึกอบรมและเยี่ยมด้วยตนเอง (ร้อยละ 36.70) และใช้ระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนเพื่องานทะเบียนเกษตรกร (ร้อยละ 12.60)

ระดับการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในภาคเหนือตอนบน

ระดับการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านการเยี่ยมเยียน ด้านการสนับสนุน ด้านการนิเทศงาน และด้านการจัดการข้อมูล ซึ่งผลการศึกษาพบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.69) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่ปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนในระดับมาก มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเยี่ยมเยียน ($\bar{X}$ = 4.03) ด้านการจัดการข้อมูล ($\bar{X}$ = 3.98) และด้านการถ่ายทอดความรู้ ($\bar{X}$ = 3.92) นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่ปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนในระดับปานกลาง มี 2 ด้าน คือ ด้านการนิเทศงาน ($\bar{X}$ = 3.29) และด้านการสนับสนุน ($\bar{X}$ = 3.21) ตามลำดับ (Table 1)

Table 1. The agricultural extensionist's level of compliance with training and visiting system

Items	$(\bar{X})$	S.D.	Meaning
1. Training	3.92	0.765	High
2. Visiting	4.03	0.746	High
3. Supporting	3.21	1.046	Moderate
4. Supervision	3.29	1.108	Moderate
5. Data management	3.98	0.774	High
Total	**3.69**	**0.888**	High

ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในภาคเหนือตอนบน

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน โดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุ โดยวิธีคัดเลือกเข้าทั้งหมด (enter selection) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แห่งการตัดสินใจเชิงพหุ (multiple coefficient of determination: R2) พบว่า ค่า R2 = 0.324 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายตัวระดับการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือตอนบนได้ ร้อยละ 32.4 จากตัวแปรอิสระทั้งหมด 10 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในตำแหน่งวิชาการส่งเสริมการเกษตร การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่รับผิดชอบ การได้รับการสนับสนุนในการทำงานตามระบบฝึกอบรม

และเยี่ยมเยียน ช่องทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารและประสานงานกับเกษตรกร ลักษณะบุคคลเป้าหมายในอำเภอที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติงาน วิธีการหาความรู้เรื่องระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน และปัญหาในการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ตัวแปรตาม คือ ระดับการปฏิบัติตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาพบ 3 ตัวแปรที่มีผลต่อระดับการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ 1) ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 2) วิธีการหาความรู้เรื่องระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน และ 3) ปัญหาในการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งระยะเวลาในการปฏิบัติงานในตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และวิธีการหาความรู้เรื่องระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน มีผลเชิงบวกในการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน ส่วนปัญหาในการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีผลในเชิงลบ (Table 2)

Table 2. Factors influencing the level of the compliance with training and visiting system of agricultural extensionist

Variables	Regression coefficient (b)	t	Sig.
Constant	2.519	7.102	0.000
1. Gender (0 = female, 1= male)	0.083	1.210	0.228
2. Age (years)	-0.013	-1.705	0.090
3. The period of working time in the position of agricultural extensionist (years)	0.027	2.995	0.003*
4. Admission to training and visiting system (times)	-0.011	-0.981	0.328
5. Number of responsible families (1 = 1-500 families, 2 = 501-1,000 families 3 = 1,001-1,500 families, 4 = 1,501-2,000 families 5 = more than 2,000 families)	0.033	1.214	0.227
6. Supported to work in accordance with the training and visiting system (choices)	-0.006	-0.210	0.834
7. Channels for using social networking media to communicate and coordinate with farmers (choices)	0.070	1.867	0.064
8. Characteristics of targeted persons in the district (0 = tribe, 1 = native)	0.127	1.912	0.058
9. Acquisition of knowledge according of training and visiting system (0 = others, 1 = themselves)	0.058	1.997	0.048*
10. Problems in the compliance with training and visiting system of agricultural extension officers (means)	0.360	6.047	0.000**
R = 0.569[a] **R^2 = 0.324 (32.4%)** **SEE = 0.38954** **F = 6.960** **Sig. of F = 0.000[b]**			

* Statistically significant level at 0.05, ** Statistically significant level at 0.01

ปัญหาในการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีปัญหาในการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.24) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านสามารถอธิบายได้ดังนี้ 1) ด้านการถ่ายทอดความรู้ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ มีประสบการณ์ในการอธิบายให้เกษตรกรเข้าใจ ($\bar{X}$ = 3.81) และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีความรู้ความเชี่ยวชาญที่ไม่ตรงกับปัญหาที่เกษตรกรสงสัย ($\bar{X}$ = 3.39) 2) ด้านการเยี่ยมเยียน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ เกษตรกรมีความพร้อมเมื่อนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเข้าตรวจเยี่ยมเยียนแปลงเกษตร ($\bar{X}$ = 3.54) และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีอุปกรณ์ในการอธิบายความรู้ให้แก่เกษตรกร ($\bar{X}$ = 3.42) 3) ด้านการสนับสนุน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ มีงบประมาณสนับสนุนในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 2.67) และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 1 ประเด็น คือ มีเบี้ยเลี้ยงที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรได้รับ ($\bar{X}$ = 2.53) 4) ด้านการนิเทศ พบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ ช่วงเวลาในการนิเทศงานของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ($\bar{X}$ = 3.32) และระยะเวลาในการนิเทศงานของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ($\bar{X}$ = 3.29) และ 5) ด้านการจัดการข้อมูล พบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ ระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ตในขณะที่ปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 3.30) ความเสถียรเว็บไซต์ ($\bar{X}$ = 3.28) และเครื่องมือในการบันทึกข้อมูล เช่น โน้ตบุ๊ค ($\bar{X}$ = 3.10) (Table 3)

Table 3. Problems in the compliance with of training and visiting system of agricultural extensionist

Items	Problem level					($\bar{X}$)	S.D.	Meaning
	Highest (p.c.)	High (p.c.)	Moderate (p.c.)	Low (p.c.)	Lowest (p.c.)			
1. Training								
1) Experienced in explaining information to farmers	24 (15.4)	83 (53.2)	44 (28.2)	5 (3.2)	-	3.81	0.728	High
2) The knowledge and expertise inconsistent with the problem of farmers	9 (5.8)	62 (39.7)	69 (44.2)	13 (8.3)	3 (1.9)	3.39	0.800	High
2. Visiting								
1) Availability of farmers such as	18 (11.5)	57 (36.5)	73 (46.8)	8 (5.1)	-	3.54	0.765	High

Items	Problem level					$(\overline{x})$	S.D.	Meaning
	Highest (p.c.)	High (p.c.)	Moderate (p.c.)	Low (p.c.)	Lowest (p.c.)			
lack of time, other burdens								
2) Agricultural extensionist use auxiliary tools to explain and educate farmers	6 (3.8)	66 (42.3)	72 (46.2)	11 (7.1)	1 (0.6)	3.42	0.709	High
3. Supporting								
1) Operational support budget	11 (7.1)	19 (12.2)	56 (35.9)	48 (30.8)	22 (14.1)	2.67	1.085	Moderate
2) Subsidies for agricultural extensionist	11 (7.1)	20 (12.8)	41 (26.3)	53 (34.0)	31 (19.9)	2.53	1.155	Low
4. Supervision								
1) Communication times of agricultural extensionist	5 (3.2)	56 (35.9)	81 (51.9)	12 (7.7)	2 (1.3)	3.32	0.718	Moderate
2) Supervision period of agricultural extensionist	6 (3.8)	49 (31.4)	87 (55.8)	12 (7.7)	2 (1.3)	3.29	0.719	Moderate
5. Data management								
1) Internet access system while working	10 (6.4)	51 (32.7)	76 (48.7)	14 (9.0)	5 (3.2)	3.30	0.846	Moderate
2) Website stability	7 (4.5)	57 (36.5)	70 (44.9)	16 (10.3)	6 (3.8)	3.28	0.854	Moderate
3) Data recording tools such as notebooks	14 (9.0)	43 (27.6)	61 (39.1)	21 (13.5)	17 (10.9)	3.10	1.097	Moderate
Total						**3.24**	**0.539**	**Moderate**

วิจารณ์

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน มีตัวแปรอิสระทั้งหมด 10 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในตำแหน่งวิชาการส่งเสริมการเกษตร การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่รับผิดชอบ การได้รับการสนับสนุนในการทำงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน ช่องทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารและประสานงานกับเกษตรกร ลักษณะบุคคลเป้าหมายในอำเภอที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติงาน วิธีการหาความรู้เรื่องระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน และปัญหาในการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งทั้ง 10 ตัวแปรมีความสำคัญทั้งหมด แต่มีเพียงแค่ 3 ตัวแปรที่มีผลต่อระดับการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน ซึ่งสามารถอธิบายแต่ละตัวแปรดังนี้ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีผลต่อระดับการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนในเชิงบวก หมายความว่านักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานมานานหลายปี มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนได้มากกว่านักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีประสบการณ์และความรู้ในสายงานนั้น ๆ ส่งผลให้นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีความเข้าใจ มีความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thongsan (2016) ได้อธิบายว่า ระยะเวลาในการปฏิบัติงานหรืออายุการทำงานที่ต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน เนื่องจากคนที่อายุการทำงานมากกว่ามีความอดทน สู้งาน มีความชำนาญและเชี่ยวชาญ รวมทั้งมีประสบการณ์ในงานจึงสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องแม่นยำมากกว่าคนที่มีอายุการทำงานน้อย ผลการศึกษาพบว่า วิธีการหาความรู้เรื่องระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนมีผลต่อระดับการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนในเชิงบวก หมายความว่านักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่มีวิธีการหาความรู้เรื่องระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนด้วยตนเอง มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนได้มากกว่านักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่ใช้วิธีการอื่น อาจเป็นเพราะมีความสนใจ อยากรู้ จึงขวนขวายด้วยตนเอง ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ Matchima *et al.* (2021) ได้อธิบายว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา จะมีแรงจูงใจ มีการวางแผนอนาคตของตนเอง และจะก่อให้เกิดความพยายามอย่างไม่ย่อท้อ เพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จ และพบว่าปัญหาในการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีผลต่อระดับการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนในเชิงบวก หมายความว่านักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่ปฏิบัติงานและพบปัญหาในระหว่างการดำเนินงาน จะปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนได้ดีกว่านักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่ปฏิบัติงานและไม่เคยประสบพบกับปัญหาในระหว่างการดำเนินงาน อาจเป็นเพราะนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่พบปัญหามีแนวโน้มที่จะเกิดการเรียนรู้ และมีวิธีการจัดการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเองได้ด้วยตนเอง ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pinhoum *et al.* (2020) ได้อธิบายว่า ในการทำงานผลงานจะสำเร็จได้จำเป็นต้องอาศัยการติดต่อสื่อสารการทำงานร่วมกัน การให้คำปรึกษา หรือการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงการพยายามหาวิธีปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในส่วนของตัวแปรอิสระ 7 ตัวแปรที่เหลือมีผลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.05 โดยที่ เพศ จำนวนครัวเรือนที่เกษตรกรที่รับผิดชอบ ช่องทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารและ

ประสานงานกับเกษตรกร และลักษณะบุคคลเป้าหมายในอำเภอที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติงาน มีผลเชิงบวกต่อการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน กล่าวคือหากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเป็นเพศชาย มีช่องทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารและประสานงานกับเกษตรกรมากกว่า มีลักษณะบุคคลเป้าหมายเป็นชนพื้นเมือง จะปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนได้มากกว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่มีลักษณะตรงกันข้าม ในทางตรงกันข้าม อายุ การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนและการได้รับการสนับสนุนในการทำงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน มีผลเชิงลบต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งอธิบายได้ว่านักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่มีอายุมากขึ้นเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนมากครั้งและการได้รับการสนับสนุนในการทำงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน จะปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนได้น้อยลง

สรุป

จากผลการศึกษาสามารถสรุปผลได้ว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สามารถปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน ใน 5 ด้าน สามารถปฏิบัติตามได้ในระดับมาก และพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงามตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ 1) ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 2) วิธีการหาความรู้เรื่องระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน และ 3) ปัญหาในการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีปัญหาในการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนคือ มีประสบการณ์ในการอธิบายให้เกษตรกรเข้าใจและมีความรู้ความเชี่ยวชาญไม่ตรงกับปัญหาที่เกษตรกรสงสัย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในเขตภาคเหนือตอนบน ทุกท่านที่ได้กรุณาเสียสละเวลา และให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัย ทั้งนี้ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ บุคลากร ภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาในการค้นหาแหล่งและข้อมูล และคำแนะนำหลักการเขียนงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

Department of Agricultural Extension. 2017a. Agricultural Extension System (T & V System). Department of Agricultural Extension, Bangkok. 24 p. (in Thai).

Department of Agricultural Extension. 2017b. MRCF Agricultural Extension System. Department of Agricultural Extension, Bangkok. 126 p. (in Thai)

Department of Agricultural Extension. 2020. Agricultural Extension System (T & V System). New Thammada Press, Bangkok. 122 p. (in Thai)

Department of Agricultural Extension. 2021. Department of Agricultural Extension workforce data. (Online). Available: http://www.person.doae.go.th/person2011/node/2180 (April 23, 2021). (in Thai)

Hussain, S. S., D. Byerlee and P. W. Heisey. 1994. Impacts of the training and visit extension system on farmers' knowledge and adoption of technology: Evidence from Pakistan. Agricultural Economics 10(1): 39-47.

Konkhayun, W., S. Anusontpornperm and T. Kongsila. 2021. Factors Correlated with the Need for Skills Development of Agricultural Promotions Scholars Who Work for the Department of Agricultural Promotions. King Mongkut's Agr. J. 2021: 39(2): 119-129 (in thai)

Matchima, K., P. Vonglao., T. Sutthison and S. Teochim. 2021. Factors related to Self-Directed Learning Behaviors of Student in Faculty of Science Ubon Ratchathani Rajabhat University. Social Sciences Research and Academic Journal. 16(1): 15-30. (in thai)

Pinhoum, S., M. Leelaprachakul., N. Sanitlou., W. Worowong., N. Milaehman and C. Mekdaeng. 2020. The factors affecting performance efficiency among employees in engineering department batagro public limited animal feed business. Journal of Suvarnabhumi Institute of Technology. pp. 520-533. (in Thai)

Rankantapus, K., B. Keowan and S. Khrutmuang Sanserm. 2018. Agricultural extension through training and visiting system of agricultural extension officer in Uttaradit province. pp. 942-957. In: Proceedings of the 8th STOU National Research Conference. Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi. (in Thai)

Srithong, P. P. Pakdeepini, W. Mathayomburuth and P. Sreesoompong. 2022 Guidelines for Development of Competitive Business Managementof Trekking Tourism in 2 Upper Northern Provinces. Journal of Community Development and Life Quality 10(3): 250-262. (In Thai)

Thongsan, N. 2016. Factors affecting the performance efficiency of employees in cosmetics manufacturing in Pathum Thani province. EAU Heritage Journal Social Science and Humanities 6(2): 121-132. (in Thai)

Vanichbuncha, K. 2012. Using SPSS for Windows to Analyze Data. Department of Statistics, Faculty of Commerce and Accountancy, Chulalongkorn University, Bangkok. 520 p. (in Thai)

Yamane, T. 1967. Statistics: An Introductory Analysis. 2nd ed. Harper and Row, New York.

Volume 11, Issue 2, May – August 2023

Journal of Community Development and Life Quality

1. A Survey of Attitude Towards Decision Making in Choosing the Country Leaders for Sustainable Development
Jenisa Sakullertwirat, Warisa Leardmuang and Bhawini Kanchanabha..... 89
2. Obstacles of Participatory Irrigation Management in the Central Plain of Thailand: Stakeholders and Interorganizational Relationships
Pornphan Hemaphan..... 103
3. Needs Assessment to Self Development of Teacher's Competencies in Thailand, Lamphun Local Administration Schools
Perachat Intachaisri..... 115
4. Marketing Strategies for Promoting Organic Community Products: A Case Study of Agricultural Product Management Learning Center (Farmer's Market) in Chiang Rai Province.
Sirinat Chantanapelin, Anutsara Jaisaleaow and Kanoktip Anorat..... 123
5. Satisfaction Toward Distribution Channels of Organic Vegetables Through Social Media, Facebook Fan Pages: A Case Study of ABC Organic Farms
Tommanee Sooksai..... 135
6. The Development and Processing of Local Red Lotus Products in Bang Lan District, Nakhon Pathom Province
Waraporn Wimuktalop, Weerachet Mangwaen and Ananya Banyongpisut..... 143
7. Assessment of Raising Meat Goat Sharing by GFM and GAP Standard under the Sustainable Self-Reliance Concept of Farmers in Tamot District, Phatthalung Province
Uraiwan Tongkaemkaew, Prisana Wongloam, Suparporn Somruand and Aporn Songsang..... 152
8. Factors Affecting the Compliance with Training and Visiting System of Agricultural Extensionist in Upper Northern Thailand
Onnicha Paramee, Juthathip Chalermphol, Apirat Bundit and Ruth Sirisunyaluck..... 167

วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต
สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.)
โทร 053-942476, 087-6560160 อีเมล์: journals.unrn@gmail.com

ISSN (Print): 2630-0443 ISSN (Online): 2630-0451